

projekt

LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA **„GÓRNA PROSNA”**

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU **na lata 2024-2029**

Sternalice, czerwiec 2023

Spis treści

Rozdział I Charakterystyka partnerstwa lokalnego	3
Rozdział II Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR	9
Rozdział III Partycypacyjny charakter LSR.....	11
Rozdział IV Analiza potrzeb i potencjału LSR	17
Rozdział V Spójność, komplementarność i synergia.....	31
Rozdział VI Cele i wskaźniki.....	39
Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru	47
Rozdział VIII Plan działania.....	54
Rozdział IX Plan finansowy LSR.....	54
Rozdział X Monitoring i ewaluacja.....	55
Wykaz wykorzystanej literatury	57
Załączniki do LSR.....	58
Formularz 1: Cele i przedsięwzięcia.....	58
Formularz 2: Plan działania.....	59
Formularz 3: Budżet LSR	60
Formularz 4: Plan wykonania budżetu	61

Rozdział I Charakterystyka partnerstwa lokalnego

1. Nazwa LGD: Lokalna Grupa Działania „Górna Prosna”

Forma prawna: Stowarzyszenie

2. Opis procesu tworzenia partnerstwa uwzględniający dotychczasowe doświadczenia grupy/jej członków we wdrażaniu podejścia LEADER/RLKS.

W procesie budowania partnerstwa wykorzystano doświadczenia w tworzeniu pierwszej na tym obszarze Lokalnej Grupy Działania – Fundacji Górna Prosna, powstałej w ramach Pilotażowego Programu LEADER+ w latach 2006-2008 oraz późniejszej Lokalnej Grupy Działania (LGD), działającej już w formie stowarzyszenia od okresu programowania 2007-2013. Inicjatorem powołania pierwszej LGD był Związek Miast i Gm in Źródła Rzeki Proсны. Utworzono wówczas Fundację Górna Prosna, działającą na obszarze 5 gmin Byczyna, Gorzów Śląski, Praszka, Radłów i Rudniki i opracowano *Zintegrowaną Strategię Rozwoju Obszaru Górnej Proсны* oraz otrzymano dofinansowanie na realizację zadań określonych w strategii w ramach LEADERa+ (schemat I i II). W okresie programowania 2007-2013 postanowiono, że LGD przyjmie formę stowarzyszenia, której członkiem będzie Fundacja Górna Prosna. Swoją udział w tworzeniu stowarzyszenia zadeklarowali wówczas mieszkańcy gminy Olesno, którzy nie uczestniczyli w procesie tworzenia LGD w ramach programu pilotażowego LEADER+. LGD w formie stowarzyszenia zarejestrowano w dniu 18 sierpnia 2008. Tworzyło ją wtedy 6 gmin (Byczyna, Gorzów Śląski, Olesno, Praszka, Radłów i Rudniki), które wspólnie – metodą partycypacyjną i partnerską - opracowały a następnie zrealizowały swoją pierwszą, pełną strategię, obowiązującą w latach 2009-2015, w której LGD ogłaszała konkursy i przyznawała wsparcie dla mieszkańców i podmiotów funkcjonujących na tym obszarze (pozyskano i zrealizowano wsparcie finansowe dla obszaru na łączną kwotę ok. 9,5 mln zł).

Przed uchwaleniem Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR) na okres programowania 2014-2020 (obowiązującej w praktyce w okresie lat 2016-2023) ze stowarzyszenia wystąpiły gminy Olesno (maj 2015 r.) i Byczyna (marzec 2015 r.). W procesie tworzenia LSR obszaru - podobnie jak w poprzednim okresie programowania - decydującą rolę odegrała grupa robocza złożona z przedstawicieli trzech sektorów i 4 uczestniczących gmin: Gorzów Śląski, Praszka, Radłów i Rudniki. Wyniki jej pracy konsultowano na spotkaniach z mieszkańcami w każdej z gmin, a istotnym źródłem informacji były badania ankietowe, wyniki spotkań z przedsiębiorcami, wywiady pogłębione z osobami z grup zidentyfikowanych jako defaworyzowane, a także tzw. „arkusze pomysłów”, w których potencjalni beneficjenci zgłaszali swoje pomysły i plany inwestycyjne, dzięki czemu uzyskano liczne propozycje operacji, co pozwoliło na właściwe sformułowanie celów strategii. W wyniku dyskusji nad kształtem ówczesnej LSR zrezygnowano z wyróżniania turystyki jako oddzielnego celu, a większy nacisk położono na aktywizację i integrację mieszkańców oraz wyróżnione grupy defaworyzowane i zagrożone wykluczeniem społecznym. Strategia na lata 2016-2023 opiewała na łączną kwotę ok. 2,05 mln euro (sfinansowano w całości bądź dofinansowano częściowo ponad 90 operacji).

W wyniku dotychczasowej, kilkunastoletniej już działalności LGD udało się wypracować zarówno **partnerski model współpracy na tym obszarze**, jak i zgromadzić grono zaangażowanych osób i partnerów, które jest systematycznie zasilane nowymi sympatykami, z których część stanowią zadowoleni beneficjenci dotychczasowych działań. Większość aktualnych członków LGD Górna Prosna (LGD GP) posiada już spore doświadczenie w realizacji projektów zrealizowanych na terenach wiejskich. Członkowie społeczni oraz gospodarczy mogą pochwalić się realizacją projektów, dofinansowywanych ze środków i funduszy różnych instytucji i organizacji, w tym ze środków UE, głównie w dziedzinie: rozwoju kultury, sportu, rekreacji i turystyki, promocji produktu lokalnego, rozwoju mikroprzedsiębiorstw, pomocy społecznej, prowadzenia szkoleń i działań edukacyjnych, zagospodarowania obiektów i terenów, a także w organizacji imprez integrujących mieszkańców wsi i promujących region. Natomiast największe doświadczenie w realizacji dużych projektów inwestycyjnych dofinansowywanych ze środków UE posiada sektor publiczny – gminy: remonty świetlic i domów ludowych, remonty obiektów zabytkowych,

kształtowanie centrów wsi, budowa boisk sportowych oraz budowy chodników i ścieżek rowerowych. Urzędy gmin potrafią administrować środkami publicznymi, mają na swoim koncie wiele pozytywnych przykładów skutecznego zarządzania projektami. Instytucje publiczne realizowały także różnego typu projekty „miękkie”, takie jak: spotkania i szkolenia w zakresie wykorzystania funduszy unijnych dla mieszkańców, projekty edukacyjne, a także sponsorowały i organizowały przeróżne imprezy służące promocji lokalnej i regionalnej.

Proces opracowywania LSR na okres programowania 2024-2029 został ponownie zaplanowany jako **wieloetapowa praca grupowa** z możliwością uczestniczenia w niej nie tylko aktualnych członków Stowarzyszenia, ale wszystkich zainteresowanych grup społecznych oraz mieszkańców wszystkich 4 gmin. Eksperti zewnętrzeni prowadzili jedynie warsztaty, konsultacje i badania będące podstawą wyłaniania diagnozy obszaru, propozycji celów oraz przedsięwzięć w nowej LSR.

W czasie całego, kilkumiesięcznego procesu opracowywania nowej LSR były **prowadzone szeroko zakrojone działania aktywizacyjne, promocyjne i informacyjne**, aby zapewnić jak najszerszy i najbardziej reprezentatywny, a przy tym aktywny udział mieszkańców. Na stronie internetowej LGD utworzono specjalną zakładkę dotyczącą przygotowywania LSR, gdzie zamieszczano aktualne informacje o prowadzonych pracach, harmonogram spotkań/konsultacji społecznych dla mieszkańców każdej gminy oraz godziny, w których było czynne biuro LGD, działające jako punkt konsultacyjny. W przygotowaniu LSR wzięli udział reprezentanci wszystkich sektorów. Na pierwszych spotkaniach z mieszkańcami w jesieni 2022 r. wyłoniono przedstawicieli **Grupy Roboczej ds. opracowania LSR**, w której znaleźli się przedstawiciele lokalnego samorządu, przedsiębiorcy, osoby reprezentujące organizacje pozarządowe i indywidualni mieszkańcy. Dobra promocja oraz rozpowszechnienie informacji o spotkaniach konsultacyjnych pozwoliło poznać szerokie spectrum problemów mieszkańców, reprezentujących różne grupy i warstwy społeczne, jak również ich oczekiwania względem kolejnej strategii. Wzmacniając proces promocji oraz komunikacji bezpośredniej chciano w jeszcze mocniejszy sposób zachęcić społeczność do udziału we wdrażaniu LSR. Wiele dodatkowych inicjatyw podejmowanych przez pracowników Biura LGD GP sprzyjało lepszej współpracy i pogłębiało zaangażowanie mieszkańców we współtworzenie nowego dokumentu.

Tutaj wklejcie 4 zdjęcia po 2 obok siebie w 2 rzędach z warsztatów, pokazujące jak ludzi pracują + zdjęcia makiet warsztatowych

3. Ogólny opis struktury LGD

Na moment finalizacji opracowywania strategii, tj. w maju 2023 r. Stowarzyszenie LGD liczyło 64 członków, reprezentujących sektory: społeczny, publiczny i gospodarczy oraz mieszkańców. Wśród członków Stowarzyszenia dominowali indywidualni mieszkańcy. W poczet członków zaliczało się również: 9 stowarzyszeń, 6 przedsiębiorców, 4 OSP, 4 samorządy gminne, 1 samorząd powiatowy i 1 spółdzielnia.

Najwyższą władzą Stowarzyszenia jest Walne Zebranie Członków zwoływane w miarę potrzeb, nie rzadziej niż raz na 6 miesięcy. Bieżącą pracą LGD kieruje Zarząd, którego liczebność wg statutu wynosi od 3-9 członków (obecnie 5 członków). Jednostką administracyjną jest Biuro Stowarzyszenia. Pracowników Biura zatrudnia Kierownik Biura. Pracownicy Biura posiadają wiedzę i doświadczenie niezbędne do wdrażania i aktualizacji LSR. Funkcjonowanie Biura reguluje *Regulamin pracy biura* wraz z opisem stanowisk, które szczegółowo określają podział zadań między pracownikami, opis wymagań względem przewidzianych obowiązków, gdzie wyznaczono również zadania w zakresie animacji i współpracy oraz przewidziano metody ich pomiaru. Określono także plan szkoleń dla pracowników Biura i Rady, a na stanowiskach pracy związanych z doradztwem szczegółowo opisano metodę oceny efektywności świadczonego doradztwa. Kontrolę działalności Stowarzyszenia LGD prowadzi Komisja Rewizyjna licząca od 2 do 4 członków (aktualnie 4 członków). Organem decyzyjnym w zakresie wyboru operacji, które mają być ostatecznie realizowane w ramach LSR jest Rada. Może ona liczyć od 5 do 15 osób (aktualnie 14).

4. Ogólna informacja o składzie organu decyzyjnego

Zgodnie ze Statutem LGD zakładana liczba członków organu decyzyjnego – Rady wynosi od 5 do 15 osób. Obecnie Radę tworzy 14 osób: przewodniczący, zastępca przewodniczącego oraz 12 członków. Rada składa się z partnerów gospodarczych, społecznych, publicznych oraz mieszkańców. Żadna pojedyncza grupa interesu w Radzie LGD GP nie kontroluje samodzielnie procesu podejmowania decyzji. W Radzie zasiadają przedstawiciele wszystkich gmin będących członkami LGD. Żaden z członków Rady nie jest zatrudniony w Biurze LGD, nie jest także członkiem Zarządu lub Komisji Rewizyjnej, co reguluje *Statut* i *Regulamin Rady*. Rada LGD to wyważona reprezentacja osób zaangażowanych w realizację działania LEADER/RLKS, w której sektor publiczny stanowi aktualnie 35,71% składu. Ani władza publiczna ani żadna pojedyncza grupa interesu nie ma więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji. W składzie Rady znajdują się przedsiębiorcy, kobiety oraz osoby młode oraz seniorzy. Aktualną Radę stanowi grupa doświadczonych osób o wysokich kwalifikacjach i kompetencjach w wielu dziedzinach, takich jak: prowadzenie działalności gospodarczej, świadczenie usług publicznych na rzecz mieszkańców, działalności kulturalno-oświatowej, sportowej, w zakresie organizacji imprez i festynów, promocji produktu lokalnego oraz zarządzania projektami w wielu innych dziedzinach. Wszyscy członkowie Rady zgłosili się dobrowolnie i zostali wybrani przez Walne Zebranie Członków LGD w dniu 20.12.2022 r.

5. Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym

Wszystkie procedury stosowane w procesie decyzyjnym czy w jakikolwiek sposób z nim związane są stale udostępnione na stronie internetowej <https://gornaprosna.pl>. Ponadto przy każdym naborze operacji, w ogłoszeniu, wskazuje się najważniejsze informacje (zakres tematyczny naboru, środki finansowe, kryteria wyboru) oraz wszystkie konieczne dokumenty i procedury ze wskazaniem miejsca, gdzie są one dostępne. Uchwalanie zmian w procedurach każdorazowo poddane jest konsultacjom społecznym przez udostępnienie ich do publicznej wiadomości poprzez opublikowanie wraz ze wszystkimi załącznikami na stronie internetowej Stowarzyszenia i wyłożenie w Biurze LGD. Aby zachować wysoki poziom oceny operacji zaplanowano cykliczne szkolenia dla członków Rady oceniającej wnioski oraz systematyczne weryfikowanie wiedzy członków Rady za pomocą testu, co zostało szczegółowo opisane w *Regulaminie Rady*. Wszystkie procedury zostały stworzone przez LGD, a ich założenia zostały skonsultowane z przedstawicielami lokalnej społeczności na etapie przygotowania LSR.

Podstawową formułą dystrybucji środków w ramach LSR będzie ogłaszanie naborów na operacje o określonym zakresie tematycznym **w ramach poszczególnych przedsięwzięć LSR**. Cały proces został uregulowany w dokumencie zatytułowanym *Procedura przeprowadzania naborów wniosków i oceny operacji Stowarzyszenia LGD „Górna Proсна”*. Jest to dokument, który został stworzony przez Stowarzyszenie, a jego założenia zostały skonsultowane z lokalną społecznością na etapie przygotowania LSR. Procedura ta została podana do publicznej wiadomości poprzez jej wyłożenie wraz z wszystkimi załącznikami w Biurze LGD i opublikowanie na stronie internetowej Stowarzyszenia. Przygotowana procedura jest niedyskryminacyjna i przejrzysta: w całym naborze stosowane są w stosunku do wszystkich wnioskodawców jednakowe kryteria, a obsługujące wnioskodawców Biuro nie może faworyzować żadnej osoby.

Procedura przeprowadzania naborów rozpoczyna się przez Zarząd, który po analizie postanowień umowy ramowej, budżetu LSR oraz harmonogramu ogłaszania naborów stanowiącego załącznik do umowy ramowej, podejmuje decyzję o wystąpieniu do Zarządu Województwa Opolskiego z wnioskiem dotyczącym uzgodnienia terminu naboru. Po zakończeniu okresu naboru, Przewodniczący Rady w porozumieniu z Zarządem i Biurem zwołuje posiedzenie Rady. Biuro odpowiada za przesłanie kompletu dokumentów sprawdzonych pod względem podstawowych wymogów formalnych (podpisy, zachowanie terminu). W posiedzeniu Rady, obok członków tego organu, bierze udział również pracownik Biura LGD, który jest odpowiedzialny za harmonizację współpracy między wszystkimi organami zaangażowanymi w przeprowadzenie naboru. Przebieg posiedzenia Rady został opisany w regulaminie tego organu. W jego trakcie każdy złożony w terminie i spełniający minimalne wymagania wniosek zostaje poddany ocenie. Ocena wniosków poprzedzona jest dyskusją na ich temat. W ocenie i dyskusji biorą udział tylko członkowie Rady, co do których nie zachodzą wątpliwości co do ich bezstronności.

Dokonana przez członka Rady ocena poszczególnych elementów powinna zostać przez niego uzasadniona. Wyniki oceny dokonanej przez członków Rady przelicza Przewodniczący Rady przy pomocy Sekretarza posiedzenia. Wyniki uśrednia się, a następnie tworzy się listę ocenionych operacji. Nad prawidłowym przebiegiem opisanego wyżej procesu oceny i wyboru, nad poprawnością dokumentacji oraz zgodnością formalną posiedzenia i uchwał z Regulaminem i Procedurą czuwa jej Przewodniczący, który korzysta z pomocy Sekretarza. Z posiedzenia Rady sporządza się protokół, który jest publikowany na stronie internetowej Stowarzyszenia. Po dokonaniu oceny przez Radę o jej wynikach informowani są wnioskodawcy. Przesyła się do nich pisma. Informacja o wynikach oceny zawiera pouczenie o prawie do złożenia protestu. Następnie Zarząd przesyła dokumentację konkursową wraz z wybranymi wnioskami do Zarządu Województwa Opolskiego.

Oprócz konkursów dla beneficjentów w nowej strategii na lata **2023 – 2027** LGD planuje **wdrażanie operacji własnych, projektów grantowych oraz operacji w partnerstwie i projektów partnerskich**. Ich realizacja będzie się odbywać w sposób transparentny, włączający społeczność i partnerów, zgodnie z dotychczasowym doświadczeniem, wypracowanymi wcześniej procedurami, które zostaną poddane stosownej aktualizacji, aby sprostać wymogom obecnego okresu programowania. Zarówno pracownicy Biura LGD, jak i członkowie Zarządu oraz Rady będą uczestniczyli w stosownych szkoleniach, warsztatach i wizytach studyjnych podnoszących ich kompetencje, zwłaszcza związane z gospodarowaniem środkami publicznymi oraz bezstronnym, transparentnym i niedyskryminującym sposobem podejmowaniem decyzji istotnych z punktu widzenia rozwoju organizacji jaką jest LGD, jak i całego obszaru LGD Górna Proсна.

Planowane w strategii przedsięwzięcia i operacje będą realizowane przez podmioty z różnych sektorów, uzupełniając się i tworząc tzw. wartość dodaną w rozwoju obszaru LGD „Górna Proсна”. W ramach przedsięwzięć realizowane będą operacje wykorzystujące różne zasoby przyrodnicze, kulturowe, historyczne i społeczne. Wszystkie działania przewidziane w ramach LSR są zintegrowane i mają na celu wzrost aktywności gospodarczej i społecznej. Wdrażanie strategii jest procesem kompleksowym, który odbywa się na kilku poziomach oddziaływania społecznego, z uwzględnieniem udziału administracji publicznej oraz sektora gospodarczego. Zintegrowanie odbywa się więc już na poziomie tworzenia lokalnej grupy działania, partycypacji społecznej przy opracowywaniu LSR, a następnie podczas wdrażania strategii.

W ramach celów i planowanych przedsięwzięć, wyraźnie daje się zauważyć, że każdy z sektorów pozostaje w efekcie korelacji z innymi, wzajemnie się uzupełniając. Występuje łączenie różnych form działalności w przedsięwzięcia zależne i powiązane, uzupełniające się. Podejście zintegrowane do planowanych przedsięwzięć jest bardzo szerokie. Dotyczy zarówno celów, przedsięwzięć, operacji, jak i związków między różnymi podmiotami uczestniczącymi w ich realizacji. Uwzględnia również specyfikę obszaru objętego LSR. Integrowanie sektorów wspiera działalność Biura LGD.

Ważniejsze dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

Lp.	Rodzaj dokumentu	Regulowane kwestie, w tym sposób uchwalania i aktualizacji
1.	Statut LGD	<ul style="list-style-type: none">– zmiana statutu (Walne Zebranie)– wskazanie organów stowarzyszenia i ich kompetencji, powołanie organu nadzoru – Komisji Rewizyjnej, Zarządu i powołanie Rady odpowiadającej za wybór operacji– opracowywanie i uchwalanie zmian w LSR (Zarząd)– nabywanie i utrata członkostwa w LGD (Zarząd)– powoływanie członków organów LGD (Walne)– wskazanie Marszałka Województwa Opolskiego jako organu nadzoru.
2.	Regulamin Rady LGD	<ul style="list-style-type: none">– regulacje dotyczące wyłączenia z oceny operacji,– uregulowania dotyczące bezstronności członków Rady w wyborze operacji– sposób weryfikacji kompetencji członków Rady przez Zarząd– zasady wynagradzania członków Rady, obowiązki członków Rady, w tym Przewodniczącego Rady– tryb zwoływania i organizacji posiedzeń Rady, w tym zasady protokołowania posiedzeń, zachowania parytetów i quorum– szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji, w tym w razie takiej samej liczby punktów– zasady rozpatrywania protestów– Regulamin Rady uchwalany jest przez Radę i zatwierdzany przez Walne Zebranie.
3.	Regulamin biura LGD	<ul style="list-style-type: none">– organizacja i zasady funkcjonowania Biura– kompetencje Biura i poszczególnych pracowników Biura– sposób oceny efektywności pracy pracowników Biura oraz metody oceny efektywności świadczonego przez pracowników LGD doradztwa– procedura rekrutacji, w tym wymagania dotyczące poszczególnych stanowisk w Biurze,– zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji Biura. <p>Regulamin Biura i jego zmiany zatwierdzone są przez Zarząd.</p>

Jest miejsce można jeszcze coś dopisać żeby wykorzystać stronę – np. ważniejsze kompetencje Zarządu

Zarząd LGD Górna Proсна to wyważona reprezentacja osób zaangażowanych w realizację LSR. Wszyscy członkowie zarządu mają doświadczenie, zarówno w pracy na rzecz społeczności lokalnej, jak i udziału w różnego typu projektach i programach lokalnych, regionalnych i krajowych, a duża część także w projektach finansowanych ze środków UE. Większość członków zarządu ma doświadczenie w zarządzaniu środkami publicznymi lub brała czynny udział w pracach różnego typu komitetów sterujących, w komisjach i ciałach decyzyjnych różnych organizacji. Wszyscy członkowie zarządu zgłosili się dobrowolnie by działać na rzecz realizacji strategii LGD Górna Proсна. Zarząd pracuje kolegialnie na odbywanych okresowo posiedzeniach. W okresie pomiędzy posiedzeniami Zarząd wykonuje swoje funkcje w ramach podziału czynności pomiędzy członkami Zarządu. Zarząd kieruje całokształtem działalności LGD w okresie pomiędzy posiedzeniami Walnego Zebrania Członków, reprezentuje je na zewnątrz i ponosi odpowiedzialność za swoją pracę przed Walnym Zebraniem Członków.

Rozdział II Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

1. Opis obszaru

W skład obszaru LGD Górna Proсна wchodzi 4 gminy leżące w północno-wschodniej części województwa opolskiego, w powiecie oleskim, tj. tj. gmina miejsko-wiejska **Gorzów Śląski**, gmina miejsko-wiejska **Praszka**, gmina wiejska **Radłów** oraz gmina wiejska **Rudniki**. Terytorialnie gminy te położone są w bliskim sąsiedztwie województw łódzkiego i śląskiego oraz miast Kluczbork i Olesno. Obszar LGD zajmuje powierzchnię 473 km² i na koniec 2020 roku liczył 32 212 mieszkańców.

Tabela ... Liczba ludności oraz powierzchnia gmin wchodzących w skład LGD Górna Proсна w 2020 r.

	Rodzaj gminy	Ludność 31.12.2020	Powierzchnia km ²
Gorzów Śląski	Miejsko-wiejska	7 075	154
Praszka	Miejsko-wiejska	13 167	103
Radłów	Wiejska	4 138	116
Rudniki	Wiejska	7 832	100
LGD Górna Proсна		32 212	473

Źródło: opracowanie własne

Na terenie LGD znajdują się dwa miasta: Gorzów Śląski i Praszka liczące odpowiednio 2 437 i 7 373 mieszkańców. Obszar LGD stanowią w zdecydowanej większości tereny wiejskie (94,1% obszaru).

2. Mapa obszaru objętego LSR

3. Wyjaśnienie spójności obszaru

Obszar LGD objęty opracowaną LSR jest spójny przestrzennie, zwarty i jednolity, co obrazuje mapa obok. Granica obszaru LGD przebiega po granicach administracyjnych 4 gmin, należących do tego samego powiatu (oleskiego) i województwa (opolskiego). Obszar LGD, leżący w dorzeczu górnej Proсны jest spójny nie tylko przestrzennie, ale również tożsamościowo, historycznie, społecznie, gospodarczo i środowiskowo.

Obszar ten ma długą historię i interesującą, bogatą przeszłość życia społecznego i gospodarczego. Przez setki lat obszar LGD dzieliła granica, w tym na górnym odcinku rzeki Proсны, która nie stanowiła bariery, lecz swego rodzaju bramę wypadową, przez którą w różnych kierunkach dokonywały się kontakty i rozprzestrzeniały wzajemne wpływy sąsiadujących ze sobą społeczności o różnej tożsamości kulturowej. Tutejsza ludność pogranicza polsko-niemieckiego wspierała się w różnych trudnych sytuacjach politycznych w historii tego regionu. Oprócz oficjalnych kontaktów, eksportu i importu towarów przez przejścia graniczne, bardzo ważną rolę w życiu pogranicza nad Prosną odgrywał nielegalny handel oraz nielegalne przekraczanie granicy. Przez obszar LGD biegł także Szlak Bursztynowy, zwany wówczas „solnym”, prowadził od Ołomuńca na Morawach przez Głubczyce, Głogówek, Krapkowice, Opole, Olesno, Zarzyska, Praszka, Wieluń, Sieradz, Łęczycę do Torunia oraz drugi ze szlaków „Via regna”-„Królewski” ciągnął się z Wrocławia przez Olesno, Lubliniec, Woźniki, Zarzyska do Krakowa, dalej do Lwowa i nad Morze Czarne.

Ludność obszaru Górnej Prozny z racji przygranicznego położenia i zmian przynależności państwowej, podlegała wielowiekowym wpływom różnych kultur. Zamieszkiwała tu wieloreligijna ludność polska, niemiecka, żydowska i czeska. Mimo tak ogromnego zróżnicowania kulturowego, językowego i etnicznego nie odnotowano tutaj większych przejawów nacjonalizmu ani konfliktów na tle religijnym.

Aktualnie gospodarka obszaru Górnej Prozny to przede wszystkim niewielkie przedsiębiorstwa i nieliczne większe zakłady. Wielu młodych ludzi przenosi się do innych miejsc z powodu braku pracy i dobrych perspektyw na przyszłość. To powoduje starzenie się społeczeństwa oraz systematyczne zmniejszanie się liczby mieszkańców – co staje się coraz większym problemem i zarazem kluczowym wyzwaniem, dla chcących wiązać przyszłość z tym obszarem.

Przeszłość historyczną obszaru znacząco rozsięła na obszarze regionu zabytki architektury i budownictwa oraz obiekty historyczne, reprezentujące różne rodzaje i style architektoniczne (tworzące specyfikę obszaru). Osobliwością i znanym motywem w krajobrazie obszaru LGD GP są kościoły drewniane, zespoły pałacowo-parkowe, pałacowo-folwarczne, dworsko-parkowe i folwarczne. Występuje tutaj charakterystyczna dla ekonomii fryderycjańskich zabudowa wsi. W wielu miejscowościach widoczny jest jeszcze charakterystyczny dla tego regionu budulec domów i stodół – piaskowiec żelazisty. Szczególnie urokliwe są centra miasteczek budowanych na prawie niemieckim z rynkami prostokątnymi otoczonymi kamieniczkami (zwłaszcza w Praszce i Gorzowie Śląskim). W Praszce świadectwem po dawnych mieszkańcach jest synagoga i cmentarz żydowski.

Dużą rolę w życiu dawnej wsi LGD odgrywali rzemieślnicy: młynarze, karczmarze, kuźnicy, gorzelnicy. Pozostałością po ich działalności są młyny wodne i motorowe, kuźnie. Rozwijał się tutaj przemysł cegielniany, który do dzisiaj reprezentuje cegielnia w Kozłowicach. Nazwy miejscowości w gminie Praszka, Rudniki czy Gorzów Śląski (art. Kowale, Rudniki) świadczą o tym, że na tym terenie wykorzystywane były zasoby naturalne wspólne dla tego rejonu, a mianowicie złoża rudy żelaza. Dawne pole szybowe (użytkowane do końca XIXw.) i hałdy po hucie żelaza występują w okolicy Strojca. Liczne huty funkcjonowały również na terenie gminy Gorzów Śl.: w Gorzowie Śl. Nad rzeką Prosną, w Więckowicach posiadająca piec o nazwie „Paulina”, na terenie wsi Kozłowice-Pawłowice, w Zdziechowicach, w Krzyżanowicach. Podczas I wojny światowej Niemcy założyli kilka kopalń w okolicach Kowali, Rozterku, Skotnicy i Strojca.

Pomimo znaczących antropogenicznych przekształceń obszar LGD „Górna Prozna” - ze względu na znaczne zróżnicowanie warunków środowiska i występowanie obszarów o stosunkowo naturalnym charakterze - cechuje się wysokimi walorami przyrodniczymi. Szczególnie w dolinach rzecznych (Prozny, Wyderki, Skrońskiego Potoku) i lasach występuje nagromadzenie chronionych i rzadkich gatunków roślin oraz zwierząt (np. widłak jałowcowaty, wawrzynek wilczełko, kukułka szerokolistna, turzyca nitkowata, sit drobnyosoka aloesowata, żurawina błotna, grąźel żółtykruszyk szerokolistny). Wyznaczono tu również Obszar Chronionego Krajobrazu „Załęcze – Polesie, a także wiele użytków ekologicznych, turzycowiska, zespoły przyrodnicze, pomniki przyrody. Niestety jakość wód powierzchniowych nie wszędzie jest zadowalająca i wymaga wielu zabiegów środowiskowych.

Rozdział III Partycypacyjny charakter LSR

Podobnie jak przy tworzeniu wcześniejszych strategii proces opracowywania niniejszej LSR na okres 2024-2029 został zaplanowany jako partnerska, wieloetapowa praca grupowa z możliwością włączenia się do niej wszystkich zainteresowanych partnerów, w tym mieszkańców. Eksperti zewnątrzni prowadzili jedynie warsztaty, konsultacje i badania będące podstawą do dalszych prac. Wszystkie elementy LSR są wynikiem wspólnej pracy reprezentatywnej dla całego obszaru **Grupy Roboczej ds. opracowania LSR**, składającej się z przedsiębiorców, społeczników (w tym radnych, sołtysów, strażaków), urzędników samorządowych (pracowników urzędów gmin i jednostek podległych np. domów kultury), członków organów LGD (Zarządu i Rady), beneficjentów projektów z poprzednich edycji LSR, oraz innych zaangażowanych w sprawy lokalne mieszkańców.

W czasie całego procesu przygotowania LSR, który rozpoczęto w II połowie 2022 r. były prowadzone szeroko zakrojone działania promocyjne i informacyjne, które zapewniły aktywny udział mieszkańców. W spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych z elementami warsztatów zorganizowanych jesienią 2022 r., na których diagnozowano aktualne procesy decydujące o szeroko rozumianym rozwoju obszaru i omawiano aktualne problemy i wyzwania, zastanawiając się jednocześnie nad celami i kierunkami strategicznego rozwoju, w każdej z 4 gmin uczestniczyło łącznie ok. 90 osób. Byli wśród nich sołtysi, radni, rolnicy, strażacy, nauczyciele, sportowcy, beneficjenci wcześniejszych strategii, przedsiębiorcy, urzędnicy, osoby w wieku młodym, średnim oraz seniorzy. Około 90 mieszkańców gmin obszaru Górnej Prosnys wypełniło następnie **ankietę internetową**, której celem było zdiagnozowanie aktualnych problemów, potrzeb i preferencji w zakresie najbardziej potrzebnych przedsięwzięć dla mieszkańców, przedsiębiorców, społeczników i przedstawicieli samorządów lokalnych. Na stronie internetowej LGD utworzono specjalną zakładkę dotyczącą przygotowania LSR, gdzie na bieżąco zamieszczano aktualne informacje o prowadzonych pracach, w tym harmonogram spotkań/konsultacji społecznych dla mieszkańców gmin oraz godziny, w których jest czynne Biuro LGD, działające jako stały punkt konsultacyjny.

Po jesiennych spotkaniach konsultacyjno-warsztatowych i zrealizowanej po nich ankiecie internetowej przygotowano pierwszą wersję syntetycznego **bilansu strategicznego obszaru LGD GP**. Wskazano w nim najważniejsze pozytywne i negatywne cechy demograficzne, społeczne, dot. jakości życia, gospodarki, dziedzictwa kulturowego, środowiska przyrodniczego, infrastruktury i przestrzeni, usytuowania i połączeń komunikacyjnych oraz kwestie wizerunkowe. Zaproponowano **bardzo wstępne przedsięwzięcia, kierunki i obszary aktywności strategicznej w postaci demograficznego równoważenia obszaru, tworzenia warunków dla aktywności społecznej i gospodarczej oraz ochrony i wykorzystania dziedzictwa obszaru**.

W tabeli poniżej zaprezentowano ważniejsze elementy bilansu strategicznego obszaru uzyskanego w wyniku warsztatów ze społecznościami lokalnymi poszczególnych gmin.

Tabela ... Syntetyczny bilans strategiczny gmin LGD

PLUSY +	MINUSY -
DEMOGRAFIA	
	<u>Negatywne zmiany struktury demograficznej:</u> d1. starzenie się społeczeństwa, rosnący odsetek osób w wieku poprodukcyjnym, pogarszające się wskaźniki obciążenia demograficznego, d2. emigracja zarobkowa młodych mieszkańców,
KAPITAŁ SPOŁECZNY	
<u>Relacje międzyludzkie:</u> d3. życzliwość mieszkańców, dobre relacje sąsiedzkie, <u>Aktywności społeczne:</u>	<u>Relacje międzyludzkie:</u> d13. izolacja ludzi starszych, d14. słabnący poziom utożsamienia ludzi młodych ze swoimi miejscowościami / gminami,

<p>d4. zaangażowane w rozwój swoich gmin, lokalne środowiska, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, w tym tradycyjne dla obszarów wiejskich (OSP, KGW, środowiska przyparafialne i inne),</p> <p>d5. aktywność sołtysów,</p> <p>d6. działanie wielu liderów podejmujących zagadnienia społeczne, kulturalne, ekologiczne,</p> <p>d7. grupy młodych mieszkańców podejmujące działania społeczne,</p> <p>d8. rosnąca świadomość mieszkańców w zakresie możliwości pozyskiwania środków na cele społeczne,</p> <p><u>Wydarzenia:</u></p> <p>d9. tradycyjne wydarzenia integrujące mieszkańców – festyny, dożynki, majówki, rajdy,</p> <p>d10. wydarzenia religijne z udziałem mieszkańców,</p> <p><u>Aktywności kulturalne:</u></p> <p>d11. zainteresowanie grą na instrumentach,</p> <p>d12. udział dzieci w wydarzeniach kulturalnych,</p>	<p>Deficyt aktywności mieszkańców:</p> <p>d15. niskie zaangażowanie ogółu mieszkańców w działania społeczne,</p> <p>d16. zerwanie pokoleniowej ciągłości w działalności społecznej, spadające zaangażowanie młodych mieszkańców w działania na rzecz gminy,</p> <p>d17. postawy roszczeniowe biorące górę nad postawami aktywnymi,</p>
JAKOŚĆ ŻYCIA	
<p><u>Usługi społeczne:</u></p> <p>d18. dostępność usług w sąsiednich ośrodkach,</p> <p>d19. dostępność podstawowych usług społecznych w gminie – edukacja, kultura, opieka zdrowotna,</p> <p>d20. podstawowy zakres usług opiekuńczych dla osób starszych,</p> <p>d21. aplikacje mobilne ułatwiające korzystanie z usług medycznych,</p> <p><u>Usługi rynkowe:</u></p> <p>d22. dostępność podstawowych usług bankowych,</p> <p><u>Infrastruktura rekreacyjna:</u></p> <p>d23. dostępność do ścieżek rowerowych,</p> <p>d24. obiekty sportowe,</p> <p>d25. rewitalizacja części obiektów sportowych,</p> <p>d26. stopniowy rozwój ścieżek rowerowych,</p>	<p><u>Usługi społeczne:</u></p> <p>d27. niedogodne dla pracujących rodziców godziny otwarcia przedszkoli,</p> <p>d28. deficyt dostępu do usług zdrowotnych, rehabilitacyjnych,</p> <p>d29. brak domów dziennego pobytu,</p> <p><u>Ograniczona oferta spędzania czasu wolnego:</u></p> <p>d30. deficyt urzędzeń rekreacyjnych zapewniających zróżnicowane formy aktywnego spędzania czasu wolnego (baseny, urządzenia o wysokiej atrakcyjności dla młodych mieszkańców),</p> <p>d31. miejscowy deficyt boisk sportowych i innych urzędzeń,</p> <p>d32. brak miejsc spotkań dla nastolatków,</p> <p>d33. brak świetlic,</p>
GOSPODARKA	
<p>d34. miejsca oferowania produktów lokalnych (lokalny bazar)</p>	<p><u>Przedsiębiorczość:</u></p> <p>d35. brak doradztwa dla przedsiębiorców i bezrobotnych,</p> <p><u>Rynek pracy:</u></p> <p>d36. niska atrakcyjność miejsc pracy, zwłaszcza dla osób z dobrym wykształceniem, przedsiębiorczych i kreatywnych,</p>

	<p>d37. miejsca pracy niezapewniające dochodów na oczekiwanym poziomie,</p> <p><u>Turystyka</u></p> <p>d38. mała ilość atrakcji turystycznych, słabe wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych dla rozwoju funkcji turystycznych,</p> <p>d39. słabe oznakowanie atrakcji turystycznych, brak jednolitego oznakowania,</p> <p><u>Rolnictwo:</u></p> <p>d40. niewykorzystane możliwości rolnictwa,</p>
DZIEDZICTWO KULTUROWE	
<p><u>Dziedzictwo materialne:</u></p> <p>d41. zabytki sakralne, kościołki drewniane,</p> <p>d42. duża liczba miejsc historycznych ważnych dla tożsamości lokalnej,</p> <p><u>Dziedzictwo niematerialne:</u></p> <p>d43. wielokulturowość obszaru,</p> <p>d44. docenianie tradycji przez mieszkańców,</p> <p>d45. kultywowanie zawodów tradycyjnych,</p>	<p>d46. zaniedbane tereny i obiekty posiadające wartość historyczną i symboliczną, będące częścią lokalnego dziedzictwa kulturowego,</p>
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE / EKOLOGIA	
<p>d47. atrakcyjny krajobraz, ukształtowanie terenu,</p> <p>d48. dobrze zachowane środowisko naturalne o walorach atrakcyjnych dla mieszkańców obszarów zurbanizowanych,</p> <p>d49. mała ilość naturalnych zbiorników wodnych,</p>	<p><u>Postawy mieszkańców:</u></p> <p>d50. niski poziom świadomości ekologicznej społeczeństwa, brak świadomości wpływu na sytuację ekologiczną,</p> <p>d51. nieskuteczne kampanie na rzecz postaw proekologicznych,</p> <p><u>Infrastruktura:</u></p> <p>d52. brak biogazowni,</p>
INFRASTRUKTURA I PRZESTRZEŃ	
<p><u>Infrastruktura:</u></p> <p>d53. niezły dostęp do usług telekomunikacyjnych, internet światłowodowy,</p>	<p><u>Infrastruktura:</u></p> <p>d54. niski poziom skanalizowania gmin,</p> <p><u>Przestrzenie i obiekty publiczne:</u></p> <p>d55. mała ilość przestrzeni nasyconych różnymi funkcjami, przyciągających mieszkańców, ożywianych przez różne aktywności,</p> <p>d56. bariery architektoniczne dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami,</p> <p><u>ICT:</u></p> <p>d57. lokalne deficyty w dostępie do telefonii komórkowej, sieci internetowej,</p>
USYTUOWANIE I POŁĄCZENIA KOMUNIKACYJNE	
<p>d58. znaczące ośrodki miejskie w bliskiej/średniej odległości (Opole, Częstochowa, Katowice, Łódź, Wrocław),</p>	<p>d59. słabe powiązania komunikacyjne między miejscowościami,</p>
WIZERUNEK	
	<p>d60. niska skuteczność promocji obszaru,</p>

	d61. brak umiejętności chwalenia się swoimi osiągnięciami,
--	--

Źródło: opracowanie własne

W trakcie całego okresu tworzenia strategii LGD prowadziła swoją normalną działalność. Informacje o toczących się pracach nad strategią były na bieżąco przekazywane zarówno na forum Zarządu, Rady, członków Stowarzyszenia jak i na zewnątrz za pomocą strony internetowej, portalu społecznościowego, stron internetowych poszczególnych gmin, w ogłoszeniach parafii oraz innych instytucji publicznych obszaru LGD (np. starostwo powiatowe, powiatowy urząd pracy). Grupa Robocza ds. opracowania LSR spotykała się w formule zdalnej oraz stacjonarnej (o różnych godzinach, aby nie wykluczać nikogo z możliwości udziału w tych spotkaniach) dokonując najpierw analizy aktualnego bilansu strategicznego obszaru i omawiając różne, możliwe koncepcje rozwojowe. Najważniejsze decyzje podejmowano wspólnie na spotkaniach Grupy Roboczej, niekiedy po długotrwałej, wielowątkowej dyskusji. **Pierwsza wersja celów nowej LSR z grudnia 2022 r. zawierała 5 celów**, tj. 1) warunki dla aktywnego, integrującego mieszkańców spędzania wolnego czasu, 2) przyrodniczo-kulturowa atrakcyjność obszaru, 3) Zielona gospodarka, 4) Przedsiębiorczość i kreatywni mieszkańcy oraz 5) wyrównywanie szans rozwoju. Po dyskusji na spotkaniu grupy roboczej oraz po przeanalizowaniu wyników ankiety internetowej, **a także biorąc pod uwagę wymogi programu dot. ograniczenia liczby celów oraz większej koncentracji tematycznej strategii**, postanowiono ograniczyć liczbę celów do 3, rezygnując z przedsięwzięć na rzecz zielonej gospodarki, które będą mogły być w większej skali realizowane z innych programów (głównie regionalnych i krajowych), przenosząc jednocześnie wsparcie dla rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców do innego, zmodyfikowanego w brzmieniu celu. W innej sytuacji, w związku z powzięciem informacji o prawdopodobnej zmianie podejścia w PS WPR względem możliwości dofinansowania rozwoju istniejących podmiotów gospodarczych (a nie tylko tworzenia nowych) postanowiono zmodyfikować brzmienie celu, rozszerzając tym samym prawdopodobne oddziaływanie oferty LGD na znacznie większy katalog podmiotów. Dyskusję nad proponowanymi kryteriami wyboru projektów odbywano zarówno na forum Grupy Roboczej jak i w gronie członków Rady, aby uwzględnić optykę osób oceniających wnioski i wyeliminować elementy, które nie sprawdzały się w dotychczasowej praktyce funkcjonowania organu decyzyjnego.

Etapy prac nad strategią i zastosowane metody partycypacyjne - TABELA:

Lp.	Etap prac nad LSR	Zastosowane metody partycypacyjne
1.	Definiowanie problemów, wyzwań i potrzeb – partycypacyjna diagnoza	Cykl 4 spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami w poszczególnych gminach, badanie online dla mieszkańców obszaru - ankieta internetowa
2.	Identyfikacja wstępnych obszarów działalności strategicznej	Grupa robocza ds opracowania LSR, badanie online dla mieszkańców obszaru - ankieta internetowa
3.	Określanie celów, przedsięwzięć i wskaźników realizacji	Grupa robocza ds opracowania LSR, konsultacje poprzez stronę internetową LGD GP oraz portal społecznościowy na FB
4.	Opracowanie zasad wyboru operacji (kryteria wyboru)	Grupa robocza ds opracowania LSR, konsultacje z organem decyzyjnym Radą LGD GP, konsultacje poprzez stronę internetową LGD GP oraz portal społecznościowy na FB
5.	Opracowanie zasad monitoringu i ewaluacji strategii	Zarząd LGD, Grupa robocza ds opracowania LSR
6.	Plan działania, Plan komunikacji	Zarząd LGD, Grupa robocza ds opracowania LSR, konsultacje poprzez stronę internetową LGD GP oraz portal społecznościowy na FB

Ważniejsze wnioski/zagadnienia uwzględnione i odrzucone w wyniku prowadzonych konsultacji społecznych:

- a) rezygnacja z przedsięwzięć i działań środowiskowych, proekologicznych, energetycznych i klimatycznych ze względu na ograniczenia budżetowe w LSR oraz dostępność środków na te cele w ramach programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Opolskiego 2021-2027,
- b) rezygnacja z przedsięwzięć dot. infrastruktury technicznej, w tym transportu publicznego, ze względu na zbyt dużą skalę finansową projektów względem możliwości LGD i ich nieadekwatność względem specyfiki podejścia LEADER,
- c) rezygnacja z traktowania osób bezrobotnych jako osób szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR i przyznanie im statusu grupy znajdującej się w niekorzystnej sytuacji,
- d) zmiana definicji innowacyjności i kryterium dot. innowacyjności z uwagi na problemy z jego stosowaniem w dotychczasowej praktyce,
- e) zwrócenie większej uwagi na działania uwzględniające zaangażowanie seniorów oraz organizujące im czas wolny,
- f) zwrócenie większej uwagi na ochronę rzeki Proсны i wykorzystanie jej walorów,
- g) zwrócenie większej uwagi na zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży,
- h) zwrócenie uwagi na potrzeby opiekunów osób zależnych, w tym niepełnosprawnych.

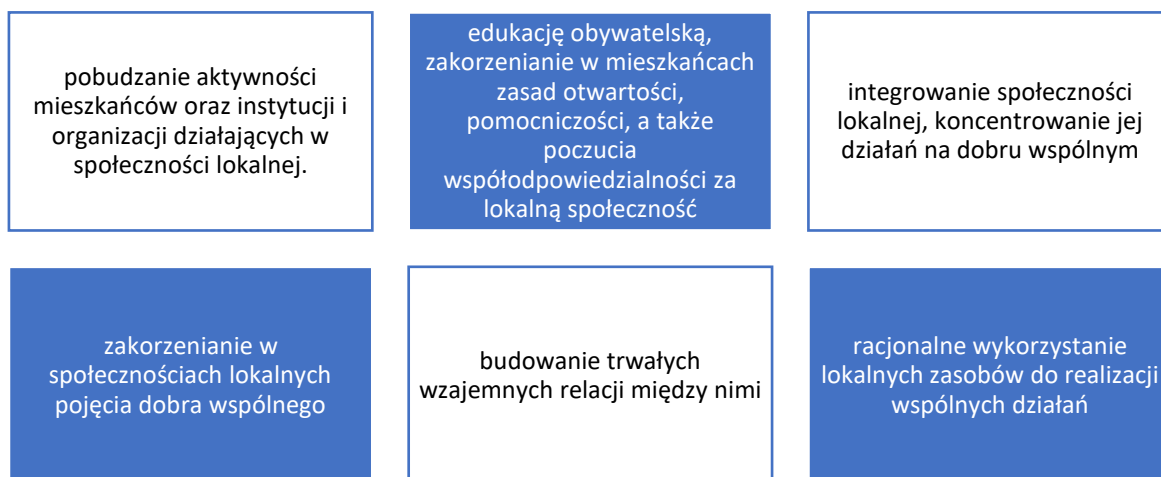
Projekt LSR został poddany konsultacjom społecznym oraz podany do publicznej wiadomości na stronie internetowej LGD oraz gmin ją tworzących, a także w lokalnych mediach społecznościowych i siedzibach innych instytucji publicznych. Informacje o finalizacji prac z zachęceniem mieszkańców do szerszego wypowiedzenia się przedstawiono na afiszach na słupach ogłoszeniowych, w lokalnych urzędach gmin oraz podano w lokalnych parafiach, aby dotrzeć z tą informacją możliwie szeroko.

Aby podtrzymać zaangażowanie interesariuszy strategii do momentu rozpoczęcia jej wdrażania i później planuje się w szczególności wykorzystanie II połowy roku 2023 na działania informacyjno-aktywizacyjne, w tym w szczególności publikację informacji i ogłoszeń w mediach lokalnych, udział LGD w lokalnych wydarzeniach artystyczno-kulturalnych, festynach i imprezach plenerowych z przesłaniem dotyczącym możliwości wsparcia w ramach nowej strategii, organizację konkursu na hasło promujące rozpoczęcie wdrażania nowej LSR, promocję LSR przy okazji realizacji innych projektów realizowanych przy wsparciu innych funduszy (np. z KSOW czy projektów tzw. marszałkowskich). Członkowie LGD będą systematycznie zachęceni do pogłębiania myślenia w kategoriach sukcesu całego obszaru LGD (diagnoza i warsztaty ujawniły bowiem przypadki nadmiernego myślenia w kategorii poszczególnych gmin czy wręcz miejscowości) i rozwijania partnerskiej współpracy zarówno w ramach Stowarzyszenia, jak i szerzej z innymi LGD w regionie, kraju i zagranicą. W tym celu LGD planuje organizację dedykowanych spotkań oraz przygotowanie podsumowania dotychczas zrealizowanych projektów współpracy. Biuro LGD będzie ponadto starało się systematycznie podawać dobre przykłady partnerskich projektów zrealizowanych w duchu podejścia LEADER, każdorazowo podkreślając wartość dodaną takiej współpracy.

Z kolei wraz z rozpoczęciem wdrażania nowej LSR, tj. natychmiast po podpisaniu umowy ramowej LGD planuje szeroką akcję promocyjną wśród wszystkich potencjalnych beneficjentów, na którą złożą się m.in. artykuły w prasie lokalnej i w mediach społecznościowych, ogłoszenia w urzędach i innych instytucjach publicznych, wystąpienia przedstawicieli LGD na sesjach rad gmin, biuletyny i ulotki, itp.

Planowane działania związane z animacją społeczności na rzecz realizacji LSR.

LGD GP planuje w swoich projektach działania związane z animacją społeczności na rzecz wdrażania projektów z różnych obszarów w tym innowacyjnych oraz prawidłowej realizacji LSR. Metody wybierane przez LGD będą miały na celu przede wszystkim:

LGD w swoich działaniach planuje szereg działań animacyjnych np.: spotkania animacyjne, inicjatywy kulturalno-edukacyjne, projekty służące kultywowaniu tradycji i kultury regionu, projekty sprzyjające rozwojowi społeczno-gospodarczemu wsi. Wybranie metod będzie uzależnione od sytuacji konkretnych społeczności czy grup.

W dłuższej perspektywie stosowanie wybranych metod animacji przyczyni się do rozwoju społeczności lokalnej, wzmocnienia lokalnego kapitału społecznego, budowania lokalnego społeczeństwa obywatelskiego oraz podniesienia poziomu i jakości życia mieszkańców. LGD w ramach działań animacyjnych planuje również pracę z indywidualnymi członkami społeczności, z lokalnymi grupami lub organizacjami, z sieciami grup i organizacji, z władzami publicznymi, zawodowymi agencjami i biznesem, a także z wszystkimi innymi osobami z terenu LGD.

Podstawową metodą będą **spotkania ze społecznościami lokalnymi i animowanie wielostronnego dialogu**. Spotkania mogą przebierać postać spotkań otwartych, warsztatów, konkursów, szkoleń, zebrań wiejskich, spotkań grup roboczych, debat lokalnych, konsultacji społecznych itp. Trafiona forma oraz temat spotkań może w znacznym stopniu zdecydować o późniejszym zaangażowaniu mieszkańców w planowanie i realizację działań służących lokalnej społeczności.

LGD realizując LSR będzie stosowała różne metody i kanały komunikacji, w tym sposoby udostępniania informacji. Wykorzystując stronę internetową www oraz portal społecznościowy LGD na bieżąco informuje lokalną społeczność o realizowanych projektach animacyjnych, o zaawansowaniu realizacji LSR czy innych działaniach. Często umieszczone informacje nie służą jedynie aspektowi informacyjnemu lecz również poznawczemu tj. zadawane są pytania, realizowane krótkie ankiety, konkursy czy konsultacje społeczne. W swoich działaniach LGD uwzględnia również współpracę z urzędami gmin. Na każdej z czterech stron internetowych gmin na bieżąco pojawiają się również informacje o działaniach LGD. W lokalnych biuletynach/gazetach pojawiają się artykuły z życia LGD. Działania rozpowszechniane są również za pomocą sołeckich tablic informacyjnych. Zbudowane w poprzednich latach wiarygodność i zaufanie pozwalają na szeroko rozumianą komunikację w każdym z 60 sołectw należących do terenu LGD.

Rozdział IV Analiza potrzeb i potencjału LSR

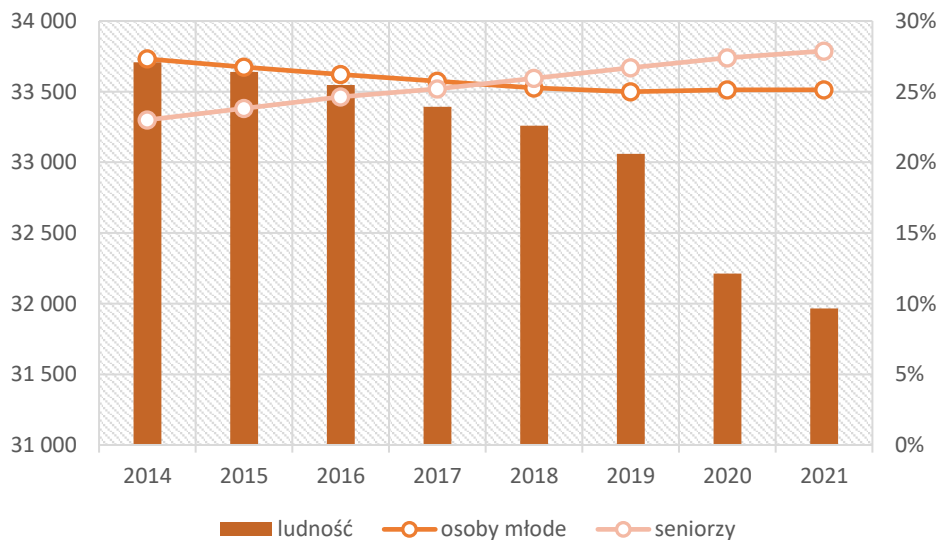
1. Analiza potrzeb rozwojowych i potencjału obszaru

Aby trafnie zdiagnozować aktualny potencjał i potrzeby rozwojowe obszaru Górnej Prosnicy w ramach prac nad strategią zdecydowano się równolegle na formułę wywiadów grupowych, realizowanych w trakcie warsztatów z mieszkańcami w poszczególnych gminach (wrzesień-październik 2022 r.), indywidualną ankietę internetową (listopad 2022 r.), jak i analizę obiektywnych danych dostępnych w statystyce publicznej i opracowaniach strategicznych. Analizie poddano najważniejsze, następujące zagadnienia:

DEMOGRAFIA - gminy należące do LGD borykają się z dwoma podstawowymi problemami natury demograficznej. W pierwszej kolejności chodzi o **depopulację**. Liczba ludności obszaru LGD w 2021 wyniosła 31 966 osób (32 212 w 2020) i od roku 2014 stale maleje. W stosunku do analizowanego okresu liczba ludności spadła o 5,2% - podobna

statystyka dotyczy województwa opolskiego jako całości. Dla porównania populacja kraju w tym samym okresie spadła o 1,5%. Można więc wnioskować, że wyludnianie się gmin przebiega w szybszym tempie aniżeli średnia. Odsetek kobiet wynosi ok. 51% stąd bardzo ważne jest, aby planowane projekty uwzględniały kwestie równouprawnienia.

Zmiany w liczbie ludności są efektem kształtowania się przyrostu naturalnego i migracji.

Wykres 1 Liczba ludności, odsetek dzieci i młodzieży (0-25 r.ż.) oraz odsetek seniorów (60+) w gminach należących do LGD Górna Prosnica w latach 2014-2021.
Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

W przypadku gmin należących do LGD GP główną determinantą spadku liczby ludności jest ruch naturalny. W ostatnich dwóch latach tj. 2021 i 2020 saldo przyrostu naturalnego na obszarze LGD wyniosło ponad -180, co w przeliczeniu na 1000 ludności wyniosło -5,7 (-5,8 w 2020). Były to statystyki bardzo wysokie w stosunku do lat wcześniejszych, kiedy to wartość wskaźnika nie przekraczała -2,0. Podobne wartości wskaźników charakteryzują region jako całość, dla Polski natomiast wyniosły one -5,0 (2021) i -3,2 (2020). Przyczyną takiego stanu rzeczy jest przede wszystkim gwałtowny wzrost liczby zgonów. Negatywnie kształtuje się także saldo migracji. Od wielu lat utrzymuje się na ujemnym poziomie, a w latach 2021 i 2020 wyniosło odpowiednio -86 i -109. W przeliczeniu na 1000 ludności wskaźnik dla gmin LGD wyniósł -2,7 (-3,4 w 2020), co było wartością niższą od średniej regionalnej (-1,5 w 2021 i -1,2 w 2020) oraz średniej krajowej (0,1). **Saldo migracji w 2020 (-109) w stosunku do liczby ludności (32 212) wyniosło -0,0034.**

	Osoby w wieku przedprodukcyjnym			Osoby w wieku produkcyjnym			Osoby w wieku poprodukcyjnym		
	2014	2020	2021	2014	2020	2021	2014	2020	2021
Polska	18%	18%	18%	63%	59%	59%	19%	22%	22%
Woj. opolskie	16%	17%	17%	64%	60%	60%	20%	23%	23%
LGD Górna Prosnica	16%	17%	17%	64%	61%	60%	19%	22%	23%

Tabela 1 Odsetek osób według funkcjonalnych grup wieku w obszarze LGD Górna Prosnica, województwie opolskim i Polsce w latach 2014, 2020-2021.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Drugim problemem demograficznym, z którym borykają się gminy i który będzie istotny w kontekście kierunkowania wsparcia w przyszłości jest **starzenie się społeczeństwa**. Już obecnie w odniesieniu do średniej krajowej odsetek dzieci i młodzieży jest niższy, a odsetek seniorów wyższy. Analizując natomiast wskaźniki te w czasie widać jako szybko rośnie odsetek seniorów, a odsetek osób w wieku produkcyjnym spada. Odsetek osób młodych 0-25 lat w obszarze LGD w 2021 wyniósł 25% (25% w 2020) tj. 8 tys. osób, natomiast seniorów 60+ 28% (27% w 2020) tj. 8,9 tys. osób. Udział osób w wieku nieprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w 2020 roku wyniósł 0,4125 (13 287 osób w wieku nieprodukcyjnym, 31 212 mieszkańców).

ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE - obszar LGD to lekko pofalowana równina z najniższym poziomem 175 m. n.p.m. w dolinie Proсны na północ od Uszyc. Ukształtowanie powierzchni jest efektem działalności lądolodu skandynawskiego, który przyniósł z północy i osadził po wytopieniu warstwę piasków, żwirów i glin o grubości przekraczającej miejscami 50 m. W niektórych miejscach występują głazy narzutowe, np. w Wichrowie. Gdziekolwiek, płytko pod powierzchnią występują starsze utwory triasowe i jurajskie, eksploatowane jako gliny w Kozłowicach i Faustiance lub ility z syderytami w okolicach Praszki i Rudnik. Główną rzeką, która przebiega przez teren LGD jest Proсна. Źródła rzeki znajdują się we wsi Wołęcín w gminie Radłów, natomiast do Warty uchodzi w Rudzie Komorskiej w pobliżu Pyzdr (województwo wielkopolskie). Obszar cechuje się wysokim stopniem naturalności i bioróżnorodności. Tereny LGD jest zalesiony w 22% (dla porównania lesistość dla Polski wynosi 30%, a dla regionu 27%). Największe obszary leśne występują w gminie Radłów – 35%, najmniejsze w gminie Rudniki – 5%. Wśród lasów dominuje własność publiczna (82%), a rodzajowo dominują bory sosnowe urodzajne w runo leśne. Część obszaru LGD stanowią tereny objęte ochroną - powierzchnia obszarów chronionych w granicach gmin wchodzących w skład LGD wynosi 380 ha, w tym **park krajobrazowy oraz obszar chronionego krajobrazu występuje w gminie Rudniki**. Wśród powierzchni chronionych można wyróżnić¹:

- Załęczański Park Krajobrazowy,
- Obszar krajobrazu chronionego – Załęcze-Polesie (przedmiotem ochrony jest ekosystem, na który składa się mozaika pól i lasów porozcinanych licznymi dolinami ze stałymi ciekami i fragmentami naturalnych zespołów roślinnych a także krajobraz zbliżony do naturalnego)
- Użytki ekologiczne – Starorzecze Proсны I, Oczko I, Nad Wyderką, Oczko Sołtysy, Babrzysko, Krzyżówka, Olszynka, Kąpieliska, Użytek ekologiczny Jelonki.

Na terenie gmin należących do LGD zlokalizowanych jest też 27 pomników przyrody.

OCHRONA ŚRODOWISKA, CZYSTA ENERGIA I EKOLOGIA to jedna z najistotniejszych kwestii, na którą wskazywali mieszkańcy, którzy uczestniczyli w badaniu ankietowym² – aż 56% ankietowanych wskazywało ten kierunek działań jak bardzo ważny z punktu widzenia procesu rozwoju obszaru. Bardzo mocno w tym przypadku akcentowano konieczność działań miękkich np. organizacji akcji dla dzieci i młodzieży wspierających kształtowanie świadomości ekologicznej typu konkursy, wydarzenia. Ale także wskazywano na wspieranie projektów z zakresu odnawialnych źródeł energii, poprawę małej retencji oraz przedsięwzięcia na rzecz infrastruktury związanej z magazynowaniem wody i regulację cieków wodnych. W dalszej kolejności jako potrzebę promocji rozwiązań eliminujących marnotrawstwo surowców, energii, żywności itp. czy ochronę siedlisk.

MIESZKALNICTWO - na obszarze gmin należących do LGD w 2021 roku zlokalizowanych było 10,9 tys. mieszkań (10,9 tys. w 2020) o łącznej powierzchni 997 tys. m² (990 tys. m² w 2020). Obszar gmin charakteryzuje się niższą dostępnością mieszkań, ale z drugiej strony relatywnie większą ich średnią powierzchnią. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców liczba mieszkań wyniosła 342,5 (338,4 w 2020), co było wartością niższą niż dla Polski (ok. 400) czy województwa (ok. 380). Przeciętna powierzchnia mieszkań natomiast w gminach należących do LGD wyniosła 91,1 m² (90,8 w 2020), w jednostkach wyższego rzędu kształtowała się w przedziale 75-82 m². Według danych

¹ <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/>

² Badanie ankietowe zostało przeprowadzone w gminach należących do LGD N = 87.

Narodowego Spisu Powszechnego 2021 odsetek mieszkań niezamieszkałych wyniósł w gminach LGD 9,5%, co było wartością zbliżoną do średniej dla województwa opolskiego (Polska 11,7%, województwo 9,1%). Od kilku lat wzrasta liczba nowych mieszkań oddawanych do użytkowania, jednakże mimo wzrostu kształtuje się ona na relatywnie niskim poziomie. W 2021 roku oddano do użytkowania 66 nowych mieszkań (57 w 2020), co w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wyniosło 2,1 (1,8 w 2020). W tym samym okresie średnio w Polsce oddawano do użytkowania 6,2 (5,8 w 2020) mieszkań na 1000 ludności i 3,6 (2,7 w 2020) mieszkań na 1000 ludności w województwie.

SIECI WODNO-KANALIZACYJNE. Dostępność sieci wodociągowej i kanalizacyjnej jest zróżnicowana, ale biorąc pod uwagę cały obszar LGD można ją określić jako przeciętną. W 2021 roku gęstość rozdzielczej sieci wodociągowej na terenie LGD wyniosła 88 km/100 km² (88 km w 2020), a kanalizacyjnej 32 km/100km² (31 km w 2020). Były to wartości we wszystkich przypadkach kształtujące się poniżej średniej dla jednostek wyższego rzędu (wodociąg Polska ok. 100, województwo ok. 81, kanalizacja Polska ok. 55, województwo ok. 57). To przekłada się na odsetek ludności korzystającej z infrastruktury. Z sieci wodociągowej korzystało nieco ponad 95% ludności (relatywnie wysoki odsetek), a kanalizacyjnej nieco ponad 55% ludności (poniżej średnich dla jednostek wyższego rzędu). Słaba dostępność dotyczy sieci gazowej. Generalnie tylko w Gorzowie Śląskim i Praszce poprowadzona została sieć gazowa, a odsetek korzystających z tych usług w tych miejscowościach kształtuje się na poziomie 5-6%.

DOSTĘPNOŚĆ TRANSPORTOWA. Teren gmin należących do LGD GP charakteryzuje się wysoką dostępnością transportową. Przez obszar przebiegają drogi DK45, DK42 i DK43. Ponadto można wskazać na bliskość autostrady A1 i drogi S8. Kwestie związane z przestrzenią, infrastrukturą techniczną czy telekomunikacyjną jako istotne wskazało w ankietach 44% osób. Jak okazuje się, mieszkańcy widzą szczególnie potrzebę zagospodarowania pustostanów i nadawania im nowych funkcji oraz rewitalizacji nieużytków (terenów). W dalszej kolejności jako istotne wskazywano kwestie związane z transportem tj. wspieranie rozwoju transportu zbiorowego w tym rozwój połączeń między miejscowościami w gminie, między gminami LGD, połączeń z sąsiednimi ośrodkami miejskimi będącymi centrami usług i miejsc pracy, jak również wdrożenie aplikacji ułatwiających poruszanie się po LGD, w tym korzystanie z transportu zbiorowego. Wskazano także na niski poziom segregacji odpadów w gminach (nie przekracza on 50%) oraz związany z tym rozwój gospodarki cyrkularnej.

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I BRANŻE ROZWOJOWE -

liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanej do rejestru REGON w 2021 roku na terenie LGD wyniosła 2 899 (2 864 w 2020), co w przeliczeniu na 10 tys. ludności wyniosło 907 podmiotów (889 podmiotów w 2020). Jest to wartość kształtująca się zdecydowanie poniżej wskaźników dla Polski i dla województwa opolskiego, które wynosiły odpowiednio w 2021 roku 1276 i 1 141 (w 2020 – 1 224 i 1106). Można jednak zauważyć, że tempo wzrostu liczby

	Liczba podmiotów w rejestrze REGON na 10 tys. ludności			Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. ludności		
	2014	2020	2021	2014	2020	2021
Polska	1 071	1 224	1 276	770	873	909
Woj. opolskie	1 000	1 106	1 141	717	794	820
LGD Górna Proсна	788	889	907	641	734	802

Tabela 2 Liczba podmiotów ogółem i osób prowadzących działalność gospodarczą zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w obszarze LGD Górna Proсна, województwie opolskim i Polsce w latach 2014, 2020-2021.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

podmiotów w stosunku do roku 2014 było nieco wyższe od średniej dla województwa (dla LGD wzrost wyniósł 9,1%, natomiast dla województwa 8,1%). O wzroście liczby podmiotów świadczy utrzymujące się od 2016 roku dodatnie saldo pomiędzy liczbą firm nowo zarejestrowanych, a wyrejestrowanych. Rekordowo w latach 2019-2020 saldo to wyniosło ponad 100. W 2021 wyniosło 60. W przeliczeniu na 10 tys. ludności liczba nowych podmiotów wyniosła na terenie LGD 53 (w 2020 – 63) – w 2021 roku była to wartość zdecydowanie poniżej średniej dla kraju i województwa (odpowiednio 97 i 70), natomiast w 2020 kształtowała się minimalnie powyżej średniej dla regionu

(Polska 86, opolskie 62). Zdecydowana większość to podmioty prywatne – w latach 2021 i 2020 zaledwie 2% firm działało w sektorze publicznym. Wśród pomiotów prywatnych największy odsetek, bo aż 85% stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W 2021 roku w rejestrze widniało 2389 takich podmiotów (2365 w 2020), a liczba ta systematycznie wzrasta na przestrzeni lat. Ponadto należy wskazać, że odsetek ten jest znacznie wyższy od wykazanego na poziomie kraju czy województwa (ok. 75%). Natomiast w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców liczba osób fizycznych prowadzących działalność w obszarze LGD wyniosła 802 (734 w 2020), co było wartością niższą od wskaźników dla jednostek wyższego rzędu. Stosunkowo dużo podmiotów działa także jako spółki handlowe (3% ogółu wszystkich podmiotów prywatnych). Ponadto w 2021 roku w obszarze LGD działało 14 spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego, 14 spółdzielni, 8 fundacji i 125 stowarzyszeń i organizacji społecznych. Wśród podmiotów **dominują mikroprzedsiębiorstwa tj. firmy zatrudniające do 9 pracowników**. W ostatnich latach ich odsetek wynosił 96% ogółu zarejestrowanych podmiotów. W dalszej kolejności najwięcej było małych firm tj. zatrudniających 10-49 pracowników – 3%. Ponadto w 2021 na terenie LGD funkcjonowało 7 średnich podmiotów (zatrudniających 50-249 osób) i jeden duży podmiot zatrudniający powyżej 1000 osób. Udział podmiotów zatrudniających do 50 pracowników w ogólnej liczbie ludności w 2020 roku wyniósł 0,0887 (2856 podmiotów, 32 212 mieszkańców).

Podmioty zarejestrowane na terenie LGD Górna Proсна funkcjonują głównie w 4 sekcjach PKD:

- Sekcja G **Handel hurtowy i detaliczny**; naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle – 25% ogółu podmiotów w 2021 roku (25,7% w 2020),
- Sekcja F **Budownictwo** – 17,5% ogółu podmiotów w 2021 roku (17,1% w 2020),
- Sekcja C **Przetwórstwo przemysłowe** – 12,7% ogółu podmiotów w 2021 roku (12,7% w 2020).

Warto jednak zauważyć, że na przestrzeni lat zarówno liczba jak i udział podmiotów w sekcji G maleje, natomiast rośnie znacznie sekcji F. W dalszej kolejności stosunkowo duży odsetek stanowią firmy zarejestrowane w ramach sekcji S i T (**Pozostałe usługi oraz Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby**) – ponad 7% podmiotów, sekcji M (**Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna**) – ok. 6% oraz sekcji Q (**Opieka zdrowotna i pomoc społeczna**) – ok. 5%.

Niewielki odsetek wśród przedsiębiorstw stanowią firmy turystyczne tj. związane z zakwaterowaniem lub usługami gastronomicznymi. W latach 2020 i 2021 stanowiły one niecałe 2% ogółu podmiotów w rejestrze REGON. Wśród zarejestrowanych działalności przeważały te związane z wyżywieniem (ponad 90% tych podmiotów). Analizując statystyki można stwierdzić, że jest to bardzo stabilny rynek, gdyż od 2014 roku łączna liczba podmiotów cały czas oscylowała wokół 50. Stosunkowo większy odsetek stanowią podmioty natomiast podmioty zarejestrowane w sekcji A związanej z rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem. W 2021 roku było ich 125 (w 2020 - 124) co stanowiło 4,3% ogółu podmiotów. Na przestrzeni ostatnich zauważa się jednak lekką tendencję malejącą w liczebności firm tej sekcji. Wśród podmiotów zarejestrowanych w ramach sekcji A dominują te związane z uprawami rolnymi, chowem i hodowlą zwierząt – 86 podmiotów w 2021 (83 w 2020). W dalszej kolejności są to podmioty związane z leśnictwem – 39 firm w 2021 (41 w 2020).

W obszarze otoczenia biznesu na uwagę zasługuje Rudnicki Inkubator Przedsiębiorczości. Jest to podmiot wspierający w szczególności nowopowstałe firmy oferując m.in. pomieszczenia biurowe, doradztwo, porady prawne i księgowe, pomoc w zakresie organizacji spotkań, poszukiwania partnerów biznesowych, czy dostępu do sprzętu. **Aktywność przedsiębiorczą mieszkańców, jako istotny punkt zmian i działań w obszarze LGD, wskazało 26% respondentów**. W szczególności jako istotne z punktu widzenia pobudzenia gospodarczego obszaru wskazywano na takie działania jak: **wsparcie dla przedsiębiorców tworzących nowe miejsca pracy, uruchomienie grantów na star-upy oraz zakładanie przedsiębiorstw przez młode osoby**. W przypadku młodych osób wskazywano także na konieczność uruchomienia szkoleń z przedsiębiorczości dla tej grupy społecznej, jak również na działania wspierające kreowanie karier zawodowych, projekty rozwijające relacje między przedsiębiorcami, a młodymi mieszkańcami wybierającymi swoją karierę zawodową, czy udział młodzieży w projektach biznesowych

podejmowanych przez lokalne firmy. Jako istotną grupę wsparcia wskazano także kobiety opiekujące się dziećmi – tutaj konieczne jest stworzenie warunków zmierzające do aktywizacji zawodowej tej grupy. Jako szansę rozwoju wskazywano **inwestycje w sektor turystyczny tj. agroturystykę, zagrody edukacyjne czy gospodarstwa ekologiczne. Konieczne jest także zwrócenie uwagi na wdrażanie rozwiązań innowacyjnych**, w szczególności uwzględniających zrównoważony rozwój.

RYNEK PRACY - liczba pracujących na terenie gmin należących do LGD Górna Proсна w 2021 roku wyniosła 5 131 (4 971 w 2020). W stosunku do roku 2014 liczba ta wzrosła o prawie 17%, co wskazuje na wysoką dynamikę wzrostu populacji pracujących (w kraju w analogicznym okresie liczba pracujących wzrosła o 11%, natomiast w województwie o zaledwie 6%). Nadal jednak wartość wskaźnika przeliczającego liczbę pracujących na 1000 ludności w wieku produkcyjnym kształtuje się bardzo nisko. W 2021 roku wyniósł on dla gmin LGD 180 (178 w 2020), natomiast te same mierniki dla kraju i województwa wynoszą 370-438 pracujących na 1000 ludności w wieku produkcyjnym. W 2021 liczba zarejestrowanych bezrobotnych wyniosła 532 (653 w 2020). Lekki wzrost liczby bezrobotnych zanotowano w 2020, jednakże już w 2021 zauważa się powrót do tendencji spadkowej obserwowanej na przestrzeni lat wcześniejszych. W stosunku do roku 2014 liczba osób poza rynkiem pracy spadła o 59% (dla porównania w Polsce o 51%, natomiast w województwie o 49%). Odsetek kobiet wśród bezrobotnych wyniósł 53%. **Wskaźnik udziału osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wyniósł w 2021 roku 2,9% (3,5%³ w 2020)** i był niższy od statystyk dla jednostek wyższego rzędu.

	Liczba pracujących na 1000 ludności w wieku produkcyjnym			Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym		
	2014	2020	2021	2014	2020	2021
Polska	366	427	438	7,5	4,6	4,0
Woj. opolskie	320	370	383	6,6	4,3	3,8
LGD Górna Proсна	159	178	180	5,4	3,5	2,9

Tabela 3 Wybrane wskaźniki rynku pracy w obszarze LGD Górna Proсна, województwie opolskim i Polsce w latach 2014, 2020-2021.
Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Głównymi kierunkami rozwoju rynku pracy powinno więc być zwiększenie tempa przyrostu liczby nowych miejsc pracy na terenie gmin oraz dalsze utrzymanie tendencji spadkowej w zakresie liczby bezrobotnych. Konieczne jest także zwrócenie uwagi na **grupy, które szczególnie dotyka problem bezrobocia**.

Na szczególną uwagę zasługują osoby:

- **długotrwale bezrobotne** tj. pozostające bez pracy dłużej niż rok – w 2021 roku w powiecie oleskim ich odsetek wśród osób bezrobotnych wyniósł 48%, w 2020 39% - od 2019 roku udział ten wzrasta (dla porównania w Polsce 48% i 40%, a w województwie 47% i 39%). Niepokojący jest fakt, że odsetek osób bez pracy powyżej 2 lat wyniósł w 2021 roku w powiecie aż 30% ogółu bezrobotnych – najwyższy wynik analizując czasokres od 2014 roku.
- **z niskim wykształceniem** – 57% osób bezrobotnych w powiecie to były osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym lub zasadniczym zawodowym/branżowym – była to wartość zbliżona do średniej dla województwa, ale niższa od średniej dla kraju (51-52%). Niższy niż w przypadku statystyk dla jednostek wyższego rzędu jest odsetek bezrobotnych z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (8% w powiecie, 11-12% w kraju i województwie), natomiast wyższy wśród osób z wykształceniem policealnym oraz średnim zawodowym (23-24% w powiecie, 19-22% w kraju i województwie).
- **młode w wieku 24 lata i mniej** – w 2021 roku w powiecie oleskim ich odsetek wśród bezrobotnych wyniósł 13% (15% w 2020) – dla porównania w Polsce w 2021 wyniósł 11%, w województwie 10%. Generalna tendencja jeśli chodzi o liczbę młodych bezrobotnych na przestrzeni lat spada, ale nadal utrzymuje się na relatywnie wysokim poziomie.

³ 0,0345; 653 bezrobotnych, 18 925 osób w wieku produkcyjnym

- **starsze w wieku 55+** - ich odsetek wśród bezrobotnych w powiecie w latach 2020 i 2021 roku wyniósł 21% i nie tylko utrzymuje się na stosunkowo wysokim poziomie (dla Polski wskaźnik ten wynosił 17-18%), jak również wzrasta na przestrzeni lat (w 2014 roku wynosił 15%).

SEKTOR SPOŁECZNY I SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE - społeczeństwo obywatelskie to społeczeństwo charakteryzujące się aktywnością społeczną. Na terenie LGD GP działa szereg organizacji pozarządowych, których liczba od 2019 roku jest stabilna. W 2021 roku w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji pozarządowych na terenie gmin należących do LGD wyniosła 42 (41 w 2020), co było zbliżoną wartością od średniej dla kraju i województwa 41 (40 w 2020).

	Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. ludności			Frekwencja w wyborach (%)		
	2014	2020	2021	Samorządowe 2018	Do Sejmu 2019	Prezydenckie (I tura) 2020
Polska	33	40	41	48,83	61,74	64,51
Woj. opolskie	24	30	31	45,36	52,91	56,68
LGD Górna Proсна/Powiat Oleski⁴	18	21	21	44,81	49,22	53,90

Tabela 4 Wybrane wskaźniki aktywności społecznej w obszarze LGD Górna Proсна, województwie opolskim i Polsce w latach 2014 i 2018-2021.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Wśród organizacji społecznych dominują grupy odnowy wsi i koła gospodyń wiejskich. Ponadto bardzo aktywnie działają ochotnicze straże pożarne oraz kluby i zespoły sportowe. Przykładem aktywności społecznej jest sama LGD, która gromadzi przedstawicieli czterech sektorów: administracji publicznej, przedsiębiorców i rolników, organizacji pozarządowych i mieszkańców z czterech gmin. Współpraca między tymi grupami skutkuje wieloma inicjatywami przyczyniającymi się do zrównoważonego rozwoju obszaru oraz do ograniczenia migracji poza tereny LGD w szczególności ludzi młodych. Najbardziej udane z nich w dotychczasowej działalności LGD to:

- projekt pn. „**Śladem sołectw Górnej Proсны**”
- projekt pn. „**Smaki Górnej Proсны**”
- projekt pn. „**Kiszę bo lubię...**”
- projekt w ramach programu „**Mistrz tradycji z zakresu tworzenia i ozdabiania koron żywnych**”
- projekt współpracy dotyczący **produktów lokalnych** zrealizowany wspólnie z czterema innymi LGD krajowymi oraz jedną LGD z Czech.

Zaangażowanie lokalnej społeczności w sprawy lokalne i ponadlokalne można także analizować przez pryzmat uczestnictwa w wyborach i tym samym frekwencji wyborczej. W tym przypadku gminy należące do powiatu oleskiego charakteryzują się niskimi wynikami plasującymi je poniżej przeciętnych wartości dla kraju i regionu. W przypadku trzech przytoczonych wyborów w ostatnich latach frekwencja w powiecie oleskim była niższa od tej zanotowanej w województwie czy kraju. Wewnętrznie należy wskazać, że dużą aktywnością wyborczą (ponad średnie przypisane jednostkom wyższego rzędu) charakteryzują się gminy Praszka i Rudniki, natomiast bardzo niską Gorzów Śląski i Rańków. Istotność kwestii i **działań związanych z rozwojem aktywności obywatelskiej mieszkańców dostrzega 28% ankietowanych**. Podobnie jak w przypadku rozwoju przedsiębiorczości również tutaj bardzo mocno respondenci akcentowali potrzebę realizacji projektów angażujących osoby młode, jak również takich, których te osoby były inicjatorami. Wskazywano także na potrzebę angażowania mieszkańców w działania na rzecz poprawy porządku i ładu w gminach, poprawy estetyki przestrzeni czy wzbogacenia walorów przyrodniczych obszaru. W celu realizacji różnych celów społecznych konieczne jest **wspieranie organizacyjne, formalno-prawne, i finansowe**

⁴ W przypadku frekwencji w wyborach dane zostały podane dla powiatu oleskiego jako całości.

inicjatyw ważnych z punktu widzenia rozwoju lokalnego i zaspokajania potrzeb mieszkańców, i tym samym wspieranie rozwoju organizacji pozarządowych, środowisk liderek, inicjatyw obywatelskich czy promowanie liderów lokalnych i ich inicjatyw. Wspierania tych działań ankietowani również oczekują po nowej strategii rozwoju.

Elementem rozwoju lokalnych społeczności, ale także wsparcia atrakcyjności przestrzeni jako miejsca zamieszkania czy rekreacji jest **tworzenie miejsc aktywnej integracji dla mieszkańców i przyjezdnych**. Braki w tym zakresie i tym samym potrzebę wzmożenia działań wskazało aż 53% ankietowanych. W tym przypadku uwaga mieszkańców skupia się na budowie i rozwoju w szczególności: infrastruktury dla dzieci (plac zabaw) wraz z miejscami dla rodziców/opiekunów, altany, kawiarnie, miejsca rozrywki oraz plenerowe miejsca spotkań. Wskazywano także na możliwość adaptacji nieużytkowanych obiektów na cele społeczne i tym samym **stworzenie miejsc spotkań integracyjnych**, czy np. miejsc spotkań dla seniorów, którzy jako jedna z grup społecznych, która będzie się poszerzać, będzie także wymagać swoich aktywności i przestrzeni jak również działań zmierzających do integracji międzypokoleniowej. Jako niematerialne działania zwracano uwagę na organizację wydarzeń integracyjnych realizowanych z wykorzystaniem miejsc temu sprzyjających, czy projekty wzmacniające poczucie własnej wartości, równouprawnienie i przełamujące zjawiska marginalizacji.

POMOC SPOŁECZNA - ubóstwo to zjawisko społeczne polegające na braku dostatecznych środków materialnych do zaspokajania potrzeb życiowych, a odpowiedzią na ten problem jest odpowiednie funkcjonowanie systemu opieki społecznej. Ubóstwo może też być jednym z powodów wykluczenia społecznego, podobnie jak bezrobocie, czy ograniczona dostępność do usług i infrastruktury publicznej. Stąd bardzo istotne jest, aby realizowane projekty i działania uwzględniały kwestie równouprawnienia oraz inkluzji społecznej. W 2021 roku ze świadczeń pomocy społecznej skorzystało w obszarze działania LGD 416 gospodarstw domowych i 800 osób (odpowiednio 476 i 951 w 2020). Na przestrzeni ostatnich lat zauważa się tendencję malejącą liczby beneficjentów pomocy społecznej. W stosunku do roku 2014 liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy spadła o 37%, a osób o 55% (spadek ten zbliżony do zanotowanego w jednostkach wyższego rzędu). W przeliczeniu na 10 tys. ludności liczba beneficjentów pomocy społecznej w 2021 wyniosła 250 (295 w 2020), co było relatywnie niskim poziomem zwarzywszy na średnie dla kraju i województwa, które kształtowały się na poziomie powyżej 330 osób/10 tys. mieszkańców. **Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców w 2020 roku wyniósł 0,0295 (951 osób, 32 212 mieszkańców)**. Analizując statystyki dla powiatu oleskiego należy wskazać, że najczęstszymi przyczynami korzystania z pomocy są: długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność i/lub ubóstwo. W dalszej kolejności są to: bezrobocie, potrzeba ochrony macierzyństwa, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego oraz alkoholizm. Na szczególną uwagę zasługuje tutaj niepełnosprawność – odsetek gospodarstw, które zgłaszają ten czynnik jako powód przyznania wsparcia jest wyższy niż w przypadku kraju czy województwa. Wskazując na sytuację materialną mieszkańców, należy podkreślić, że średnie wynagrodzenie brutto w powiecie oleskim jest niższe od średniej dla kraju i województwa. W 2021 roku jego wysokość dla powiatu została oszacowana na poziomie 4 916,44 zł (4 479,24 w 2020). Tymczasem średnie dla kraju i regionu oscylują wokół 5,5-6 tys. (ok. 5-5,5 tys. w 2020).

Średnia arytmetyczna wskaźnika G gmin wchodzących w skład LGD Górna Proсна według stanu na koniec 2020 r. wyniosła 1168,27 zł.

	Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności			Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku		
	2014	2020	2021	2014	2020	2021
Polska	768	416	373	28,3	22,6	19,4
Woj. opolskie	609	370	336	21,4	18,1	15,1
LGD Górna Proсна	530	295	250	28,5	21,9	19,0

Tabela 5 Wybrane wskaźniki polityki społecznej w obszarze LGD Górna Proсна, województwie opolskim i Polsce w latach 2014, 2020-2021.
Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci w 2021 roku w obszarze LGD wyniosła 529 (620 w 2020), z kolei liczba dzieci w wieku do 17 lat, na które rodzice otrzymali zasiłek rodzinny wyniosła 1067 (1229 w 2020). Badając odsetek dzieci, na które otrzymano zasiłek w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku należy stwierdzić, że w gminach LGD kształtuje się on na poziomie zbliżonym do średniej krajowej, ale powyżej statystyk dla województwa opolskiego. W 2021 roku wyniósł 19% i był wyższy o prawie 4 pp. od średniej regionalnej. Podobna różnica dotyczyła roku 2020. Za pozytywne można uznać, że z roku na rok liczba beneficjentów tej pomocy spada, a tempo spadku jest zbliżone do średnich dla jednostek wyższego rzędu. W stosunku do roku 2014 liczba rodzin otrzymujących pomoc spadła o 41%, natomiast liczba dzieci w wieku do lat 17 o 26%, dla kraju i województwa wartości te wyniosły odpowiednio: 39% i 31% (Polska) oraz 42% i 32% (województwo opolskie). **Ponad wskazane wyżej statystyki należy wskazać, że Gorzów Śląski i Radłów zostały umieszczone na liście gmin zagrożonych trwałą marginalizacją w ramach okresu programowania 2021-2027.** W przeprowadzonej ankiecie mieszkańcy gmin LGD w zakresie pomocy społecznej szczególnie dostrzegali potrzebę zwiększenia dostępu do usług oferowanych przez dzienne domy pobytu. Ponadto ze względu na rozległość terenu i ograniczony dostęp do wszystkich usług wskazywano także na rozwój usług przewozowych dla seniorów i osób niepełnosprawnych oraz wsparcie dla opiekunów osób zależnych.

DOSTĘPNOŚĆ USŁUG OPIEKI NAD DZIECKIEM, EDUKACYJNYCH ORAZ ZDROWOTNYCH - na terenie gmin należących do LGD działały w 2021 roku 4 żłobki (2 w 2020), które oferowały łącznie 125 miejsc (52 w 2020). Wśród gmin LGD tylko w Radłowie nie było zapewnionej instytucjonalnej opieki nad dzieckiem do lat 3. Ponadto dzieci mogły korzystać z oferty 12 przedszkoli (publicznych i niepublicznych, w tym jednego specjalnego). Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wyniósł w 2021 roku 90% (89,2% w 2020) i był zbliżony do wyników dla jednostek wyższego rzędu. Szkolnictwo podstawowe zabezpiecza 21 szkół (w tym dwie specjalne), do których uczęszcza co roku ok. 2,4 tys. dzieci, a kończy je ok. 300 absolwentów rocznie. Ponadto młodzież i dorośli mogą skorzystać na terenie LGD z dostępności dwóch liceów, dwóch techników, dwóch szkół branżowych I stopnia oraz trzech szkół specjalnych przysposabiających do pracy. Na terenie LGD zlokalizowane są także: Szkoła policealna dla dorosłych w Gorzowie Śląskim, Centrum Kształcenia Ustawicznego w Gorzowie Śląskim oraz Centrum szkoleń MIKO Sp. z o.o.⁵ Wsparcie dzieciom i młodzieży oferują: Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Julianpolu oraz Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Św. Jana de la Salle w Uszycach.

Usługi podstawowej opieki zdrowotnej (lekarz POZ) świadczone są w każdej gminie należącej do LGD. W Praszcze działają 3 przychodnie, w pozostałych gminach po jednej. W trzech gminach dostępne są także usługi specjalistyczne (NFZ). W Praszcze mieszkańcy na miejscu mają dostęp do poradni: diabetologicznej, ginekologiczno-położniczej, otolaryngologicznej, alergologicznej, ponadto do rehabilitacji i fizjoterapii. Jedynie w Gorzowie Śląskim świadczone są usługi w zakresie rehabilitacji, a w Rudnikach funkcjonuje pracownia fizjoterapii. Stacjonarną opiekę medyczną zapewnia ZOZ w Oleśnie. Placówka ta też prowadzi szpitalny oddział ratunkowy. Wśród ankietowanych 37% wskazało na istotność problemów związanych z usługami dla mieszkańców. W tym zakresie jako **główne deficyty wskazywane są w obszarze wychowania przedszkolnego oraz dostępności do rehabilitacji**. Według respondentów planowane działania powinny skupić się na: podniesieniu dostępności do różnych form opieki dla dzieci w wieku przedszkolnym oraz uruchomieniu punktów rehabilitacyjnych. W zakresie usług edukacyjnych wskazano na **konieczność kształcenia kadr opiekuńczych, rehabilitacyjnych**, w tym z uwzględnieniem potrzeb seniorów, dzieci i młodzieży oraz kształcenie kadr doradczych w szerokim zakresie tematycznym (dla biznesu, liderów, dla organizacji społecznych).

DOSTĘPNOŚĆ USŁUG KULTURALNYCH I DZIEDICTWO KULTUROWE - obszar LGD charakteryzuje się bogatą różnorodnością kulturalną i jest jednym z ciekawszych obszarów pod względem zarówno kulturowym, jak i krajobrazowym w województwie opolskim. Obszar LGD może poszczycić się wspaniałymi zabytkami kultury

⁵ Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych

i architektury, które mimo szczególnej troski mieszkańców wymagają wzmocnienia ochrony, ponieważ są dowodem bogatej przeszłości historycznej i kulturowej. Na szczególną uwagę zasługują drewniane kościoły - przez teren LGD przebiega Szlak Drewnianego Budownictwa Sakralnego. W rejestrze zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa⁶ na dzień 31 grudnia 2022 roku znajdowały się następujące zabytki nieruchomości:

Gorzów Śląski

- Zespół dworski z XIX wieku (dwór, park) – Budzów,
- Drewniany kościół pw. Św. Mikołaja z XVII/XVIII wieku – Goła,
- Nadleśnictwo, zajazd z wozownią, domy na rynku z XIX wieku, dwór z XVIII wieku – Gorzów Śląski,
- Drewniany kościół pw. Św. Małgorzaty z XVIII wieku, zespół pałacowy z XIX/XX wieku (pałac, park, spichrz) – Jamy,
- Drewniany kościół pw. Św. Jana Chrzciciela z XVII wieku – Kozłowice,
- Kapliczka z XVIII wieku – Skrońsko,
- Drewniany kościół pw. Wniebowzięcia NMP z XVII wieku, zespół dworski z XVIII/XIX wieku (dwór, park) – Uszyce,

Praszka

- Kościół pw. Św. Feliksa i Adaukta z XIX wieku, dzwonnica – Kowale,
- Synagoga (obecnie dom kultury) z XIX wieku, cmentarze rzymsko-katolicki i żydowski, dom z XIX wieku – Praszka,
- Cmentarz rzymsko-katolicki z XX wieku – Przedmość,
- Drewniany kościół pw. Św. Leonarda z XVII/XVIII wieku – Wierzbie,

Radłów

- Drewniany kościół cmentarny pw. Św. Jadwigi z XVIII wieku, kościół ewangelicki (obecnie rzymsko-katolicki pw. Św. Jacka) z XVIII wieku, dwór z XVIII wieku – Biskupice,
- Dwór z XIX wieku, oficyna – Psurów,
- Kościół pw. Św. Mateusza z XVII wieku – Sternalice,

Rudniki

- Drewniany kościół pw. Świętej Trójcy z XVI wieku – Jaworzno,
- Dwór z XVIII wieku – Stary Bugaj,
- Drewniany kościół pw. Św. Marcina z XVII wieku – Żytniów.

Ponadto na w obszarze LGD zlokalizowanych jest wiele pomników i pamiątek historycznych. Na uwagę zasługują też interesujące pod tym względem rynki w Praszce i Gorzowie Śląskim.

KULTURA - na terenie gmin należących do LGD Górna Proсна zlokalizowanych jest 6 centrów, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic. W 2021 roku zorganizowały one łącznie 149 imprez (108 w 2020), w których uczestniczyło 12,1 tys. osób (7,3 tys. w 2020). Była to duża liczba, jednakże potencjał nie został w tych latach wykorzystany do końca. Dla porównania w latach wcześniejszych organizowano 200-300 imprez rocznie, w których uczestniczyło ok. 30-40 tys. osób. W przeliczeniu na 1000 ludności liczba uczestników imprez wyniosła 378 (227 w 2020) i po raz pierwszy od 2015 uplasowała obszar ten poniżej statystyk dla kraju, a powyżej dla województwa, które wyniosły odpowiednio 481 i 277 (350 i 188 w 2020). Wcześniej wskaźnik dla LGD kształtował się powyżej obu statystyk dla jednostek wyższego rzędu. Do najważniejszych **cyklicznych imprez charakterystycznych dla terenu LGD** można zaliczyć:

- Ogólnopolski Bieg Masowy PĘTLA RUDNICKA, którego celem jest popularyzacja masowych biegów rekreacyjnych, organizowana od 1994 roku,

⁶ nid.pl

- Międzynarodowe Zawody Drwali - jedna z największych tego typu imprez w Polsce, organizowana od 2000 roku,
- Spotkania Muzyków Jazzowych - impreza muzyczna organizowana od 1992 roku propagująca jazz w środowisku wiejskim,
- Międzynarodowy Konkurs Plastyki Obrzędowej - konkurs organizowany cyklicznie od 1992 roku, którego celem jest wykonanie prac plastycznych związanych z obrzędami i zwyczajami ludowymi w cyklu rocznym,
- Powiatowy Przegląd Orkiestr
- powiatowe zawody w Prądocie Strażackiej w Biskupicach
- Ogólnopolski Festiwal Tańca Disco i Hip Hop
- „Oktoberfest” Pawłowice,
- Biesiada Świętojańska,
- Strojcka Majówka,
- Ogólnopolskie Seminarium Numizmatyczne w Praszce.

W omawianym obszarze funkcjonuje 19 bibliotek, których w 2021 roku księgozbiór obejmował 141,6 tys. egzemplarzy (136 tys. w 2020), i które w analizowanym okresie posiadały 4,4 tys. czytelników. W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców liczba bibliotek wyniosła 5,9, co było wartością zdecydowanie przewyższającą średnią dla kraju i województwa (2,0 i 3,2), podobnie księgozbiór w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wynosił 4429 (4221 w 2020), był wartością przewyższającą te osiągnięte przez jednostki wyższego rzędu. Można więc powiedzieć, że zarówno dostępność do tego typu infrastruktury, jak i jej oferta jest relatywnie bardzo dobra. W bibliotekach zainstalowanych było 61 komputerów, z czego 38 z dostępem dla czytelników. Nie wszystkie biblioteki dysponują katalogiem on-line (w 2021 roku było ich 12), a tylko dwie umożliwiały składanie zamówień zdalnie. W Praszce działa jedno regionalne muzeum. Jest to jednostka wielodziałowa z dominującą pozycją historii i etnografii. Ponadto funkcjonują tutaj także: dwie galerie (Galeria „W Polu” w Słowikowie i Galeria Osobliwości Przyrodniczych w Rudnikach) oraz dwie Izby Pamięci (Gminna Izba Tradycji GOKSiR w Rudnikach i Izba Tradycji Szkolnej w Jaworznie). Na uwagę zasługuje także Cegielnia „Faustianka”, gdzie można zobaczyć cenne okazy zachowanych amonitów oraz Mini Park Kraina Wymarłych Gadów Morskich w Rudnikach.⁷

Kultura reprezentowana jest wielu **twórców i artystów ludowych**, których w omawianym obszarze działa blisko stu. Wyróżniającymi się dziedzinami są hafciarstwo i koronkarstwo oraz pszczelarstwo. Inne popularne dziedziny to wypiek ciast i tortów, malarstwo i rzeźba, a także poezja. Produkty lokalne zarejestrowane w Ministerstwie Rolnictwa z obszaru LGD to: **chleb mleczny praskowski** i **kapusta kiszona Gładyszówka**. Należy podkreślić, że problemem jest zły stan charakterystycznej, zabytkowej zabudowy wiejskiej, zabytków techniki i zespołów pałacowo-parkowych oraz nieład przestrzenny i architektoniczny miejscowości. W realizowanej ankiecie wskazywano na **konieczność podjęcia działań na rzecz inwentaryzacji zasobów obszaru LGD w zakresie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego**. Ponadto aż 37% respondentów wskazało, że kluczowe dla rozwoju jest **rozwój talentów i zainteresowań mieszkańców**. W pierwszej kolejności wskazywano na potrzebę wzmocnienia promocji utalentowanych mieszkańców oraz ich sukcesów. W dalszej kolejności mocno akcentowano **potrzebę wspierania kół zainteresowań oraz opracowanie i wdrożenie gier terenowych rozwijających świadomość na temat walorów gmin i rozwijających zainteresowania dziedzictwem kulturowo-przyrodniczym. Brakuje także rozwiązań inteligentnych np. aplikacji** zapewniającej dostęp do oferty i kalendarza wydarzeń realizowanych na obszarze LGD.

OBSZARY WIEJSKIE I ROLNICTWO - według danych Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w 2020 roku na terenie gmin należących do LGD funkcjonowało 2 779 gospodarstw rolnych⁸ o łącznej powierzchni użytkowanych gruntów 30 204 ha. **Dominują gospodarstwa małe**. Średnia powierzchnia gospodarstw rolnych w powiecie oleskim była prawie dwukrotnie niższa od średniej dla województwa, ale zbliżona do wartości dla Polski, i wynosiła 12,42

⁷ <https://gornaprosna.pl/dla-turysty/atrakcje-turystyczne/obiekty-kultury-2/>

⁸ Statystyka wg siedziby gospodarstwa

ha dla gruntów ogółem i 11,41 ha dla użytków rolnych (dla województwa wartości te wynosiły odpowiednio 21,43 ha i 20,53 ha, a dla Polski 12,65 ha i 11,35 ha). Podobnie struktura wielkościowa gospodarstw rolnych w gminach LGD jest zbliżona do struktury kraju, odbiega natomiast od wartości dla województwa. Najwięcej gospodarstw rolnych (ponad połowa) było wielkości 1-5 ha (dla porównania w województwie odsetek ten był niższy i wyniósł 44%). Relatywnie dużo gospodarstw odznaczało się wielkością 5-10 ha – 23%. Najmniejszy odsetek to gospodarstwa małe do 1ha – 1%.

	Polska	Woj. opolskie	LGD Górna Proсна	
	(%) gospodarstw	(%) gospodarstw	Liczba gospodarstw	(%) gospodarstw
Do 1 ha	2	2	24	1
1-5 ha	50	44	1455	52
5-10 ha	22	19	634	23
10-15 ha	10	10	253	9
Powyżej 15 ha	16	26	413	15

Tabela 6 Liczba i odsetek gospodarstw rolnych w obszarze LGD Górna Proсна, województwie opolskim i Polsce w 2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Powszechny Spis Rolny, GUS.

Gospodarstwa rolne w 92% użytkują grunty na cele rolne (27 757 ha), pozostała powierzchnia gospodarstw to lasy i grunty leśne (4%) i pozostałe (4%). Wśród użytków rolnych dominują zdecydowanie grunty pod zasiewami (88% wszystkich użytków rolnych) oraz łąki trwałe (9% użytków rolnych). Najwięcej gospodarstw w powiecie oleskim specjalizuje się w uprawach polowych (66%). Stosunkowo duży odsetek gospodarstw charakteryzuje mieszaną działalnością (różne uprawy i zwierzęta) – 18%. W 2020 roku liczba pracujących w gospodarstwach rolnych (w tym członków rodzin i pracowników najemnych stałych) wyniosła 6096, z czego 59% stanowili mężczyźni. Osoby zaangażowane w rolnictwo na terenie LGD stanowiły 19% ogólnej liczby mieszkańców – była to wartość prawie trzykrotnie przewyższająca statystyki dla kraju i województwa (odpowiednio 7% i 6%). Odsetek gospodarstw, które prowadzą sprzedaż swoich produktów wynosił 83% (2318 gospodarstw). Była to relatywnie wysoka wartość wskaźnika w porównaniu do średniej krajowej (71%), przeciętnej wartości dla województwa opolskiego (80%).

POTENCJAŁ TURYSTYCZNY - LGD Górna Proсна jak sama nazwa wskazuje położona jest w dolinie rzeki Proсны. Obszar ten bogaty jest w tereny zielone tworząc malownicze krajobrazy i zapewniając właściwe warunki zdrowotne. Rozległe lasy obfitują w owoce runa leśnego i zwierzynę łowną. Dolina Proсны usiana jest stopniami wodnymi i stawami, dzięki czemu jest idealnym miejscem do wędkowania. W okresie letnim rzeka zachęca do uprawiania kajakarstwa. Połączenie lasów z równinnymi terenami i stosunkowo dobrymi drogami pozwala z kolei na uprawianie turystyki rowerowej. Sprzyjający wypoczynkowi i uprawianiu turystyki jest też klimat, zaliczany do łagodniejszych w Polsce, gdzie układ temperatur i wilgotność są korzystne dla przebywających na tym terenie ludzi, a obniżana przez kompleksy leśne prędkość wiatru i wydzielające przez nie substancje zapachowe i jonizacji powietrza wpływają na dobre warunki bioklimatyczne. Wszystko to powoduje, że teren ten stanowi doskonałą bazę wypadową dla mieszkańców Górnego Śląska i okolic Częstochowy. Według danych GUS w 2021 roku na terenie LGD funkcjonowały 3 obiekty hotelowe, które oferowały 122 miejsca noclegowe (138 w 2020). Wśród obiektów tych można wymienić: hotele – 2 obiekty (3*); motel – 1 obiekt (2*). Ponadto przyjezdni mogą znaleźć także miejsca noclegowe w gospodarstwach agroturystycznych. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w powiecie oleskim w 2021 roku wyniósł 22,4% (14,8% w 2020). W obu analizowanych latach wartość ta kształtowała się poniżej średniej dla województwa opolskiego i kraju. Wskaźnik Schneidera⁹ dla powiatu oleskiego w 2021 roku wyniósł 20% (12% w 2020) i był nieco niższy od wartości dla województwa opolskiego (25% w 2021 i 22% w 2020) oraz zdecydowanie niższy od średniej dla kraju (59% w 2021 i 47% w 2020). W przeprowadzonej ankiecie najwięcej respondentów wskazało jako **kluczowy kierunek rozwoju turystykę, sport i rekreację (65% ankietowanych)**. Mówiąc o turystyce

⁹ Relacja korzystających z noclegów w ciągu roku do liczby mieszkańców

zauważa się potrzebę stworzenia systemu oznakowania szlaków turystycznych, historycznych, edukacyjnych, itp. oraz wydanie publikacji, opracowanie multimediiów, informacji w przestrzeni wirtualnej na temat gmin LGD, jej atrakcji i walorów turystyczno-rekreacyjnych. Obecnie podejmowane działania w tym zakresie są niewystarczające. Jako przykładowe rozwiązania wskazano tworzenie wiosek i szlaków tematycznych. Duże **deficyty dotyczą także zaplecza na obiektach sportowych czy infrastruktury na szlakach turystycznych** umożliwiającej obsługę ruchu turystycznego i rozwój funkcji rynkowych. Respondenci po raz kolejny wskazali także **braki w rozwiązaniach inteligentnych**. Stosunkowo duża liczba ankietowanych proponuje **opracowanie i wdrożenie aplikacji udostępniającej informacje na temat walorów i dziedzictwa obszaru LGD**.

2. Grupy docelowe szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji

Uwzględniając aktualną sytuację obszaru objętego strategią, wynikającą z dokonanej diagnozy, pogłębionej analizą dostępnych danych statystycznych i rozmowami w gronie Grupy Roboczej ds. opracowania LSR zdecydowano o nadaniu statusu **grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR** następującym kategoriom osób:

- a) **osoby młode do 25 r. życia**, które dopiero wchodzi na rynek pracy (osoby kluczowe z punktu widzenia rozwoju lokalnej przedsiębiorczości), które są przyszłością tego obszaru w wymiarze demograficznym, społecznym i gospodarczym, które mimo zdobytego już wykształcenia zdecydowały się pozostać w tych stronach, których odsetek pozostających bez pracy jest istotny (zwiększający prawdopodobieństwo podjęcia decyzji o migracji). Z drugiej strony to grupa osób o słabym poziomie utożsamiania się ze swoimi miejscowościami, o niewielkim zaangażowaniu w sprawy społeczności lokalnych, zagrażającym zerwaniem więzi pokoleniowej w tym zakresie, wykazująca coraz częstsze postawy roszczeniowe, ale też z kolei grupa potrafiąca dobrze wykorzystać korzystną lokalizację obszaru i jego dobre wyposażenie w sieci szerokopasmowe, sprzyjające rozwojowi nowoczesnych form przedsiębiorczości.
- b) **seniorzy w wieku 60+** ze względu na ich duży i ciągle rosnący udział w strukturze społeczności lokalnych obszaru, na wysoki poziom ich aktywności społecznej i pokoleniowej, na potrzebę zapewnienia im dostępu do usług opiekuńczych, zdrowotnych i rehabilitacyjnych. Seniorzy jako grupa kultywująca lokalne tradycje są animatorami wielu form życia społecznego na obszarze objętym strategią i w tym sensie są gwarantem przetrwania lokalnej tożsamości i trwania na tym obszarze więzi międzyludzkich. Z drugiej strony jest to grupa zagrożona wykluczeniem cyfrowym, samotnością, chorobami, niepełnosprawnością oraz związanymi z tym niebezpieczeństwami.

Z kolei za grupy osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na obszarze LGD uznano:

- c) **osoby niepełnosprawne i ich opiekunowie**, które w swoim codziennym funkcjonowaniu napotykać na liczne bariery infrastrukturalne (mimo pewnych wysiłków czynionych przez samorządy w ostatnich latach) oraz bariery mentalne i inne ograniczenia, skutkujące utrudnionym dostępem do atrakcyjnych miejsc pracy. Usługi dla tych osób mogą stać się bardzo rozwojową branżą na obszarze LGD i terenach sąsiednich.
- d) **osoby bezrobotne długotrwale**, których odsetek w ogóle osób bezrobotnych na obszarze LGD rośnie w ostatnich latach (dotyczy szczególnie osób pozostających bez pracy powyżej 2 lat). Długotrwale pozostawanie bez pracy – o ile nie jest świadomym wyborem – prowadzi do dezaktualizacji posiadanej wiedzy i kompetencji, często stanowi ogromne obciążenie psychiczne, prowadząc do obniżenia poczucia własnej wartości i samooceny. Wyjście naprzeciw potrzebom tych osób w znalezieniu miejsca pracy przy wsparciu LGD, wydaje się z tej perspektywy szczególnie wartościowe, a każdy udany powrót na rynek pracy może być bardzo motywujący dla innych osób bezrobotnych.

Tabela ... Grupy docelowe szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR oraz grupy w niekorzystnej sytuacji

Rodzaj grupy docelowej	Problemy z diagnozy odnoszące się do grup
osoby młode do 25 r. życia	<ul style="list-style-type: none"> a. emigracja edukacyjna oraz zarobkowa do większych miast, a także za granicę, b. słabnący poziom utożsamienia się ludzi młodych ze swoimi miejscowościami, ze swoim regionem, c. zerwanie pokoleniowej ciągłości w działalności społecznej, spadające zaangażowanie młodych mieszkańców w działania na rzecz społeczności lokalnych, d. postawy roszczeniowe biorące górę nad postawami aktywnymi, e. niska atrakcyjność lokalnych miejsc pracy, zwłaszcza dla osób z dobrym wykształceniem, przedsiębiorczych i kreatywnych (niezapewniające dochodów na oczekiwanym poziomie), f. lokalne deficyty w dostępie do sieci nowych generacji, telefonii komórkowej, sieci internetowej, g. niedogodne dla pracujących rodziców godziny otwarcia przedszkoli, deficyt miejsc opieki dla dzieci do lat 3, h. deficyt w dostępie do opieki psychologicznej, psychiatrycznej, rehabilitacyjnej, i. deficyt usług opiekuńczych, zdrowotnych, rehabilitacyjnych, j. wzrost zachorowań na choroby cywilizacyjne, wzrost liczby osób dotkniętych różnymi niepełnosprawnościami, k. deficyt miejsc i urządzeń rekreacyjnych zapewniających zróżnicowane formy aktywnego spędzania czasu wolnego (nowoczesne boiska, miejsca spotkań, baseny, urządzenia o wysokiej atrakcyjności dla młodych mieszkańców), l. mała ilość przestrzeni publicznych nasyconych różnymi funkcjami, przyciągających mieszkańców, ożywianych przez różne aktywności młodych ludzi.,
seniorzy w wieku 60+	<ul style="list-style-type: none"> a. zmiany demograficzne zwiększające ogólny udział seniorów w strukturze ludności, b. problemy związane z samotnością, c. deficyt usług opiekuńczych, zdrowotnych, rehabilitacyjnych, d. brak domów dziennego pobytu, e. liczne bariery architektoniczne, f. wzrost zachorowań na choroby cywilizacyjne, wzrost liczby osób dotkniętych różnymi niepełnosprawnościami i wymagających różnych form opieki, g. zerwanie pokoleniowej ciągłości w działalności społecznej, skutkujące spadającym zaangażowaniem młodych mieszkańców w działania na rzecz społeczności lokalnych, h. słabe powiązania komunikacyjne między miejscowościami skazujące seniorów na transport indywidualny, i. brak umiejętności korzystania z e-usług oraz nowych technologii.
osoby niepełnosprawne i ich opiekunowie	<ul style="list-style-type: none"> a. liczne bariery architektoniczne, b. niska atrakcyjność lokalnych miejsc pracy, c. deficyt w dostępie do opieki psychologicznej, psychiatrycznej, rehabilitacyjnej, d. deficyt usług opiekuńczych, zdrowotnych, rehabilitacyjnych, e. słabe powiązania komunikacyjne między miejscowościami skazujące osoby niepełnosprawne na transport indywidualny, f. wzrost zachorowań na choroby cywilizacyjne, wzrost liczby osób dotkniętych różnymi niepełnosprawnościami, g. brak opieki wytchnieniowej i brak możliwości integracyjnych.
osoby bezrobotne długotrwale	<ul style="list-style-type: none"> a. rosnący odsetek osób długotrwale bezrobotnych wśród ogółu osób bezrobotnych na obszarze LGD, b. niewystarczająca oferta lokalnych usług doradczych, c. pozostawanie bez pracy, powodujące obniżenie poczucia własnej wartości i samooceny, d. postawy roszczeniowe biorące górę nad postawami aktywnymi, e. miejsca pracy niezapewniające dochodów na oczekiwanym poziomie, f. deficyt w dostępie do opieki psychologicznej i psychiatrycznej,

Źródło: opracowanie własne

3. Analiza możliwości wsparcia przez LGD lokalnych i ponadlokalnych inicjatyw

Analiza lokalnych potrzeb rozwojowych przeprowadzona na etapie diagnozy w ramach opracowywania LSR w zestawieniu z wielkością obszaru LGD (nieco ponad 32 tys. mieszkańców) i w konsekwencji wielkością dostępnych środków finansowych na dofinansowanie lokalnych i ponadlokalnych inicjatyw w strategii (1,25 mln euro) pozwala na stwierdzenie, iż LGD będzie w stanie wesprzeć jedynie pewną część z nich. Cały proces strategiczny został

ukierunkowany na wybór takich celów i grup przedsięwzięć, na które jest duże zapotrzebowanie społeczne i zarazem potencjał intelektualny, organizacyjny i finansowy (w postaci zapewnienia wkładu własnego) do ich realizacji, a przy tym mieszczących się w zakresach działania LEADER w tej perspektywie programowania. Istotne są również w tym kontekście doświadczenia LGD z poprzedniego okresu programowania, rozmowy z samorządami, z realizacji doradztwa i przebiegu wielu zorganizowanych przez grupę naborów wniosków.

W wyniku przeprowadzonej priorytetyzacji potrzeb **zdecydowano o wsparciu środkami strategii zarówno inicjatyw społecznych, szeroko rozumianym wzmocnieniu sektora pozarządowego, rozwoju infrastruktury miejsc spotkań mieszkańców i spędzania przez nich czasu wolnego, infrastruktury umożliwiającej zrównoważony rozwój turystyki oraz wykorzystanie i ochronę rzeki Proсны, jak i o poszerzaniu oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej. Na wsparcie będą mogły liczyć inicjatywy angażujące mieszkańców w aktywną ochronę materialnego i niematerialnego dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego, usługi społeczne wspierające rodziny, seniorów oraz osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym w szczególności wykorzystujące rozwiązania cyfrowe. Wspierane będą inicjatywy w zakresie przedsiębiorczości mieszkańców o ile związane one będą z: wykorzystaniem atutów przyrodniczych i/lub kulturowych obszaru, w tym związanych z produktami lokalnymi i funkcjami rekreacyjno-turystycznymi oraz w sferze usług opiekuńczych, rehabilitacyjnych i terapeutycznych.**

Mimo dużych potrzeb i oczekiwań społecznych, ze względu na uwarunkowania natury finansowej (kilkumilionowy budżet na wdrażanie LSR) oraz dostępność bardziej zasobnych finansowo programów regionalnych i krajowych, **LGD nie będzie w stanie znacząco wspierać inicjatyw z zakresu: infrastruktury technicznej, w tym transportowej, infrastruktury telekomunikacyjnej, rewitalizacji przestrzeni publicznych, gospodarki obiegu zamkniętego, odnawialnych źródeł energii oraz regulacji cieków wodnych, poprawy małej retencji oraz przedsięwzięć związanych z magazynowaniem wody.**

LGD będzie się starała pozyskiwać środki również na inne inicjatywy lokalne, których potrzebę realizacji uwidoczniła diagnoza, w szczególności dot. zachowania lokalnego materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz błękitno-zielonej infrastruktury, z innych funduszy i programów, w tym w szczególności z programu Fundusze Europejskie dla Opolskiego 2021-2027, środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz z innych programów zewnętrznych dofinansowujących inicjatywy typowo lokalne.

Rozdział V Spójność, komplementarność i synergia

1. Opis zgodności i komplementarności LSR z innymi dokumentami strategicznymi

Dokument LSR stara się odpowiadać na najbardziej aktualne, rzeczywiste wyzwania dla lokalnych społeczności obszaru LGD, odnosi się przy tym do innych dokumentów strategicznych obowiązujących na różnych szczeblach – od szczebla lokalnego poprzez regionalny, aż do dokumentów o zasięgu krajowym. Cele określone w niniejszej LSR są zgodne, komplementarne, a niekiedy wręcz bezpośrednio wpisują się w cele i kierunki działań innych dokumentów strategicznych takich jak: **Strategia Rozwoju Powiatu Oleskiego na lata 2016-2025; Strategia terytorialna Partnerstwa Samorządów Ziemi Oleskiej, Strategia Rozwoju Subregionu Północnego Opolszczyzny na lata 2021-2030, Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego – Opolskie 2030; Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju z perspektywą do 2030 oraz Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027.**

- **Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027** – strategia LGD ma charakter monofunduszowy, a jej podstawowym źródłem finansowania będzie PS WPR na lata 2023-2027, finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). Wszystkie 3 cele LSR obszaru LGD korespondują mocno z celami szczegółowymi Wspólnej Polityki Rolnej przyjętymi na okres programowania do 2027 r., choć zostały sformułowane na znacznie niższym poziomie niż cele PS WPR. Poniżej zaprezentowano korelację celów obu dokumentów strategicznych wraz z jej opisem na poziomie przedsięwzięć w LSR.

Tabela ... Korelacja celów LSR z celami PS WPR 2023-2027

Cele LSR	Cele szczegółowe PS WPR 2023-2027	Opis korelacji na poziomie przedsięwzięć w LSR Górna Proсна
C1. Dogodne warunki dla aktywnego, integrującego mieszkańców spędzania czasu wolnego	SO8 promowanie zatrudnienia, wzrostu, <u>włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich</u> , w tym biogospodarki i zrównoważonego leśnictwa	– korelacja występuje głównie na szeroko rozumianej płaszczyźnie włączenia społecznego (P1., P3., P4.) oraz rozwoju lokalnego w zakresie rozwoju infrastruktury społecznej, sportowo-rekreacyjnej, kulturalnej (P2., P8.)
C2. Usługi i udogodnienia wspierające rozwój różnych grup społecznych	SO2 zwiększenie zorientowania na <u>rynek i konkurencyjności</u> , w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i <u>cyfryzację</u> SO7 przyciąganie młodych rolników i <u>ułatwianie rozwoju działalności gospodarczej</u> na obszarach wiejskich XCO modernizacja sektora poprzez wspieranie i dzielenie się wiedzą, <u>innowacjami i cyfryzacją w rolnictwie i na obszarach wiejskich</u> oraz zachęcanie do ich wykorzystywania.	– korelacja z działaniami P6. na rzecz upowszechniania cyfrowych rozwiązań umożliwiających dostęp do usług społecznych i rynkowych – korelacja z działaniami rozwijającymi przedsiębiorczość w sferze usług opiekuńczych, rehabilitacyjnych i terapeutycznych (P5.)
C3. Rozwijające się działalności gospodarcze oraz działania wspierające mieszkańców i wykorzystujące w odpowiedzialny sposób walory przyrodnicze i kulturowe obszaru.	SO5 wspieranie <u>zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi</u> , takimi jak <u>woda</u> , gleba i powietrze, SO6 przyczynianie się do <u>ochrony różnorodności biologicznej</u> , wzmocnienie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu, SO7 przyciąganie młodych rolników i <u>ułatwianie rozwoju działalności gospodarczej</u> na obszarach wiejskich,	- korelacja z działaniami wspierającymi przedsiębiorczość wykorzystującą atuty przyrodnicze i kulturowe obszaru (P7.) - korelacja z działaniami wzmocniającymi zrównoważony rozwój turystyki i ochronę rzeki Proсны (P8.) - korelacja z działaniami wspierającymi przedsiębiorczość w sferze usług opiekuńczych i zdrowotnych (P5.)

Źródło: opracowanie własne

- **Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) oraz Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030** – w przyjętej przez Rząd RP „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)” wskazano nowy model rozwoju regionalnego kraju, tj. rozwój społecznie i terytorialnie zrównoważony, dzięki któremu efektywnie będą rozwijane oraz wykorzystywane miejscowe zasoby i potencjały wszystkich regionów. Celem takiego modelu jest wspomaganie w szczególności obszarów, które nie mogą w pełni rozwinąć swojego potencjału rozwojowego, bo utraciły swoje funkcje społeczno-gospodarcze, przez co stały się mniej odporne na różne zjawiska kryzysowe (np. negatywne skutki procesów demograficznych). Przykładem takiego właśnie obszaru w skali czysto lokalnej jest obszar LGD Górnej Prozny, który nie jest specjalnie silnym ośrodkiem gospodarczym, a dodatkowo boryka się z problemami depopulacji oraz starzenia się społeczeństwa. Cele przyjęte w LSR są w dużej mierze ukierunkowane na równoważenie potencjału demograficznego obszaru, próbujące integrować różne pokolenia mieszkańców i różne warstwy społeczne (w szczególności C1. i C2.). Mają one zapewniać dostępność dobrej jakości usług społecznych i rynkowych zarówno dla najmłodszych, rodzin, innych osób ze szczególnymi potrzebami jak i dla seniorów (C2.), a także stwarzać nowe szanse mieszkańcom, w tym pobudzać przedsiębiorczość (C2. i C3.) oraz jak najlepiej chronić i wykorzystywać lokalne atuty środowiska naturalnego i lokalne dziedzictwo kulturowe (C3.).

W podstawowym dokumencie strategicznym polityki regionalnej Polski jakim jest **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030** zawarto stwierdzenie, iż polityka regionalna w dalszym ciągu wspierać będzie wszystkie regiony (w tym miasta różnej wielkości oraz obszary wiejskie) w budowaniu ich pozycji konkurencyjnej również na arenie międzynarodowej, a głównym celem polityki regionalnej jest efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju. Analogiczną rolę pełni dokument LSR obszaru Górnej Prozny w dużo mniejszej skali województwa opolskiego, który służyć ma budowaniu pozycji konkurencyjnej tego obszaru w skali regionu, a także bliskich, sąsiednich województw, tj. śląskiego i łódzkiego. Przyjęte cele i przedsięwzięcia bazują zaś głównie na wewnętrznych zasobach ludzkich, społecznych i środowiskowo-kulturowych. Poniżej ukazano spójność celów LSR z celami KSRR 2030 podając przykłady korelacji z planowanymi w LSR przedsięwzięciami.

Tabela ... Korelacja celów LSR z celami KSRR 2030

Cele LSR Górna Prozna	Adekwatne cele i kierunki interwencji KSRR	Opis korelacji
C1. Dogodne warunki dla aktywnego, integrującego mieszkańców spędzania czasu wolnego	1.5. Rozwój <u>infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych</u> i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów	- korelacja z P2. (infrastruktura czasu wolnego), P6. (cyfrowe rozwiązania umożliwiające dostęp do usług) oraz P8. (wzbogacanie infrastruktury turystycznej)
	2.1. Rozwój <u>kapitału ludzkiego i społecznego</u>	- korelacja z P1. (inicjatywy społeczne, wzmacnianie potencjału NGO), P3. (wspieranie inicjatyw umożliwiających integrację społeczną oraz rozwój talentów) oraz P4. (angażowanie mieszkańców w ochronę dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego)
C2. Usługi i udogodnienia wspierające rozwój różnych grup społecznych	1.1. Wzmacnianie <u>szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo</u>	- korelacja z P6. Działania na rzecz upowszechnienia cyfrowych rozwiązań umożliwiających dostęp do usług...
	2.2. Wspieranie <u>przedsiębiorczości</u> na szczeblu regionalnym i lokalnym	- korelacja z P5. (przedsiębiorczość w sferze usług społecznych i rynkowych)
	3.3. Poprawa organizacji <u>świadczenia usług publicznych</u>	- korelacja z P5. (rozwój usług społecznych, przedsiębiorczość w sferze usług społecznych)

		i rynkowych, P6. (cyfrowe rozwiązania umożliwiające dostęp do usług)
C3. Rozwijające się działalności gospodarcze oraz działania wspierające mieszkańców i wykorzystujące w odpowiedzialny sposób walory przyrodnicze i kulturowe obszaru.	1.1.2. Wzmacnianie <u>szans rozwojowych obszarów zagrożonych</u> trwałą marginalizacją	- korelacja z P7. (rozwój produktów lokalnych, pozarolniczych działalności gospodarczych, funkcji rekreacyjno-turystycznych), P8. (wzbogacanie infrastruktury umożliwiającej rozwój turystyczny i wykorzystanie i ochronę rzeki Proсны)
	2.2. Wspieranie <u>przedsiębiorczości</u> na szczeblu regionalnym i lokalnym	- korelacja z P7. (przedsiębiorczość wykorzystująca atuty przyrodnicze i kulturowe obszaru)

Źródło: opracowanie własne

– **Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego – OPOLSKIE 2030**

Przyjęta w październiku 2021 r. strategia rozwoju województwa opolskiego jest najważniejszym dokumentem strategicznym na poziomie regionalnym, w województwie, w którym działa LGD GP. LSR obszaru Górnej Proсны musi być zatem z nim spójna w warstwie celów i najważniejszych kierunków działań w zakresie adekwatnym do wskazanych w LSR priorytetów. LSR ma zakres znacząco węższy i ściślej ukierunkowany, tym nie mniej korelacja między interwencjami przewidzianymi w obu dokumentach jest dobrze widoczna, co prezentuje poniższa tabela.

Tabela ... Korelacja celów LSR z celami i kierunkami działań w SRWO Opolskie 2030

Cele strategiczne i operacyjne w SRWO 2030		Opis korelacji działań w SRWO z przedsięwzięciami w LSR	Cele LSR Górna Proсны
CEL STRATEGICZNY 1: CZŁOWIEK I RELACJE – MIESZKAŃCY GOTOWI NA WYZWANIA I TWORZĄCY OTWARTĄ WSPÓLNOTĘ	Cel operacyjny - Trwałe więzi społeczne	integracja i aktywizacja społeczna, wsparcie rozwiązań prorodzinnych, profesjonalizacja organizacji społecznych, budowa systemu wsparcia rewitalizacji - skorelowane z P1., P2., P3 i P4. w LSR	C1. Dogodne warunki dla aktywnego, integrującego mieszkańców spędzania czasu wolnego
	Cel operacyjny - Rozwinięte i dostępne usługi	rozwój opieki profilaktyki zdrowotnej oraz rozwój usług społecznych – skorelowane z P5 rozszerzenie oferty spędzania czasu wolnego - skorelowane z P2. i P3. w LSR rozwój e-usług – skorelowany z P6. w LSR	
CEL STRATEGICZNY 2: ŚRODOWISKO I ROZWÓJ – ŚRODOWISKO ODPORNE NA ZMIANY KLIMATYCZNE I SPRZYJAJĄCE ROZWOJOWI	Cel operacyjny – Wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe	wzmocnienie systemu ochrony przyrody, ochrona bioróżnorodności, ochrona krajobrazów - skorelowane z P7. i P8. w LSR	C3. Rozwijające się działalności gospodarcze oraz działania wspierające mieszkańców i wykorzystujące w odpowiedzialny sposób walory przyrodnicze i kulturowe obszaru.

CEL STRATEGICZNY 3: SILNA GOSPODARKA – GOSPODARKA INTELIGENTNA WZMACNIAJĄCA KONKURENCYJNOŚĆ REGIONU	Cel operacyjny – Gospodarka otwarta na współpracę	rozwój przedsiębiorczości, współpraca gospodarcza, badania na rzecz gospodarki - skorelowane z P7. w LSR	C2. Usługi i udogodnienia wspierające rozwój różnych grup społecznych
	Cel operacyjny – Ceniona marka regionu	dbałość i zachowanie dziedzictwa kulturowego, rozwój silnych produktów turystycznych, nowoczesny marketing regionu – skorelowane z P4., P7 i P8.	C3. Rozwijające się działalności gospodarcze oraz działania wspierające mieszkańców i wykorzystujące w odpowiedzialny sposób walory przyrodnicze i kulturowe obszaru.

Źródło: opracowanie własne

Co istotne – przedsięwzięcia w LSR posiadają jasno określone źródło finansowania, choć skala realizowanych działań będzie relatywnie niewielka, ale summa summarum wraz z działaniami realizowanymi przez pozostałe LGD z regionu Opolszczyzny będą się one niewątpliwie przyczyniały do osiągnięcia celów strategii rozwoju regionu.

– Program regionalny Fundusze Europejskie dla Opolskiego 2021-2027

W województwie opolskim nie podjęto decyzji o realizacji instrumentu RLKS w formule wielofunduszowej, toteż lokalne strategie rozwoju LGD będą finansowane zasadniczo środkami EFRROW. LGD będą mogły natomiast ubiegać się o wsparcie projektów z programu regionalnego FEO 2021-2027 w działaniach konkursowych, jako jedne z potencjalnych beneficjentów.

W dokumencie pt. **Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Opolskiego 2021-2027** wskazano formy operacjonalizacji przyjętych celów interwencji aktualnych programów polityki spójności, tj. Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz Europejskiego Funduszu Społecznego+ (EFS+).

Tabela ... Korelacja celów LSR z celami w programie FEO 2021-2027

Cele LSR Górna Proсна	Adekwatne cele szczegółowe w FEO 2021-2027	Opis działań komplementarnych z FEO z przedsięwzięciami w LSR
C1. Dogodne warunki dla aktywnego, integrującego mieszkańców spędzania czasu wolnego	EFS+.CP4.H – Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększania zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	- wsparcie animacji lokalnej, pobudzanie aktywności społecznej, inicjowanie i rozwój międzysektorowych partnerstw, rozwój kompetencji i kwalifikacji
C2. Usługi i udogodnienia wspierające rozwój różnych grup społecznych	EFS+.CPK4.K – Zwiększenie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej ...	- inicjatywy oddolne, usługi zdrowotne i społeczne oraz opieka długoterminowa
	EFRR.CP1.III – Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	- inwestycje w nowoczesne maszyny i urządzenia, wartości niematerialne i prawne, doradztwo, szkolenia w celu wprowadzania na rynek nowych produktów lub usług, inwestycje w MŚP zwiększające skalę ich działalności oraz wzrost zasięgu ofert

	EFRR.CP1.II – Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	- rozwiązania cyfrowe o bardziej i mniej specjalistycznym charakterze
	EFS+.CP4.A – Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, długotrwale bezrobotnych oraz znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy ...	- pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe, szkolenia, staże, przygotowanie zawodowe dorosłych, wyposażanie stanowisk pracy, jednorazowa pomoc na podjęcie działalności gospodarczej
	EFS+.CP4.C – Wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	- rozwój i wdrażanie zrównoważonego życia zawodowego i prywatnego, w tym zwalczanie stereotypów związanych z płcią w odniesieniu do dzielenia się obowiązkami opiekuńczymi
C3. Rozwijające się działalności gospodarcze oraz działania wspierające mieszkańców i wykorzystujące w odpowiedzialny sposób walory przyrodnicze i kulturowe obszaru.	EFRR.CP1.III – Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	- inwestycje w nowoczesne maszyny i urządzenia, wartości niematerialne i prawne, doradztwo, szkolenia w celu wprowadzania na rynek nowych produktów lub usług, inwestycje w MŚP zwiększające skalę ich działalności oraz wzrost zasięgu ofert
	EFS+.CP4.A – Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, długotrwale bezrobotnych oraz znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy ...	- pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe, szkolenia, staże, przygotowanie zawodowe dorosłych, wyposażanie stanowisk pracy, jednorazowa pomoc na podjęcie działalności gospodarczej
	EFRR.CP1.I – Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	wsparcie start-up-ów, podnoszenie kompetencji pracowników MŚP, animacja współpracy jednostek naukowych z jst, organizacjami społecznymi w zakresie innowacji w sferze publicznej i społecznej, uzyskanie ochrony własności intelektualnej

Źródło: opracowanie własne

- **Strategia ZIT Rozwoju Subregionu Północnego Opolszczyzny na lata 2021-2030** – strategia obszaru funkcjonalnego zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) obejmująca teren 16 gmin i 3 powiatów północnej części województwa opolskiego, w tym wszystkie 4 gminy tworzące obszar LGD Górna Proсна. Dokument strategii ZIT przewiduje wprost współpracę z LGD z terenu Subregionu oraz innymi organizacjami zajmującymi się turystyką w celu rozwoju oferty spędzania wolnego czasu. Co istotne strategia ZIT ma zapewnione źródło finansowania w ramach programu regionalnego, a przedsięwzięcia w niej zawarte mają dużą szansę realizacji.

Tabela ... Korelacja celów LSR z celami Strategii ZIT Subregionu Północnego Opolszczyzny

Cele LSR Górna Proсна	Spójne cele strategiczne i kierunki działań w strategii ZIT	Opis działań komplementarnych z przedsięwzięciami w LSR
C1. Dogodne warunki dla	Kierunek działań 1.1: Wysoka jakość infrastruktury społecznej w ramach celu	- likwidacja barier architektonicznych w obiektach publicznych, rozwój miejsc spotkań dla społeczności lokalnych, aktywności i rekreacji

aktywnego, integrującego mieszkańców spędzania czasu wolnego	strategicznego 1 Wysoka efektywność usług publicznych.	
	Kierunek działań 1.4: Wzmacnianie potencjału społeczności lokalnych w ramach celu strategicznego 1 Wysoka efektywność usług publicznych.	- kontynuacja współpracy z „trzecim sektorem” poprzez promocję jego działalności, a także kierowanie wsparcia finansowego i merytorycznego, rozwój ekonomii społecznej w celu wspierania osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, promocja i wspieranie wolontariatu oraz samopomocy np. o charakterze sąsiedzkim, promowanie aktywności edukacyjnej, kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej różnych grup społecznych, w tym seniorów czy osób z niepełnosprawnościami.
C2. Usługi i udogodnienia wspierające rozwój różnych grup społecznych	Kierunek działań 2.2: Rozwinięta przedsiębiorczość w ramach celu strategicznego 2 Konkurencyjna i zdywersyfikowana gospodarka Subregionu.	- edukacja w zakresie przedsiębiorczości oraz wsparcie w zakładaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej, wspieranie tworzenia i funkcjonowania klastrów, rozwój partnerstwa publiczno-prywatnego, zintegrowana i kompleksowa promocja gospodarcza.
	Kierunek działań 1.1: Wysoka jakość infrastruktury społecznej w ramach celu strategicznego 1 Wysoka efektywność usług publicznych.	- tworzenie domów dziennego pobytu dla osób starszych oraz klubów seniora, rozwój instytucji świadczących usługi opiekuńcze całodobowo, tworzenie placówek łączących różne formy wsparcia, w tym mieszkalnictwa wspomaganego, rozwój nowoczesnych placówek ochrony zdrowia, rozwój sieci placówek opiekuńczych dla dzieci do lat 3 oraz w wieku przedszkolnym.
C3. Rozwijające się działalności gospodarcze oraz działania wspierające mieszkańców i wykorzystujące w odpowiedzialny sposób walory przyrodnicze i kulturowe obszaru.	Kierunek działań 2.3: Rozwinięta i różnorodna oferta turystyczna w ramach celu strategicznego 2 Konkurencyjna i zdywersyfikowana gospodarka Subregionu.	- tworzenie regionalnego szlaku zabytków północnej Opolszczyzny, tworzenie centrów tradycji i historii, wykorzystujących nowoczesne technologie, prezentujących lokalną specyfikę, tworzenie wielofunkcyjnych stref sportu i rekreacji, w szczególności z wykorzystaniem istniejących obiektów, rozbudowa sieci ścieżek rowerowych (wraz z miejscami obsługi rowerzystów), szlaków turystycznych czy ścieżek edukacyjnych, ukazujących lokalne walory przyrodniczo-kulturowe i pozwalających na uprawianie turystyki kwalifikowanej, intensyfikacja promocji turystycznej i rekreacyjnej Subregionu, w tym przy wykorzystaniu narzędzi cyfrowych dla lepszego wykorzystania potencjałów endogenicznych obszaru (zabytki, natura) i zwiększenia atrakcyjności turystycznej, współpraca z LGD z terenu Subregionu oraz organizacjami zajmującymi się turystyką w celu rozwoju oferty spędzania wolnego czasu.
	Kierunek działań 3.3: Zachowanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych w ramach celu strategicznego 3 Racjonalna gospodarka zasobami środowiska.	- proprzyrodnicze kształtowanie przestrzeni publicznych, ochrona zagrożonych siedlisk i gatunków oraz odtwarzanie zniszczonych siedlisk, budowa systemu edukacji ekologicznej, wzmocnienie systemu ochrony przyrody przy współpracy z wyspecjalizowanymi podmiotami, udostępnianie terenów atrakcyjnych przyrodniczo.

Źródło: opracowanie własne

- **Strategia Rozwoju Powiatu Oleskiego na lata 2016-2025** – wszystkie gminy tworzące LGD GP należą administracyjnie do powiatu oleskiego. Obowiązujący dokument strategiczny powiatu przyjęto już kilka lat temu, a jego okres obowiązywania powoli dobiega końca, tym nie mniej cele projektowanej LSR są kierunkowo zgodne ze strategią powiatową, a w wielu wypadkach mają charakter komplementarny. Jednym z celów strategicznych strategii powiatowej jest stymulowanie współpracy samorządów, instytucji, organizacji i podmiotów otoczenia biznesu co jest de facto istotą funkcjonowania samej LGD Górna Proсна jako partnerstwa międzysektorowego. Wspólne wysiłki tych podmiotów mogą przynosić efekty synergii dla obszaru, tym większe im większa będzie świadomość wzajemnych możliwości, potencjałów, mechanizmów finansowania, a także istniejących ograniczeń i innych uwarunkowań.

Tabela ... Korelacja celów LSR z celami Strategii Rozwoju Powiatu Oleskiego 2016-2025

Cele LSR Górna Proсна	Adekwatne cele strategiczne SRPO 2016-2025	Spójności i komplementarność z przedsięwzięciami w LSR
C1. Dogodne warunki dla aktywnego, integrującego mieszkańców spędzania czasu wolnego	2.2 Racjonalne wykorzystanie istniejącego potencjału kapitału ludzkiego	- spójne z P1., P3. i P4, komplementarne do P5. i P7.
	4.4 Wspieranie inicjatyw kulturalnych	- spójne i komplementarne do działań infrastrukturalnych w P2. oraz P3.
C2. Usługi i udogodnienia wspierające rozwój różnych grup społecznych	1.4 Wsparcie rozwoju przedsiębiorstw	- spójne z P5. i P7.
	4.1 Tworzenie powiatowej infrastruktury ochrony zdrowia dostosowanej do potrzeb społecznych i rynkowych	- spójne i komplementarne do P5. i P6.
	4.2 Rozwijanie systemu opieki senioralnej	- komplementarne do P5., P6.,
	4.3 Wspieranie rodzin w sytuacjach problemowych i profilaktyka	- komplementarne do P5.
C3. Rozwijające się działalności gospodarcze oraz działania wspierające mieszkańców i wykorzystujące w odpowiedzialny sposób walory przyrodnicze i kulturowe obszaru.	1.3 Tworzenie warunków sprzyjających inwestowaniu	- komplementarne do P2., P6., P7.
	1.4 Wsparcie rozwoju przedsiębiorstw	- spójne z P5., P7.
	1.5 Promocja produktów lokalnych	- komplementarne do P7.
	4.4 Wspieranie inicjatyw kulturalnych	- spójne i komplementarne do P2. i P7.
	4.5 Wykorzystanie potencjału turystycznego	- komplementarne do P7. i P8.

Źródło: opracowanie własne

- **Strategia terytorialna Partnerstwa Samorządów Ziemi Oleskiej** – dokument opracowany w 2021 r. w ramach projektu Związku Miast Polskich pn. „Pilotaż Centrum Wsparcia Doradczego” mający na celu wzmocnienie zdolności gmin i powiatów do podejmowania przemyślanej i celowej współpracy oraz planowania kompleksowych przedsięwzięć aktywizujących potencjał obszaru partnerstwa i budujących jego rozwój. Dokument dotyczy obszaru funkcjonalnego miasta Olesna i jedynie w części obejmuje on obszar LGD, tj. gminy: Gorzów Śląski i Radłów. Projektowana LSR obszaru GP dotyka łącznie aż 3 z 5 celów ww. strategii terytorialnej, tj. 1. stały wzrost gospodarczy korespondujący najsilniej z celem C3. i pośrednio C2. LSR, 2. Infrastruktura odpowiadająca potrzebom mieszkańców komplementarna z celami C1. i C3. LSR oraz 3. Aktywni, zaangażowani mieszkańcy znajdujący swoje odzwierciedlenie najmocniej w C1. LSR.

2. Sposób integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów i branż w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć

Zakłada się, że LSR jest narzędziem prowadzącym do uruchomienia potencjałów i kreatywności różnych podmiotów lokalnych, które poprzez współpracę i komplementarne wykorzystywanie posiadanych zasobów będą tworzyć nowe wartości odpowiadające na oczekiwania społeczności lokalnych. Dlatego, proces wdrażania strategii opierać się będzie na partnerstwie lokalnym, w którym uczestniczyć winny różne sektory. Podkreślić należy, że w tym sensie LSR stanowi kontynuację dobrych doświadczeń wyniesionych z poprzednich okresów funkcjonowania LGD Górna Proсна. Procesowi integracji służy szereg uzupełniających się działań podejmowanych na etapie formułowania i wdrażania LSR:

- formułowanie LSR osadzone zostało na dialogu, w którym uczestniczyć mogły wszystkie osoby zainteresowane przyszłością LGD; przeprowadzenie cyklu warsztatów w każdej gminie dostarczyło możliwości bezpośredniego uczestnictwa w procesie opracowania koncepcji rozwoju i wspólnego działania w ramach LSR; w praktyce, w każdym z warsztatów udział wzięli przedstawiciele wszystkich kluczowych sektorów; warsztaty stały się okazją do otwartego dialogu i wzajemnego poznania potrzeb i oczekiwań

podmiotów sektora obywatelskiego, biznesowego i samorządowego; na warsztatach obecni byli także przedstawiciele instytucji kulturalnych i edukacyjnych pełniących ważną rolę w zaspokajaniu aspiracji mieszkańców; można więc uznać, że **już na etapie formułowania strategii wzmocniono podstawy współpracy na rzecz partnerskiego wdrażania LSR;**

- w procesie opracowania LSR silnie akcentowano oddolny charakter tego dokumentu; dołożono starań aby w LSR odzwierciedlone zostały realne oczekiwania podmiotów z różnych sektorów; to powoduje, że osiaganiem celów strategii zainteresowane będzie szerokie gremium podmiotów lokalnych o wysokiej motywacji do podejmowania partnerskich przedsięwzięć wdrożeniowych;
- dużą rolę w integrowaniu podmiotów przypisuje się prowadzeniu właściwej polityki informacyjnej zmierzającej do przekazywania podmiotom lokalnym wiedzy o istocie LSR i możliwościach włączania się w jej realizację; ponadto, prowadzone będą dalsze działania zmierzające do podnoszenia poziomu utożsamiania mieszkańców z obszarem LGD oraz przekraczaniem granic myślenia o swojej przestrzeni rozwoju sprowadzającym się do pojedynczej gminy czy miejscowości;
- LGD wspomagać będzie nawiązywanie relacji między podmiotami podejmującymi projekty i poszukującymi partnerów do ich realizacji; będzie więc LGD węzłem kontaktowym umożliwiającym budowanie partnerstw i poszerzanie grona podmiotów angażujących się w realizację działań wdrożeniowych;
- w procesie wyboru projektów do realizacji jako jedno z kryteriów wykorzystana zostanie ocena partnerstwa, w tym międzysektorowego;
- rolą LGD jest także odpowiednie prowadzenie procesu konsultowania projektów zgłaszanych przez podmioty lokalne do wdrożenia w ramach LSR; w trakcie tego procesu wskazywane będą możliwości rozwijania projektów i nadawania im wyższej wartości poprzez wykorzystywanie partnerstwa, w tym międzysektorowego;
- promowane będą dobre praktyki związane z partnerskimi działaniami podejmowanymi na obszarze LGD Górna Proсна oraz na innych obszarach wiejskich w otoczeniu;
- znaczna część celów i przedsięwzięć zawartych w LSR jest wprost nakierowana na budowanie i wzmocnianie partnerstw lokalnych; występują także przedsięwzięcia komplementarne angażujące różne sektory (np. współzależność przedsięwzięć P7 i P8).

W oparciu o doświadczenia procesu wdrożeniowego stale modyfikowane będą instrumenty wspierania integracji i partnerstwa podmiotów lokalnych. Prowadzona będzie ocena zaangażowania podmiotów w procesie wdrożeniowym LSR w celu eliminowania „białych plam” aktywności w ujęciu przestrzennym (aktywizacja wspólnot lokalnych w sołectwach) oraz sektorowym.

Rozdział VI Cele i wskaźniki

W oparciu o wykonaną diagnozę ilościową i jakościową sformułowano cele LSR. Wykonano kilkietapowy proces weryfikacji celów dążąc do uzyskania efektu koncentracji strategii wokół najistotniejszych potrzeb i oczekiwań mieszkańców. W szerokiej, wstępnej wersji przygotowanej bezpośrednio po zrealizowaniu warsztatów znalazły się cele i przedsięwzięcia związane z rozwojem zielonej i błękitnej infrastruktury oraz z działaniami w zakresie rewitalizacji miejsc i obiektów symbolicznych. Po dyskusji z interesariuszami LGD w wersji ostatecznej strategii zrezygnowano z tych propozycji, argumentując to nienajlepszą dostępnością do terenów zielonych oraz realizacją przez samorządy lokalne niezbędnych działań w zakresie zieleni urządzonej oraz rewitalizacji, a także zapowiadanych możliwościom wsparcia tego typu projektów ze środków programu regionalnego pn. Fundusze Europejskie dla Opolskiego, w którym LGDy będą mogły być operatorami (udzielającymi wsparcia na zasadach re-grantingu). W rezultacie, lista celów obejmuje trzy główne kwestie; są to:

- zróżnicowane możliwości spędzania czasu wolnego,
- dostępność usług wspierających funkcjonowanie różnych grup mieszkańców,
- zrównoważone wykorzystywanie atutów przyrodniczo-kulturowych obszaru, w tym na cele gospodarcze,

które zostały sformułowane w formie następujących **celów LSR**:

Schemat celów LSR GP 2024-2029

Jak to zaznaczono wcześniej cele zostały określone w oparciu o wykonaną diagnozę. Główne przesłanki wynikające z tej diagnozy - towarzyszące przyjęciu ostatecznej struktury celów - zostały zamieszczone w poniższej tabeli. Niniejsza strategia jest strategią monofunduszową zatem wszystkie 3 cele i przedsięwzięcia je realizujące będą współfinansowane ze środków EFRROW oraz wkładu krajowego.

Tabela ... Kluczowe problemy obszaru, cele, przedsięwzięcia i preferowane typy operacji w LSR

Kluczowe problemy - przesłanki /Cele	Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Preferowane typy operacji/opis
C1. Dogodne warunki dla aktywnego, integrującego mieszkańców spędzania czasu wolnego.			
<ul style="list-style-type: none"> - relatywnie niska atrakcyjność oferty spędzania czasu wolnego. - obniżająca się siła relacji między mieszkańcami. - zdominowanie czasu mieszkańców przez pracę i ograniczenie 	P1. Wsparcie inicjatyw społecznych oraz wzmacnianie potencjału sektora pozarządowego (w tym wsparcie infrastrukturalne, informacyjne, kompetencyjne, organizacyjne, formalno-prawne).	NGO, mieszkańcy,	operacje poszerzające dostęp sektora pozarządowego do infrastruktury (dostosowanie istniejących obiektów do potrzeb sektora pozarządowego, działania organizacyjne udostępniające istniejące obiekty dla organizacji pozarządowych), działania edukacyjne podnoszące kompetencje sektora pozarządowego,

<p>czasu poświęcanego na działalność społeczną.</p> <ul style="list-style-type: none"> - wysoki poziom aktywności części seniorów. - wysoka ranga przypisywana przez mieszkańców tradycjom lokalnym. 			wymiana doświadczeń, promocja aktywności społecznej i liderów społecznych, narzędzia wspierające współpracę podmiotów sektora pozarządowego,
	P2. Rozwój infrastruktury czasu wolnego – miejsc spotkań mieszkańców.	samorządy, mieszkańcy, w tym: seniorzy 60+, osoby młode do 25 r.ż., osoby niepełnosprawne	przedsięwzięcie zorientowane głównie na aktywizację mieszkańców, integrację społeczną i włączenie społeczne poprzez dostarczenie dostępu do odpowiedniej infrastruktury; mogą to być operacje infrastrukturalne dotyczące tworzenia miejsc spotkań, poprawy wyposażenia tych miejsc bądź, usuwania barier architektonicznych;
	P3. Wspieranie rozwoju oferty usług, wydarzeń, akcji, inicjatyw umożliwiających integrację społeczną oraz rozwój talentów artystycznych i sportowych.	mieszkańcy, w tym: seniorzy 60+, osoby młode do 25 r.ż.,	różnego rodzaju wydarzenia oraz inne działania (np. edukacyjne, informacyjne) przyczyniające się do integrowania mieszkańców, w tym wzmacniania więzi lokalnych, budowania relacji międzypokoleniowych, relacji między mieszkańcami gmin LGD, wspierające włączenie społeczne, w tym osób o szczególnych potrzebach; wydarzenia, akcje, oferta wspierająca rozwój talentów artystycznych i sportowych i zainteresowań mieszkańców;
	P4. Angażowanie mieszkańców w aktywną ochronę materialnego i niematerialnego dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego, w tym działania informacyjne, edukacyjne oraz akcje i wydarzenia realizowane z udziałem mieszkańców.	mieszkańcy, w tym: seniorzy 60+, osoby młode do 25 r.ż.,	w ramach przedsięwzięcia łączone są działania podnoszące świadomość mieszkańców w zakresie wartości oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego oraz działania dostarczające mieszkańcom możliwości realnego zaangażowania się w ochronę i promocję tego dziedzictwa: wydarzenia, akcje, konkursy, publikacje, bazy wiedzy, działania edukacyjne, działania porządkujące lub przywracające wartość dziedzictwa realizowane z udziałem mieszkańców itp.

C2. Usługi i udogodnienia wspierające rozwój różnych grup społecznych.

<ul style="list-style-type: none"> - zmiany demograficzne zwiększające udział seniorów w strukturze ludności. - wzrastająca świadomość potrzeb i praw osób ze szczególnymi potrzebami. - wzrost zachorowań na choroby cywilizacyjne, wzrost liczby osób dotkniętych różnymi 	P5. Rozwój usług społecznych wspierających dzieci i młodzież, rodziny, seniorów oraz inne osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym wspieranie przedsiębiorczości w sferze usług opiekuńczych, rehabilitacyjnych, terapeutycznych	przedsiębiorcy, mieszkańcy, w tym: seniorzy 60+, osoby młode do 25 r.ż.,	działania wspierające powstawanie i rozwój firm w dziedzinie usług opiekuńczych, rehabilitacyjnych i terapeutycznych; podnoszenie dostępności do usług i infrastruktury związanej z tymi usługami dla osób o szczególnych potrzebach,
	P6. Upowszechnianie cyfrowych rozwiązań umożliwiających dostęp do usług społecznych i	mieszkańcy, w tym: seniorzy 60+, osoby	działania podnoszące umiejętności korzystania z różnego rodzaju e-usług, pokonywanie barier mentalnych w korzystaniu z technologii cyfrowych, a także

<p>niepełnosprawnościami.</p> <ul style="list-style-type: none"> - deficyt w dostępie do opieki psychologicznej, psychiatrycznej, rehabilitacyjnej, w szczególności dla dzieci i młodzieży. 	<p>rynkowych, w tym dla seniorów i osób ze szczególnymi potrzebami.</p>	<p>niepełnosprawne</p>	<p>wdrażanie rozwiązań udostępniających różne usługi (oferowane przez instytucje sektora publicznego lub przez podmioty rynkowe) w formie cyfrowej (e-usługi) – np. lokalne konsultacje zdrowotne, lokalne alerty, monitoring zdrowia seniorów lub osób przewlekle chorych, usługi edukacyjne, dostęp do oferty kulturalnej, usługi administracyjne itp.; realizacja przedsięwzięcia pozwala m. in. na niwelowanie ograniczeń przestrzennych (transportowych) w dostępie do usług osób o ograniczonej sprawności ruchowej</p>
<p>C3. Rozwijające się działalności gospodarcze oraz działania wspierające mieszkańców i wykorzystujące w odpowiedzialny sposób walory przyrodnicze i kulturowe obszaru.</p>			
<ul style="list-style-type: none"> - wysoki potencjał dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego. - znaczący rynek zbytu w regionie na produkty lokalne oraz usługi czasu wolnego oparte na unikatowości. 	<p>P7. Wspieranie przedsiębiorczości wykorzystującej atuty przyrodnicze i kulturowe obszaru – w tym rozwój produktów lokalnych, pozarolniczych działalności gospodarczych, funkcji rekreacyjno-turystycznych.</p>	<p>przedsiębiorcy, mieszkańcy, w tym: seniorzy 60+, osoby młode do 25 r.ż., osoby bezrobotne</p>	<p>działania wspierające powstawanie i rozwój firm oferujących produkty lokalne, oparte na tradycji i specyfice obszaru, firm zajmujących się sprzedażą produktów lokalnych, firm kreujących ofertę spędzania czasu wolnego i obsługę ruchu turystycznego; w ramach przedsięwzięcia, obok bezpośredniego wsparcia dla firm realizowane mogą być także działania promujące ten rodzaj działalności gospodarczej wśród mieszkańców, w tym rolników oraz promocja produktów i usług z obszaru LGD;</p>
	<p>P8. Wzbogacanie infrastruktury umożliwiającej zrównoważony rozwój turystyki oraz wykorzystywanie i ochronę rzeki Prosną</p>	<p>samorządy, mieszkańcy, w tym: seniorzy 60+, osoby młode do 25 r.ż.,</p>	<p>Infrastruktura (zarówno nowa jak i zmodernizowana) umożliwiająca łagodzenie i ochronę walorów przyrodniczych przed skutkami ruchu turystycznego, umożliwiająca utrzymanie porządku, miejsca odpoczynku i biwakowania turystów, ścieżki kierujące ruch turystyczny w sposób zapewniający ochronę walorów przyrodniczych i kulturowych, monitoring, ułatwienia dla osób o szczególnych potrzebach.</p>

Źródło: opracowanie własne

Schemat ... Cele, przedsięwzięcia i formy realizacji operacji w LSR

Wskaźniki dla celów i przedsięwzięć w LSR zostały dobrane przez Zarząd LGD przy uwzględnieniu: obligatoryjności wskaźników, które powinny być wykorzystane do monitorowania LSR zgodnie z dokumentacją konkursową (tj. wskaźniki z zestawu wskaźników stosowanych do monitorowania realizacji celów całego PS WPR); adekwatności dodatkowych wskaźników do zawartości przedsięwzięć i celów; komplementarności wskaźników formułowanych na różnych poziomach strategii (od szczegółowych wskaźników produktu do wynikających z nich rezultatów - tam gdzie to było możliwe); dostępności danych do wskaźników w zasobach LGD lub możliwości relatywnie łatwego pozyskania danych do wskaźnika przez LGD). I tak, np. w ramach C3. określono między innymi następujące wskaźniki:

Przedsięwzięcie / cel	Wskaźnik	Uzasadnienie
P7. Wspieranie przedsiębiorczości wykorzystującej atuty przyrodnicze i kulturowe obszaru – w tym rozwój produktów lokalnych, pozarolniczych działalności gospodarczych, funkcji rekreacyjno-turystycznych	<p>W.P.7(1) liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa wykorzystującego atuty przyrodnicze i kulturowe obszaru</p> <p>W.P.7(2) liczba operacji polegających na rozwinięciu istniejącego przedsiębiorstwa ...</p> <p>W.P.7(3) liczba operacji dot. promocji przedsiębiorczości ...</p>	bezpośrednie odniesienie do treści przedsięwzięcia wyrażające jego zakres dla beneficjentów oraz liczbę poprawnie przygotowanych operacji, które mogą uzyskać wsparcie z LSR
C3.: Rozwijające się działalności gospodarcze oraz działania wspierające mieszkańców i wykorzystujące w odpowiedzialny sposób walory przyrodnicze i kulturowe obszaru	<p>nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR (wskaźnik obligatoryjny w PS WPR)</p>	wyrażenie konkretnych rezultatów dla lokalnego rynku pracy, będących wynikiem wspierania firm lokalnych wykorzystujących atuty obszaru LSR

Na analogicznej zasadzie postępowano z pozostałymi celami.

Źródła pozyskania danych do pomiaru - pomiar osiągnięcia wskaźników rezultatu i produktu dokonywany będzie głównie w oparciu o dane statystyczne LGD, informacje przekazywane dot. zrealizowanych i rozliczonych operacji przekazywanych przez Samorząd Województwa Opolskiego oraz sprawozdawczość projektową beneficjentów (ankiety, sprawozdania). Szczegółowe źródła pozyskiwania informacji zostały przedstawione w tabeli poniżej.

Sposób i częstotliwość dokonywania pomiaru, uaktualniania danych - pomiar wskaźników dokonywany będzie przez LGD raz w roku – zgodnie z przyjętymi zasadami monitoringu i ewaluacji (rozdział X), a także dodatkowo przez podmioty zewnętrzne na potrzeby ewaluacji mid-term i ex-post w latach 2026 oraz 2029. Planowane poziomy osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu przedstawiono w *Planie działania* (rozdział VIII).

Wartości wskaźników i ich stopniowe % osiągnięcie - konkretne wartości wskaźników produktu oraz % ich realizacji został określony narastająco w każdym roku wdrażania LSR począwszy od roku 2024 do roku 2029. Wartości wskaźników produktu dla przedsięwzięć oraz wskaźników rezultatu dla celów ustalono w oparciu o przeznaczone alokacje na konkretne przedsięwzięcia LSR, przewidywane poziomy dofinansowania operacji, limity i inne założenia budżetowe. Dana operacja zostanie uwzględniona w osiągniętej wartości wskaźnika po zrealizowaniu pierwszej płatności (z wyłączeniem płatności zaliczkowych), za wyjątkiem nowych miejsc pracy, które wliczane będą dopiero w momencie zakończenia poszczególnych operacji.

Tabela ... Wskaźniki realizacji przedsięwzięć i celów LSR

Cele/przedsięwzięcia	Nazwa wskaźnika produktu	Jednostka miary	Źródło danych /sposób pomiaru
C1. Dogodne warunki dla aktywnego, integrującego mieszkańców spędzania czasu wolnego			
P1. Wsparcie inicjatyw społecznych oraz wzmacnianie potencjału sektora pozarządowego.	W.P.1(1) Liczba operacji dot. wsparcia konkretnych inicjatyw społecznych	Liczba operacji	ankiety monitorujące, dane LGD
	W.P.1(2) Liczba operacji polegających na wsparciu potencjału sektora pozarządowego	Liczba operacji	ankiety monitorujące, dane LGD
P2. Rozwój infrastruktury czasu wolnego – miejsc spotkań mieszkańców.	W.P.2(1) Liczba <u>nowych bądź zmodernizowanych</u> obiektów/elementów infrastruktury czasu wolnego	Liczba operacji	ankiety monitorujące, dane LGD
	W.P.2(2) Liczba operacji usuwających istniejące bariery architektoniczne	Liczba operacji	ankiety monitorujące, dane LGD
P3. Wspieranie rozwoju oferty usług, wydarzeń, akcji, inicjatyw umożliwiających integrację społeczną oraz rozwój talentów artystycznych i sportowych.	W.P.3(1) Liczba operacji polegających na wsparciu inicjatyw w zakresie integracji społecznej	Liczba operacji	ankiety monitorujące, dane LGD
	W.P.3(2) Liczba operacji polegających na wsparciu rozwoju talentów artystycznych i sportowych	Liczba operacji	ankiety monitorujące, dane LGD
	W.P.3(5) Liczba projektów grantowych dot. sztandarowych imprez wzmacniających markę obszaru	Liczba projektów grantowych	sprawozdanie z realizacji projektu grantowego
P4. Angażowanie mieszkańców w aktywną ochronę materialnego i niematerialnego dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego, w tym działania informacyjne, edukacyjne oraz akcje i wydarzenia realizowane z udziałem mieszkańców.	W.P.4(1) Liczba operacji polegających na zaangażowaniu mieszkańców w ochronę dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego	Liczba operacji	ankiety monitorujące, dane LGD
	W.P.4(2) Liczba podmiotów działających w sferze dziedzictwa przyrodniczego lub kulturowego, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	Liczba podmiotów	ankiety monitorujące, dane LGD
	W.P.4(3) Liczba powstałych publikacji dot. dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego obszaru	Liczba publikacji	ankiety monitorujące, dane LGD
	W.P.4(4) Liczba operacji własnych dot. dziedzictwa obszaru	Liczba operacji własnych	sprawozdanie z realizacji operacji własnej
	W.P.4(5) Liczba projektów grantowych dot. zwiększenia świadomości mieszkańców nt. dziedzictwa obszaru	Liczba projektów grantowych	sprawozdanie z realizacji projektu grantowego
Wskaźnik rezultatu W.1.(1)	liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego (PS WPR)	Liczba osób	ankiety monitorujące, dane LGD
Wskaźnik rezultatu W.1.(2)	liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych (EPI) wspieranych w ramach WPR (PS WPR)	Liczba osób	ankiety monitorujące, dane LGD
Wskaźnik rezultatu W.1.(3)	Liczba organizacji pozarządowych, które skorzystały z różnych form wsparcia	Liczba organizacji	ankiety monitorujące, dane LGD
Wskaźnik rezultatu W.2.(1)	liczba ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR (PS WPR)	Liczba osób	ankiety monitorujące, dane LGD
Wskaźnik rezultatu W.3.(1)	liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego (PS WPR)	Liczba osób	ankiety monitorujące, dane LGD
Wskaźnik rezultatu W.3.(2)	liczba uczestników grantów z zakresu wsparcia sztandarowych imprez obszaru	Liczba osób	ankiety monitorujące, dane LGD
Wskaźnik rezultatu W.4.(1)	liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych (EPI) wspieranych w ramach WPR (PS WPR)	Liczba osób	ankiety monitorujące, dane LGD

Wskaźnik rezultatu W.4.(2)	liczba uczestników inicjatyw na rzecz ochrony dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego	Liczba osób	ankiety monitorujące, dane LGD	
Wskaźnik rezultatu W.4.(3)	liczba uczestników grantów z zakresu zwiększenia świadomości mieszkańców nt. dziedzictwa obszaru	Liczba osób	ankiety monitorujące, dane LGD	
C2. Usługi i udogodnienia wspierające rozwój różnych grup społecznych.				
P5. Rozwój usług społecznych wspierających dzieci i młodzież, rodziny, seniorów oraz inne osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym wspieranie przedsiębiorczości w sferze usług opiekuńczych, rehabilitacyjnych, terapeutycznych.	W.P.5(1) Liczba operacji polegających na <u>utworzeniu</u> nowego przedsiębiorstwa w sferze usług opiekuńczych, rehabilitacyjnych i terapeutycznych	Liczba operacji	ankiety monitorujące, dane LGD	
	W.P.5(2) Liczba operacji polegających na <u>rozwinieciu</u> istniejącego przedsiębiorstwa w sferze usług opiekuńczych, rehabilitacyjnych i terapeutycznych	Liczba operacji	ankiety monitorujące, dane LGD	
	W.P.5(3) Liczba operacji w formule projektów partnerskich	Liczba operacji	sprawozdanie z realizacji projektu partnerskiego	
	W.P.5(4) Liczba LGD uczestniczących w projektach partnerskich	Liczba LGD	sprawozdanie z realizacji projektu partnerskiego	
P6. Upowszechnianie cyfrowych rozwiązań umożliwiających dostęp do usług społecznych i rynkowych, w tym dla seniorów i osób ze szczególnymi potrzebami.	W.P.6(1) Liczba operacji dot. upowszechniania rozwiązań cyfrowych umożliwiających dostęp do usług społecznych i rynkowych	Liczba operacji	ankiety monitorujące, dane LGD	
	W.P.6(2) Liczba powstałych nowych e-usług publicznych lub rynkowych	Liczba e-usług	ankiety monitorujące, dane LGD	
	W.P.6(3) Liczba operacji własnych dot. kompetencji cyfrowych	Liczba operacji własnych	sprawozdanie z realizacji operacji własnej	
Wskaźnik rezultatu W.5.(1)	nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR (PS WPR)	Liczba miejsc pracy	ankiety monitorujące, dane LGD	
Wskaźnik rezultatu W.5.(2)	nowe partnerstwa projektowe na obszarze LSR	Liczba partnerstw	ankiety monitorujące, dane LGD	
Wskaźnik rezultatu W.6.(1)	liczba osób, które wzięły udział w działaniach upowszechniających dostęp do usług społecznych i rynkowych	Liczba osób	ankiety monitorujące, dane LGD	
C3. Rozwijające się działalności gospodarcze oraz działania wspierające mieszkańców i wykorzystujące w odpowiedzialny sposób walory przyrodnicze i kulturowe obszaru.				
P7. Wspieranie przedsiębiorczości wykorzystującej atuty przyrodnicze i kulturowe obszaru – w tym rozwój produktów lokalnych, pozarolniczych działalności gospodarczych, funkcji rekreacyjno-turystycznych.	W.P.7(1) Liczba operacji polegających na <u>utworzeniu</u> nowego przedsiębiorstwa wykorzystującego atuty przyrodnicze i kulturowe obszaru	Liczba operacji	ankiety monitorujące, dane LGD	
	W.P.7(2) Liczba operacji polegających na <u>rozwinieciu</u> istniejącego przedsiębiorstwa wykorzystującego atuty przyrodnicze i kulturowe obszaru	Liczba operacji	ankiety monitorujące, dane LGD	
	W.P.7(3) Liczba operacji dot. promocji przedsiębiorczości wykorzystującej atuty obszaru, w tym promującej produkty i usługi lokalne	Liczba operacji	ankiety monitorujące, dane LGD	
P8. Wzbogacanie infrastruktury umożliwiającej zrównoważony rozwój turystyki oraz wykorzystywanie i ochronę rzeki Proсны	W.P.8(1) Liczba <u>nowych</u> obiektów/elementów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Liczba operacji	ankiety monitorujące, dane LGD	
	W.P.8(2) Liczba <u>zmodernizowanych</u> obiektów/elementów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Liczba operacji	ankiety monitorujące, dane LGD	
	W.P.8(3) Liczba operacji dot. wykorzystania lub ochrony rzeki Proсны	Liczba operacji	ankiety monitorujące, dane LGD	

	W.P.8(4) Liczba operacji własnych dot. wykorzystania atutów i/lub ochrony rzeki Proсны	Liczba operacji własnych	sprawozdanie z realizacji operacji własnej	
Wskaźnik rezultatu W.7.(1)	nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR (PS WPR)	Liczba miejsc pracy	ankiety monitorujące, dane LGD	
Wskaźnik rezultatu W.8.(1)	liczba ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR (PS WPR)	Liczba osób	ankiety monitorujące, dane LGD	

Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

1. Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD, w tym przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych wraz ze zwięzłą informacją wskazującą sposób powstawania poszczególnych procedur, ich kluczowe cele i założenia.

Ustalenie przejrzystych, obiektywnych i niedyskryminujących reguł i zasad funkcjonowania LGD, w tym procedur dotyczących zasad oceny i wyboru operacji w ramach wdrażania LSR było jednym z ważniejszych elementów prac nad LSR już w ubiegłym okresie programowania. Właściwie sformułowane procedury są bowiem – jak pokazała dotychczasowa praktyka LGD – jednym z podstawowych warunków sprawnego i efektywnego wdrażania strategii. Jako, że w funkcjonowanie wewnętrznych mechanizmów LGD są zaangażowane z jednej strony poszczególne organy statutowe LGD, tj. w szczególności Zarząd i Rada, a także Biuro LGD, a z drugiej – wnioskodawcy, istotną kwestią przy ich projektowaniu było uwzględnienie różnych punktów widzenia na cały ww. proces.

Kluczowym celem procedur jest **zapewnienie rzetelnego, sprawnego i maksymalnie transparentnego przebiegu całego procesu ubiegania się o dofinansowanie ze środków przeznaczonych na wdrażanie LSR, tj. od momentu złożenia wniosków w biurze LGD poprzez ocenę i wybór operacji, aż do momentu przekazania ich do dalszego procedowania Samorządowi Województwa Opolskiego lub zawarcia umów z grantobiorcami i rozliczenia zadań – w przypadku projektów grantowych**. Główne założenia procedur – oprócz przejrzystości – mają zapobiegać powstawaniu konfliktów interesów, a także zapewniać wnioskodawcom możliwość złożenia protestu/odwołania. W procedurach określono sposób organizacji naborów wniosków, z podaniem trybu ogłaszania, czasu trwania naboru i miejsca składania wniosków. Przewidziano także podawanie do publicznej wiadomości wyników oceny w formie protokołów z posiedzeń Rady. Przyjęte procedury są: zgodne z przepisami obowiązującymi dla RLKS, niedyskryminujące, przejrzyste, pozwalające uniknąć ryzyka konfliktu interesów (zawierają wzory deklaracji bezstronności oraz księgę interesów), przewidują zachowanie parytetu sektorowego, szczegółowo regulują sytuacje wyjątkowe w procesie oceny wniosków, zapewniają stosowanie tych samych kryteriów w ramach danego naboru, określają tryb wniesienia protestu. Do wszystkich procedur opracowano również w formie załączników wzory uchwał, pism czy protokołów ułatwiających prace organów LGD oraz biura.

Procedury wyboru i oceny grantu w ramach projektów grantowych określają sposób organizacji naborów projektów grantowych, podanie trybu ogłoszenia, czasu trwania naboru i miejsca składania wniosków. Przewidziano podanie do publicznej wiadomości wyników oceny w formie protokołu. W procedurach ujęte są również kryteria oceny oraz wzory kart oceny oraz pozostałych dokumentów.

Ostateczne wersje procedur zostaną przygotowane przez Biuro LGD i zatwierdzone przez Zarząd Stowarzyszenia przed zawarciem umowy ramowej, w oparciu o przekazane wytyczne, z uwzględnieniem najlepszych rozwiązań w tym zakresie z okresu wdrażania LSR w latach 2016-2023. LGD Górna Proсна, bazując na dotychczasowej praktyce, przygotowuje następujące procedury dotyczące czynności związanych z przeprowadzaniem naboru, oceny i wyboru wniosków o dofinansowanie operacji składanych przez podmioty inne niż LGD oraz realizacją projektów grantowych i operacji własnych LGD:

- a. *procedura przeprowadzenia naborów wniosków i wyboru operacji, z wyłączeniem operacji własnych,*
- b. *procedura wyboru operacji własnych,*
- c. *procedura wyboru i oceny grantu w ramach projektów grantowych,*
- d. *procedura uchwalania i zmiany kryteriów wyboru operacji,*
- e. *procedurę dokonywania ewaluacji własnej.*

Wszystkie powyższe procedury przygotowuje Biuro LGD, a zatwierdza Zarząd Stowarzyszenia, a następnie są one obligatoryjnie podawane do publicznej wiadomości, poprzez opublikowanie ich na stronie internetowej LGD

(obowiązek publikacji dotyczy również zmian ww. procedur). Jawność procedur pozwala nie tylko na zachowanie transparentności w działaniu, ale również na lepsze zrozumienie przez potencjalnych wnioskodawców całego procesu ubiegania się o przyznanie pomocy ze środków LSR. Szczegółowe opisy przyjętych rozwiązań, w tym dotyczących organizacji całego procesu oceny, zapewniania parytetów w głosowaniach, zachowania bezstronności, dostępnej intensywności pomocy i maksymalnych kwot wsparcia, a także możliwościach złożenia protestu znajdują się w odrębnych dokumentach dot. poszczególnych procedur oraz w Regulaminie Rady.

2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru zgodnie z wymogami określonymi dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR z uwzględnieniem powiązania kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami.

Punktem wyjścia do ogólnej postaci kryteriów wyboru operacji w LSR GP na lata 2024-2029 były zestawy kryteriów wyboru operacji stosowane dla poszczególnych przedsięwzięć w poprzednim okresie programowania, które jednak sprawiały członkom Rady pewne problemy, np. budziły wątpliwości interpretacyjne (w szczególności kryterium innowacyjności), sprawiając niekiedy przy tym wrażenie niepełnej adekwatności. Po wstępnej konsultacji z Grupą Roboczą ds. opracowania LSR - kierując się założeniami: obiektywizmu, niedyskryminacji, przejrzystości i powiązania z diagnozą obszaru - ustanowiono w ramach konsultacji z Radą LGD nowy, **kierunkowy zestaw kryteriów ogólnych - obligatoryjnych** (jednolitych dla wszystkich planowanych w LSR przedsięwzięć) zawierający:

- a. *stopień spójności i adekwatności opisu operacji z zakresem zaplanowanych zadań oraz budżetem,*
- b. *stopień nowatorstwa i innowacyjności operacji,*
- c. *partnerstwo w realizacji operacji,*
- d. *stopień partycypacji społecznej w przygotowaniu lub/i realizacji operacji,*
- e. *wzmocnienie potencjału grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR (osoby młode do 25 r.ż., seniorzy 60+) lub wzmocnienie potencjału organizacji, która zajmuje się takimi grupami,*
- f. *doświadczenie wnioskodawcy w realizacji projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych,*
- g. *konsultację wniosku z Biurem LGD lub wniosek przygotowany przez Biuro (dotyczy operacji własnych),*
- h. *zakładana promocja operacji i jej potencjalny wpływ na wizerunek LGD i obszaru objętego LSR,*
- i. *czas realizacji operacji (z preferencją dla operacji trwających krócej).*

oraz **kryteriów specyficznych** – używanych w ramach przedsięwzięć w ramach poszczególnych celów:

odpowiednio dla: C1.:

- a. *operacja jest skierowana do grup osób w niekorzystnej sytuacji opisanych w LSR (długotrwale bezrobotni lub niepełnosprawni),*
- b. *obszar oddziaływania operacji (z preferencją dla większego oddziaływania),*
- c. *wpływ operacji na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu,*
- d. *operacja dotyczy imprezy sztandarowej dla obszaru LGD opisanej w LSR,*
- e. *operacja dotyczy obiektów zabytkowych poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim,*
- f. *operacja dotyczy działań związanych z muzeami, izbami pamięci/tradycji, miejscami pamięci,*

odpowiednio dla C2. i C3:

- a. *wpływ na rozwój lokalnego rynku pracy – tworzenie miejsc pracy,*
- b. *realizacja operacji spowoduje utworzenie nowego miejsca pracy dla osób z grup w niekorzystnej sytuacji opisanych w LSR (długotrwale bezrobotni lub osoby niepełnosprawne oraz ich opiekunowie),*

oraz dodatkowo tylko dla C3.:

- a. *wpływ operacji na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu,*

Ostatecznie wszystkie kryteria wyboru operacji zostaną dopracowane zgodnie z wytycznymi i zatwierdzone przez Zarząd Stowarzyszenia, przed podpisaniem umowy ramowej.

Podstawowym celem lokalnych kryteriów wyboru jest zwiększenie prawdopodobieństwa wyboru operacji, które w największym zakresie bezpośrednio przyczyniają się do osiągnięcia określonych w LSR celów poprzez osiągnięcie konkretnych wskaźników produktu i rezultatu. Kryteria przygotowywano z założeniem możliwej ich mierzalności i czytelnej metodologii lub w przypadku kryteriów jakościowych - szczegółowego opisu podejścia do ich oceny, niebudzącego wątpliwości co do sposobu przyznawania punktów.

LGD przewiduje **osobny zestaw kryteriów wykorzystywany w procesie oceny i wyboru grantobiorców** w ramach projektów grantowych, składający się z następujących kryteriów:

- a. trafność diagnozy potrzeb społeczności lokalnej,
- b. trafność projektu z punktu widzenia realizacji LSR (tj. na ile zaplanowane działania zapewniają osiągnięcie wskaźników i celów LSR),
- c. stopień zaangażowania lokalnej społeczności w realizację operacji,
- d. zasięg oddziaływania operacji,
- e. trwałość efektów,
- f. aktywizacja mieszkańców,
- g. wielkość wkładu własnego,
- h. klarowność przedstawionego budżetu i jego adekwatność względem proponowanego zakresu grantu.

Adekwatność kryteriów do diagnozy obszaru i przyjętych celów oraz wskaźników prezentuje poniższa tabela.

Tabela ... Powiązanie kryteriów wyboru operacji z diagnozą, celami i wskaźnikami LSR

kryterium	Przesłanki stosowania / powiązanie z diagnozą (elementy bilansu strateg.)	związek z celami, przedsięwzięciami i wskaźnikami
<i>stopień spójności i adekwatności opisu operacji z zakresem zaplanowanych zadań oraz budżetem,</i>	racjonalność kosztów, spójność, d8	kryterium jakościowe horyzontalne, cała LSR
<i>stopień nowatorstwa i innowacyjności operacji,</i>	zgodność z cechami LEADERa (innowacje), wymagania programu,	kryterium jakościowe horyzontalne, cała LSR, W.P.6(2)
<i>partnerstwo w realizacji operacji,</i>	zgodność z cechami LEADERa (partnerstwo), wymagania programu,	kryterium jakościowe horyzontalne, cała LSR, W.5.(2), W.P.5.(3)
<i>stopień partycypacji społecznej w przygotowaniu lub/i realizacji operacji,</i>	zgodność z cechami LEADERa (oddolność), wymagania programu, d4, d5, d6, d7, d8, d15, d16, d17,	C1., C2., C3, P1, P2, P3, P4, P6, P8, W.6.(1)
<i>wzmocnienie potencjału grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR (osoby młode do 25 r.ż., seniorzy 60+) lub wzmocnienie potencjału organizacji, która zajmuje się takimi grupami,</i>	wymagania programu, d1, d2, d7, d13, d14, d16, d36, d56	cała LSR,
<i>doświadczenie wnioskodawcy w realizacji projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych,</i>	lepsza jakość dokumentacji, większa gwarancja sukcesu, d8	kryterium jakościowe horyzontalne, cała LSR
<i>konsultacja wniosku z Biurem LGD lub wniosek przygotowany przez Biuro (dotyczy operacji własnych),</i>	lepsza jakość dokumentacji, większa gwarancja sukcesu,	kryterium jakościowe horyzontalne, cała LSR
<i>zakładana promocja operacji i jej potencjalny wpływ na wizerunek LGD i obszaru objętego LSR,</i>	wzmacnianie marki obszaru i LGD, d60, d61	cała LSR
<i>czas realizacji operacji (z preferencją dla operacji trwających krócej).</i>	szybsze osiągnięcie wskaźników,	kryterium jakościowe horyzontalne, cała LSR

<i>obszar oddziaływania operacji (z preferencją dla większego oddziaływania),</i>	większa skala efektów, d4,	kryterium jakościowe horyzontalne, cała LSR
<i>wpływ operacji na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu,</i>	wymagania programu, d50, d51,	P2, P8,
<i>operacja dotyczy imprezy sztandarowej dla obszaru LGD opisanej w LSR,</i>	wzmacnianie marki obszaru i LGD, d9, d60	P3, W.P.3(5)
<i>operacja dotyczy obiektów zabytkowych poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim,</i>	ochrona dziedzictwa, d41, d42	P8, W.P.4(2),
<i>operacja dotyczy działań związanych z muzeami, izbami pamięci/tradycji, miejscami pamięci,</i>	ochrona dziedzictwa, d42, d43, d44, d45	P8, W.P.4(1), W.P.4(2), W.P.4(3), W.4(2), W.4(3)
<i>wpływ na rozwój lokalnego rynku pracy – tworzenie miejsc pracy,</i>	wymagania programu, d36, d37	P5, P7, W.P.5(1), W.P.5(2), W.5.(1),
<i>realizacja operacji spowoduje utworzenie nowego miejsca pracy dla osób z grup w niekorzystnej sytuacji opisanych w LSR (długotrwale bezrobotni lub osoby niepełnosprawne oraz ich opiekunowie),</i>	wymagania programu, d35, d56,	P7, W.7.(1)

Źródło: opracowanie własne

W ramach danego naboru wniosków muszą być stosowane te same kryteria w całym procesie wyboru operacji. W celu zapewnienia maksymalnej przejrzystości procesu wyboru operacji LGD zobowiązała się m.in. do publikowania protokołów z posiedzeń organu decyzyjnego – Rady, zawierających jasną **informację o wyłączeniach** z procesu decyzyjnego ze wskazaniem, których wniosków te wyłączenia dotyczą. Na ww. potrzeby LGD prowadziła będzie **Rejestr Grup Interesu** – na bieżąco aktualizowany, a także zakres ewentualnych działań dyscyplinujących członków Rady. W sytuacji pojawienia się konieczności ustanowienia nowych lub dokonania zmian bądź modyfikacji kryteriów wyboru, w szczególności w przypadku stwierdzenia (podczas monitoringu/ewaluacji własnej) złego lub innego od zamierzonego funkcjonowania tych kryteriów w procesie dokonywania oceny i wyboru operacji, grożącego w skrajnych przypadkach np. niezrealizowaniem zakładanych celów LSR Rada może wystąpić o ustanowienie nowych bądź dokonanie zmian w kryteriach, w trybie opisanym w procedurze ustalania lub zmiany lokalnych kryteriów wyboru operacji (zmiany podlegają będą konsultacjom społecznym). Za propozycje zmian kryteriów oraz przyjmowanie wniosków w tej sprawie odpowiada Kierownik Biura LGD. Uchwalenie zmian kryteriów wyboru operacji następuje w trybie uchwały Zarządu Stowarzyszenia LGD, która musi być zaakceptowana przez SW.

3. Wskazanie w jaki sposób w kryteriach wyboru operacji została uwzględniona innowacyjność oraz przedstawienie jej definicji i zasad oceny, a także lub operacji realizowanych w partnerstwie na obszarze LSR, o ile zostały przewidziane w LSR.

Innowacyjność jest jedną z 7 kluczowych cech podejścia LEADER/RLKS, w związku z czym jak największa część realizowanych przy wsparciu LGD operacji powinna być w jakimś stopniu innowacyjna bądź nowatorska, bądź przynajmniej nosić znamiona innowacji/nowatorstwa. Stopień nowatorstwa i innowacyjności operacji jest jednym z podstawowych kryteriów wyboru operacji i rozpatrywany będzie przez Radę przez pryzmat obszaru objętego LSR (dana operacja powinna być innowacyjna przede wszystkim w skali obszaru LSR).

Przez **operacje nowatorskie** rozumie się: operacje niestandardowe, o eksperymentalnym charakterze, w nietypowy sposób podchodzące do lokalnych zasobów, tradycji, przyczyniające się do pozytywnych zmian o długofalowym charakterze na obszarze, wprowadzające nową jakość na obszarze LGD. Zgodnie z definicją wynikającą ze słownika języka polskiego jako nowatorstwo należy rozumieć operacje i rozwiązania niekonwencjonalne, wyjątkowe, odkrywcze, oryginalne, pionierskie, kreatywne. Oznacza to, że powinny to być operacje zupełnie nowe, oryginalne, nigdy do tej pory nie realizowane na całym obszarze LGD, a jeżeli nie było takich działań to należy je rozumieć jako eksperyment na obszarze LGD i tym samym potencjalnie nową jakość. Nowatorstwo na obszarze LGD oznacza, że może to być rozwiązanie przeniesione z innego obszaru kraju lub świata, a potwierdzenie jego nowatorstwa

powinno znajdować odzwierciedlenie w opiniach, literaturze, artykułach niezależnych od wnioskodawcy podmiotów. Obowiązek wykazania nowatorstwa ciąży na wnioskodawcy.

Przez **innowacyjność** rozumie się: wdrożenie nowego na danym obszarze lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych na obszarze LGD. W odróżnieniu do nowatorstwa innowacyjność może dotyczyć istniejącej już inwestycji lub jedynie jej części. Obowiązek wykazania innowacji ciąży na wnioskodawcy.

Stopień nowatorstwa i innowacyjności operacji będzie oceniany przez Radę w taki sposób, aby najwięcej punktów przyznawać operacjom i innowacyjnym i zarazem nowatorskim (sumowanie punktów za jeden i drugi aspekt). Jeśli operacja będzie innowacyjna, ale nie nowatorska otrzyma odpowiednio mniej punktów. Każdy aspekt novum na obszarze będzie stwarzał zatem preferencję punktową w ocenie względem operacji bardziej standardowych, nie noszących znamion innowacyjności.

Partnerstwo w realizacji operacji również będzie jednym z ważniejszych, obligatoryjnych kryteriów w ocenie i wyborze operacji do dofinansowania. Każde partnerstwo projektowe będzie musiało być udokumentowane co najmniej w postaci listu intencyjnego o współpracy w ramach operacji oraz dodatkowo wykazane w budżecie/zestawieniu rzeczowo – finansowym. Partnerstwo w realizacji operacji rozumiane może być zarówno jako wkład finansowy, rzeczowy lub jako nieodpłatna praca własna partnera/ów (z tym, że nieodpłatna praca własna może stanowić nawet 100% wkładu własnego). Premiowane będą operacje z większą liczbą partnerów.

4. Informacja o ewentualnej realizacji projektów grantowych, w tym projektów obejmujących przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi (smart village) i/lub operacji własnych i/lub operacji realizowanych w partnerstwie z partnerami spoza obszaru danej LSR.

Istotnym elementem realizacji LSR będzie wdrażanie projektów grantowych i operacji własnych. W projekcie grantowym LGD będzie udzielała grantów grantobiorcom na realizację zadań służących osiągnięciu celu tego projektu przez grantobiorców. W projektach grantowych cały proces naboru wniosków, ich oceny i wyboru, w tym również zawieranie umów z grantobiorcami oraz wypłata środków będzie realizowany na poziomie LGD. Tabele poniżej prezentują opisy, wartości i przewidywany harmonogram realizacji projektów grantowych.

LGD zamierza realizować granty w celu C1. związane ze wsparciem sztandarowych imprez obszaru LGD. **Ze względu jednak na fakt, że nie wszystkie sztandarowe czy też specyficzne dla obszaru LGD imprezy będą wymagały dofinansowania co najmniej w przewidzianej w programie minimalnej kwocie operacji (30 tys. zł), LGD zamierza zrealizować projekt grantowy pozwalający uzyskać podmiotom lokalnym mniejsze wsparcie finansowe do tego typu imprez.** Projekty grantowe będą przeznaczone na realizację tzw. małych projektów, które nie będą miały możliwości uzyskania wsparcia w ramach ogłaszanych konkursów ze względu na swoją niewielką skalę finansową i minimalną wartość operacji przewidzianą w programie. Kolejnym obszarem tematycznym do realizacji projektów grantowych jest organizacja akcji, warsztatów itp. - działań związanych z zachowaniem tradycji i szeroko rozumianego dziedzictwa obszaru LGD. Zamierzamy w ramach tych projektów grantowych realizować np. warsztaty kulinarne czy inne dotyczące dziedzictwa obszaru. Organizacja różnego rodzaju akcji - włączająca mieszkańców z różnych grup wiekowych - pozwoli na odnowienie lub wzmocnienie więzi z obszarem objętym LSR i LGD jako animatorem obszaru.

Tabela nr XX Wykaz projektów grantowych LGD zaplanowanych do realizacji w latach 2024-2029

Lp.	Tytuł i cel projektu grantowego (PG)	Szacunkowa wartość PG EUR	Lata realizacji	Cel LSR
-----	--------------------------------------	---------------------------	-----------------	---------

1.	Liga imprez Górnej Prosnny (wsparcie sztandarowych imprez obszaru LGD celem wzmocnienia marki Górnej Prosnny)	100 000,00	2025-2027	C.1.
2.	Razem dla Górnej Prosnny (akcje informacyjne, edukacyjne, organizacyjne związane z obszarem LGD, których celem będzie zwiększenie świadomości mieszkańców nt. dziedzictwa kulturowego obszaru oraz pogłębienie integracji w ramach LGD)	100 000,00	2025-2027	C.1
Łączna szacunkowa wartość projektów grantowych		200 000,00 eur		

W ramach **operacji własnych LGD** zamierza realizować operacje związane np. z wydaniem publikacji nt. dziedzictwa obszaru LGD, upowszechniania cyfrowych rozwiązań dostępnych dla mieszkańców oraz wykorzystania walorów rzeki Prosnny. Wśród mieszkańców obszaru LGD są osoby, które posiadają szczególnie obszerną wiedzę m.in. historyczną dotyczącą obszaru. Dzięki realizacji operacji własnych będzie możliwe zachowanie tej wiedzy w formie publikacji dla młodszych pokoleń. Świadomi mieszkańcy obszaru LGD to tacy, którzy posiadają wiedzę i umiejętności w korzystaniu z nowych technologii obejmujących podstawowe usługi, jak również informacje historyczne, kulturalne o obszarze LGD. Wszelkiego rodzaju aplikacje na telefony umożliwiające dowiedzenie się ciekawych rzeczy na temat zabytków, czy znanych osób z obszaru LGD pozwolą na upowszechnianie tej wiedzy również wśród osób starszych. Bardzo ważnym elementem obszaru jest Rzeką Prosną i jej źródła. Realizując operację własną LGD będzie mogła np. oznaczyć ciekawe turystycznie miejsca związane z rzeką Prosną oraz jej dopływami znajdującymi się na całym obszarze LGD. Realizacja operacji własnych będzie uzupełnieniem innych projektów w ramach danego przedsięwzięcia, w szczególności w razie konieczności uzupełnienia poziomu realizacji wskaźników.

Tabela nr XX Wykaz operacji własnych LGD zaplanowanych do realizacji w latach 2024-2029

Lp.	Tytuł i zakres operacji własnej (OW)	Łączny budżet (OW) EUR	Lata realizacji	Cel LSR
1.	Dziedzictwo obszaru Górnej Prosnny (realizacja np. publikacji, warsztatów dotyczących dziedzictwa obszaru i kultywowania tradycji)	12 500,00	2025-2028	C.1.
2.	Świadomi mieszkańcy obszaru Górnej Prosnny (warsztaty, szkolenia związane z umiejętnościami cyfrowymi dla mieszkańców obejmujące znajomość obsługi np. aplikacji usług społecznych a także wszechobecnych aplikacji związanych z atrakcjami przyrodniczymi, kulturalnymi)	12 500,00	2025-2028	C.2.
3.	Turystyka i walory rzeki Prosnny (oznakowanie rzeki i jej dopływów, wskazanie ciekawych turystycznie miejsc związanych z rzeką Prosną)	12 500,00	2025-2028	C.3.
Łączna szacunkowa wartość operacji własnych		37 500,00 eur		

Projekt partnerski z udziałem partnera z poza obszaru LGD będzie realizowany w ramach przedsięwzięcia P5. związanego z usługami społecznymi dla osób starszych, dzieci i młodzieży, rodzin, niepełnosprawnych i ich opiekunów oraz osób ze szczególnymi potrzebami.

Tabela nr XX Wykaz projektów partnerskich zaplanowanych do realizacji 2024-2029

Lp.	Tytuł i zakres projektu partnerskiego	Łączny budżet EUR	Lata realizacji	Cel LSR
1.	Nowoczesne i ogólnie dostępne usługi społeczne (realizacja projektów z zakresu usług rehabilitacyjnych, opiekuńczych, terapeutycznych oraz opieki wytnieniowej)	25 000,00	2025-2028	C.2
Łączna szacunkowa wartość		25 000,00 eur		

Ze względu na fakt horyzontalnego premiowania operacji realizowanych w partnerstwie poprzez adekwatne kryterium – oprócz projektu partnerskiego - zaplanowana jest możliwość realizacji operacji w partnerstwie, w których wystąpi partnerstwo podmiotów z wewnątrz obszaru LGD. Będzie to możliwe w ramach wszystkich przedsięwzięć LSR.

Z uwagi na szczupłość zasobów finansowych LGD w okresie programowania 2024-2029 nie przewiduje opracowywania ani wdrażania koncepcji inteligentnych wsi ze środków LSR.

Rozdział VIII Plan działania

Przyjęty *Plan działania* (formularz nr 2) odzwierciedla planowany harmonogram realizacji wskaźników w poszczególnych latach. Przyjęto jako tzw. kamienie milowe wdrażania LSR – 30.06.2026 r. oraz 31.12.2027 r. Są to odpowiednio terminy przeprowadzenia ewaluacji mid-term i wdrażania wniosków z niej wynikających. Wszystkim celom oraz przedsięwzięciom przypisano wskaźniki, które najlepiej charakteryzują dany cel, czy przedsięwzięcie. W ramach Planu działania będą przeprowadzane konkursy, realizowane operacje własne, projekty grantowe oraz projekty partnerskie. Plan działania nie zakłada kosztów związanych z aktywizacją i animacją.

Plan działania opracowano na podstawie procesu partycypacyjnego. Obecny kształt Planu został wypracowany na spotkaniach Grupy roboczej ds. opracowania LSR, gdzie zaproponowano konkretne przedsięwzięcia. W czasie konsultacji z mieszkańcami: na 4 spotkaniach w każdej z gmin, spotkaniach grupy roboczej dyskutowano na temat określania celów, przedsięwzięć i wskaźników, a także określeniu grup docelowych szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji na obszarze LGD. Ponadto ostateczne konsultacje strategii obejmowały upublicznienie strategii na stronie internetowej LGD, umieszczenie informacji we wszystkich gminach oraz wyłożenie jej w biurze LGD. Mieszkańcy mogli składać uwagi i propozycje do zaplanowanego dokumentu.

Plan działania jest bezpośrednio powiązany z celami i przedsięwzięciami. Plan działania zawiera szczegółowe wskazanie harmonogramu osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu (w dwóch przedziałach czasowych: czerwiec 2026 r. oraz koniec 2027 r.), dla określonych w strategii przedsięwzięć, co w konsekwencji przekłada się na osiągnięcie poszczególnych celów. Na rok 2029 przewidziano osiągnięcie 100 % realizacji wskaźników oraz przeprowadzenie ewaluacji ex-post, która pozwoli na ocenę wdrażania LSR. Wskaźniki będą realizowane etapowo, rok w którym będą zrealizowane poszczególne wskaźniki, a w związku z tym osiągnięte zostaną przedsięwzięcia i poszczególne cele przedstawia formularz 2: Plan działania.

Rozdział IX Plan finansowy LSR

LSR GP jest strategią monofunduszową, gdzie jedynym źródłem finansowania LSR będzie EFRROW w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2021 - 2027. Przygotowując budżet kierowano się maksymalnymi progami finansowymi przewidywanymi dla LGD o liczbie ludności w przedziale do 39 999 mieszkańców.

Budżet przewidziany na realizację LSR wynosi **1 250 000,00 Euro**, koszty bieżące i aktywizacja wynoszą **312 500,00 EUR**. Podział środków oraz wskazanie funduszu znajduje się w *Budżecie LSR* (formularz nr 3). Jego szczegółowy podział na poszczególne przedsięwzięcia oraz okresy realizacji znajdują się w *Planie wykorzystania budżetu LSR* (formularz nr 4).

Cele, przedsięwzięcia i wskaźniki będą realizowane w ramach budżetu za pomocą kwot z poszczególnych przedsięwzięć: wdrażania LSR, projektów własnych, projektów grantowych, bądź kosztów na projekty partnerskie. Zdecydowana większość przedsięwzięć będzie realizowana w ramach wdrażania LSR. W ramach przedsięwzięć **P1., P2., P3., P4.** zaplanowana jest realizacja projektów grantowych. Operacje własne zaplanowane są do realizacji w ramach przedsięwzięć **P4., P6.** oraz **P8.** Projekt partnerski z udziałem partnera z poza obszaru LGD realizowany będzie w ramach przedsięwzięcia **P5.** Ze względu na fakt horyzontalnego premiowania operacji realizowanych w partnerstwie zaplanowana jest realizacja projektów, w których wystąpi partnerstwo podmiotów z obszaru LGD w ramach wszystkich przedsięwzięć.

Wysokość wsparcia na rozpoczęcie działalności gospodarczej nie może wynieść mniej niż 30 000 zł i nie więcej niż 150 000 zł. Minimalna wartość operacji to 30 000 zł. Natomiast maksymalna wysokość pomocy na jednego beneficjenta do 500 000 zł.

Rozdział X Monitoring i ewaluacja

Monitoring to ciągły i systematyczny proces zbierania i analizowania danych ilościowych oraz jakościowych, który pozwala na ocenę aktualnego stanu wdrożenia LSR pod kątem jej realizacji zgodnie z założeniami, jakie zostały przyjęte przez LGD na etapie tworzenia strategii. Takie podejście powinno pozwolić na wczesne wykrywanie ewentualnych błędów - a co za tym idzie - reagować na wszelkie istotne zmiany mogące mieć wpływ na realizację LSR. Proces monitorowania postępu realizacji LSR może służyć różnym celom, tj. np. wyniki z analizy danych monitoringowych będą stanowiły materiał do wewnętrznej i zewnętrznej kontroli stopnia realizacji LSR oraz jej ewaluacji (oceny) w różnych momentach wdrażania. Wyniki działań monitoringowych będą wspierały proces decyzyjny przede wszystkim na poziomie Zarządu LGD, ale w skrajnych sytuacjach będą mogły być również użyte przez Samorząd Województwa do zaordynowania LGD działań korygująco-naprawczych.

Ewaluacja jest obiektywną oceną LSR na wszystkich jej etapach, tj. planowania, realizacji i mierzenia rezultatów. Ewaluacja powinna dostarczyć rzetelnych i przydatnych informacji, pozwalając wykorzystać zdobytą w ten sposób wiedzę w procesach decyzyjnych, czy to Zarządu LGD czy Walnego Zebrania Członków. Badania ewaluacyjne powinny m.in. przedstawić w jakim stopniu zostały zrealizowane poszczególne cele i przedsięwzięcia w LSR, jak realizacja LSR wpływa na zaplanowany rozwój obszaru LGD, jak funkcjonuje LGD, jak jest odbierana w społecznościach lokalnych, czy też na ile realizowane operacje niosą znamiona innowacji. Wyniki z ewaluacji (w zależności od rodzaju badania) służyć będą w szczególności: wstępnej ocenie efektywności wdrażania LSR (określenie czy założone cele i podjęte w celu jego realizacji zadania zmiernają w dobrym kierunku), ostatecznej ocenie realizacji LSR (poziomu zrealizowania zakładanych wskaźników, wpływu realizacji LSR na obszar LGD, w tym wpływu długofalowego).

LGD posiada *procedurę dokonywania ewaluacji własnej*, która zostanie uaktualniona biorąc pod uwagę przyszłe wytyczne i wymagania dot. bieżącego okresu programowania.

LGD GP planuje przeprowadzić następujące ewaluacje:

- a. ewaluację własną, bieżącą (on-going), która prowadzona będzie systematycznie w miarę potrzeb w trakcie wdrażania LSR, jednak w przeciwieństwie do innych – zaplanowanych ewaluacji np. mid-term czy ex-post nie będzie wskazany dokładny moment jej realizacji. Ewaluacja on-going przeprowadzana będzie np. w przypadku, gdy monitorowanie wskaźników ujawni odchylenia od założonych wartości. Jej efektem będzie identyfikacja bieżących barier w realizacji wskaźników/celów, dzięki czemu będą mogły być podjęte odpowiednie kroki służące usprawnieniu wdrażania,
- b. ewaluację średniookresową (mid-term), która przeprowadzona będzie w trakcie wdrażania LSR, mniej więcej w połowie okresu, tj. w 2026 r. Jej efektem będzie wstępna ocena realizacji LSR po blisko 3 latach wdrażania (2024,2025,2026) oraz dostarczenie informacji w jakim tempie i kierunku ona zmierza. Pozwoli to - w momencie ujawnienia ewentualnych zagrożeń bądź problemów – na podjęcie odpowiednich kroków pozwalających na przywrócenie jej realizacji na właściwe tory,
- c. ewaluację końcową (ex-post), która zostanie przeprowadzona w końcowej fazie realizacji LSR, tj. najprawdopodobniej w 2029 r. Podczas ewaluacji końcowej podda się ocenie w szczególności skuteczność i efektywność wdrażania LSR, jej trafność i użyteczność, a także stopień realizacji założonych celów oraz przeprowadzi się badanie długotrwałych efektów (oddziaływania) wdrażania LSR na obszar Górnej Prosnys. Tego typu ewaluacja będzie stanowiła cenne źródło informacji użytecznych przy planowaniu kolejnej LSR.

Tabela ... Planowane ewaluacje LSR GP w całym okresie wdrażania

Rodzaj ewaluacji	Czas i okres ewaluacji / ewaluator	Zakres ewaluacji	Sposób i źródła pozyskiwania danych
bieżąca (on-going)	na bieżąco w każdym roku Biuro i Zarząd LGD	– postęp rzeczowy i finansowy realizacji LSR (wskaźniki, budżet)	sprawozdania z realizacji operacji, ankiety, rejestr danych LGD, stan realizacji LSR
średniookresowa (mid-term)	II poł. 2026 r. podmiot zewnętrzny	– postęp rzeczowy i finansowy LSR (cele/wskaźniki/budżet) – funkcjonowanie organów LGD (Zarząd i Rada – głównie pod kątem stosowania kryteriów wyboru) – działalność Biura LGD, w tym w szczególności jakość i efektywność świadczonego doradztwa – realizacja planu komunikacji, rozpoznawalność LGD, jakość podejmowanych działań komunikacyjnych	wywiad z Kierownikiem Biura, ankiety monitorujące, ankiety z doradztwa, opinia organów LGD, rejestr danych LGD, stan realizacji LSR,
końcowa (ex-post)	I poł. 2029 r. podmiot zewnętrzny	– jakość działań na rzecz aktywizacji społeczności lokalnych, włączenia społecznego, zaangażowania grup szczególnie istotnych w LSR (młodzi, seniorzy) – działania LGD w zakresie wsparcia obszarów priorytetowych (przedsiębiorczość, usługi społeczne, turystyka, dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe) – stopień innowacyjności wspieranych operacji – realizacja projektów grantowych, operacji własnych i projektów współpracy.	

Źródło: opracowanie własne

Wyniki prowadzonych ewaluacji będą każdorazowo przedkładane Zarządowi, Walnemu Zebraniu Członków Stowarzyszenia LGD. Dodatkowo wyniki ewaluacji mid-term i ex-post zostaną podane do publicznej wiadomości na stronie internetowej LGD.

Wykaz wykorzystanej literatury

1. Ewaluacja zewnętrzna opolskich lokalnych strategii rozwoju - Lokalna Grupa Działania „Górna Proсна”, Socjometr, Kraków 2022
2. *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030*, Warszawa 2019
3. *Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027*, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi 2022
4. *Strategia Rozwoju Powiatu Oleskiego na lata 2016-2025*, Powiat Oleski 2016
5. *Strategia terytorialna Partnerstwa Samorządów Ziemi Oleskiej*, Związek Miast Polskich, 2021
6. *Strategia Rozwoju Subregionu Północnego Opolszczyzny na lata 2021-2030*, Stowarzyszenie Subregion Północny Opolszczyzny, Kluczbork 2021
7. *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego – Opolskie 2030*, Zarząd Województwa Opolskiego, Opole 2021
8. *Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju z perspektywą do 2030*, Rada Ministrów 2017
9. ...

Załączniki do LSR

Formularz 1: Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.1 Dogodne warunki dla aktywnego, integrującego mieszkańców spędzania czasu wolnego	Grupy docelowe	Sposób realizacji
193 750,00	P1. Wsparcie inicjatyw społecznych oraz wzmacnianie potencjału sektora pozarządowego (w tym wsparcie infrastrukturalne, informacyjne, kompetencyjne, organizacyjne, formalno-prawne).	NGO, mieszkańcy,	Konkurs, projekt grantowy, animacja
225 000,00	P2. Rozwój infrastruktury czasu wolnego – miejsc spotkań mieszkańców.	Seniorzy 60 +, osoby młode do 25 r.ż., mieszkańcy,	Konkurs, projekt grantowy,
150 000,00	P3. Wspieranie rozwoju oferty usług, wydarzeń, akcji, inicjatyw umożliwiających integrację społeczną oraz rozwój talentów artystycznych i sportowych.	Seniorzy 60 +, osoby młode do 25 r.ż., mieszkańcy,	Konkurs, projekt grantowy, animacja
193 750,00	P4. Angażowanie mieszkańców w aktywną ochronę materialnego i niematerialnego dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego, w tym działania informacyjne, edukacyjne oraz akcje i wydarzenia realizowane z udziałem mieszkańców.	Seniorzy 60 +, osoby młode do 25 r.ż., mieszkańcy,	Konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja
Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.2 Usługi i udogodnienia wspierające rozwój różnych grup społecznych	Grupy docelowe	Sposób realizacji
125 000,00	P5. Rozwój usług społecznych wspierających dzieci i młodzież, rodziny, seniorów oraz inne osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym wspieranie przedsiębiorczości w sferze usług opiekuńczych, rehabilitacyjnych, terapeutycznych	Seniorzy 60 +, osoby młode do 25 r.ż., mieszkańcy, przedsiębiorcy	Konkurs, projekt w partnerstwie
100 000,00	P6. Upowszechnianie cyfrowych rozwiązań umożliwiających dostęp do usług społecznych i rynkowych, w tym seniorów i osób ze szczególnymi potrzebami.	Seniorzy 60+, mieszkańcy	Konkurs, operacja własna
Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.3 Rozwijające się działalności gospodarcze oraz działania wspierające mieszkańców i wykorzystujące w odpowiedzialny sposób walory przyrodnicze i kulturowe obszaru	Grupy docelowe	Sposób realizacji
125 000,00	P7. Wspieranie przedsiębiorczości wykorzystującej atuty przyrodnicze i kulturowe obszaru – w tym rozwój produktów lokalnych, pozarolniczych działalności gospodarczych, funkcji rekreacyjno-turystycznych.	Seniorzy 60 +, osoby młode do 25 r.ż., mieszkańcy, przedsiębiorcy	konkurs
137 500,00	P8. Wzbogacanie infrastruktury umożliwiającej zrównoważony rozwój turystyki oraz wykorzystywanie i ochronę rzeki Prosnicy	Seniorzy 60 +, osoby młode do 25 r.ż., mieszkańcy,	Konkurs, operacja własna

Formularz 2: Plan działania

Formularz 3: Budżet LSR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFS+*	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	1 250 000	0	0	1 250 000
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	312 500	0	0	312 500
Razem	1 562 500	0	0	1 562 500

* Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.

** W wierszu odpowiadającemu danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.

Formularz 4: Plan wykonania budżetu

fundusz	środki zakontraktowane (w Euro) do:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFROW	312500	25	500000	40	625000	50	875000	70	1000000	80	1250000	100	1250000	100
EFS+	0	0	0	0			0	0	0	0	0	0	0	0
EFRR	0	0	0	0			0	0	0	0	0	0	0	0
RAZEM	312500	25	500000	40			875000	70	1000000	80	1250000	100	1250000	100

